

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

1/2014
Цена 150 динара

Прослава Бадњег дана и Божића у Саборном храму у Крагујевцу

фото
репортажа

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ Каленић

Божјића и Светосавска посланица Његовог преосвештенства Епископа шумадијског Господина Јована

стр. 2 и 4

*Христо Јанарас
Преплитање бола са онтолошким питањима*
стр. 7

<i>Александар Стојановић, Скривени утицај позитивне стране аскетског учења Евагрија Понтијског на дело Тријаде Светог Григорија Паламе.....</i>	<i>11</i>
<i>Марко Јефтић, Свето предање и античка космолошка учења.....</i>	<i>14</i>
<i>Саша Антонијевић, Прота Милоје Барјактаровић.....</i>	<i>24</i>
<i>Јован Шаховској, Пушкин код прага другог постојања.....</i>	<i>30</i>
<i>Небојша Ђокић, Црква у Рогачи у XVIII и XIX веку.....</i>	<i>35</i>
<i>Негослав Јованчевић, Архивски материјал XVIII века о црквеном животу у Шумадији.....</i>	<i>37</i>
<i>Милета Јакшић, Разбијен крчаг.....</i>	<i>40</i>

*Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете Епископа шумадијског Г. Јована
Дечија страна*

Главни и одговорни уредник: Никола Миловић, протојереј

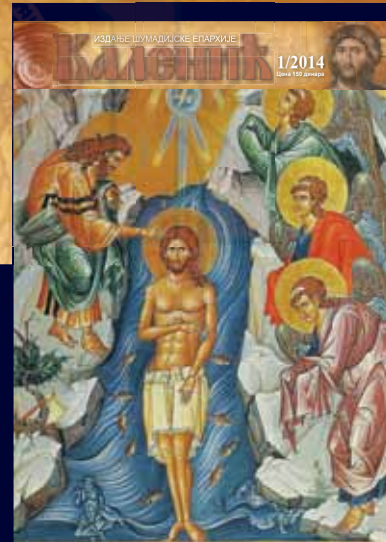
Заменик главног и одговорног уредника: Негослав Јованчевић

Редакција: Др Зоран Крстић, протојереј - ставрофор, Миљин Марковић, протојереј, Марко Митић протојереј, Рајко Стефановић, протојереј - ставрофор, Драган Икић, јереј, Небојша Младеновић, протојереј, Гордана Јоцић, Владан Костадиновић

Уредништво и администрација: "Каленић", Владимира Роловића број 1, 34000 Крагујевац,

e-mail : n.milovic2@gmail.com

Дизајн и припрема: Дејан Манделц

http://www.eparhija-sumadijska.org.rs/

Издаје са благословом Његовог преосвештенства епископа шумадијског Господина Јована

Година XXXIII,
Број 1, (211), 2014.

Издавач:
Српска православна епархија
шумадијска

Издаје:
шест пута годишње

Тираж: 2000 примерака

Штампа: ГРАФОСТИЛ,
Крагујевац

271.222(497.11)
ISSN 1820-6166 = Каленић
COBISS.SR - ID 50771212

9 771820 616009

Божјића посланица Епископа шумадијског и администратора жичког Г. Јована о Божјићу 2013. године

Ј О В А Н

**СВЕМУ СВЕШТЕНСТВУ, МОНАШТВУ И ВЕРНОМ НАРОДУ ОВЕ БОГОМ ЧУВАНЕ ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ, БЛАГОДАТ ВАМ И МИР ОД БОГА ОЦА, БОГА СИНА И БОГА ДУХА СВЕТОГА УЗ СВЕРАДОСНИ БОЖИЋНИ ПОЗДРАВ:
МИР БОЖИЈИ – ХРИСТОС СЕ РОДИ!**

Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља (Лк 2, 14).

Ево нас и ове године, драга браћо и сестре и децо духовна, пред колевком Богомладенца Христа! Велика и надумна тајна рођења Бога Логоса десила се у скромној витлејемској пећини, која је од тог тренутка, једном за свагда, постала центар света – место славе Божије и извор утехе свим боготражитељима кроз историју људског рода.

Христово рођење је преломни догађај у историји света. То је тренутак када се Бог поистоветио с човеком, а људска природа прослављена и уздигнута до самог божанског престола. Зато је Рођење Христово у неку руку ново стварање света, преломни догађај у историји света.

Рођење Сина Божијег анђели су огласили песмом: *Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља* (Лк 2, 14). Овим је наговештено да спасење људи почиње измирењем неба и земље, измирењем Бога и човека.

Данас многи пишу и говоре о миру. Чак постоје и многе међународне и националне организације, које раде на успостављању мира међу људима. На том пољу раде многи државници, дипломате, политичари, миротворци. Али и поред свега тога, мир је у сталној опасности. Сви ти напори су добри, такве иницијативе су корисне, али зашто често изостају резултати? Трајних резултата нема због тога што су разлике огромне у схватању шта је живот, шта прави мир, шта поштење, шта правда, шта љубав, шта вера. Тамо где је права вера ту и туђини постају сродници, где ње нема сродници постају туђини. Савремени свет постаје све више свет без другог упркос интезивној интеграцији. Човек све више губи свако осећање за грех и све је мање покајања. Он је, углавном, самозадовољан собом. Због тога људи не живе у међусобној слози и поверењу. Они који мрзе узнемирени су као и они који су омрзнути. Себични нису мирни јер су у сталној борби да што више приграбе. Нарочито немају мира они који зло чине. Нема мира безбожницима вели Господ кроз уста пророка Исаије (Ис 48, 22). Прави мир је могућ само уз опроштај и помирење. Управо томе нас учи Христос у молитви Господњој (Мт 6, 12)

Богочовек Христос је наш Мир. Мир најпре са Богом, па затим са људима. Помирио нас је са Богом, уклонивши грехе наше који непрестано ратују против Бога. Помирио нас је са људима, јер нам је показао да је грех онај који изазива и одржава непријатељства међу људима, и открио нам нов начин општења са људима, а то је љубав. Својом бескрајно човекољубивом крсном жртвом Господ Христос је са тро грех, убио силу греха, и тиме убио наше непријатељство према Богу и према људима. И тако нас помирио и са Богом и међу собом. Све је то Господ учинио у телу Свом: распетом, васкрелом и вазнесеном. Све то Он и даље чини у телу Свом – Цркви, пеображавајући у њој благодаћу Својом људе из старих у нове, и дајући им божанске силе за нови живот.

Својим животом међу људима Богочовек је донео све ново: и Истину, и Правду, и љубав, и Живот, и Доброту, и Савршенство и нови Мир и то Мир који надилази смрт, јер Христов човек се не боји смрти; Мир изнад греха, јер се и њега не боји пошто га Христос савлађује, Мир и пред самим ђаволом, јер је и он потучен до ногу. То је Мир који долази од духовне сједињености са Господом Христом, Јединим победитељем свега у свим световима. Испуњен Богочовеком, Његовим божанским свепобедним силама (Кол 2, 9), човек се ничега и никога не плаши у овом свету; срце је његово заиста испуњено Божијим миром, *који превазилази сваки ум* (Фил 3, 15), те се срце његово не плаши и не боји никога до Бога. Тај мир богочовечански, то јест, ту слободу од греха и зла, даје само Богочовек, и нико други; зато је та слобода, и мир у тој слободи, нешто што само Христос може дати, а никада свет или ма ко од овога света.

Порука Божића обавезује нас да свуда око себе градимо мир. Сви ми знамо шта то значи када се немир усели у срце, када немир паралише разум, када човек изгуби веру, па почне бежати од других, затварати се у своју крхку тврђаву, изгубљен, немоћан и паралисан за сваки добар и поштен рад. Зато нам је потребан мир Божији, и то онај вишњи мир за који се молимо свакодневно на светим богослужењима, а посебно у овим Божићним данима. И ми се, не случајно, о Божићу поздрављамо са: Мир Божји – Христос се роди! Дакле, не колебљиви, срчунати, често двосмислени мир чове-

ков, него мир Божији, помирење са Богом и једних са другима, мир у савести, оно истинско осећање мира као испуњење воље Божије и миротворства међу људима као свете обавезе човекове. Нема мир који је захватио савременог човека последица је његове духовне празнине, живота лишеног радости од Божије близине. На ту и такву љубав нас обавезује и овај велики празник: *Јер Бог тако завоље свијет да је Сина својега Јединороднога дао, да сваки који верује у њега не погине, него да има живот вјечни* (Јн 3, 16).

Кроз оваплоћење Сина Божијег, по речима Преподобног Симеона Новог Богослова, постајемо синови Бога Оца и браћа Христова. Бог се оваплотио да би имао могућност да општи са нама на равним основама, да би поделивши нашу судбину и проживевши наш живот, добио право да нам каже о себи и о нама ону последњу истину, која нам се никако другачије није могла открити. Истину о томе да нема провалије која дели Бога и човека; нема несавладивих препрека за сусрет између Бога и човека – очи у очи, лицем у лице. Тај сусрет се дешава у нашем срцу. Ради тога сусрета Господ је сишао на земљу, постао човек и проживео људски живот родивши се у Витлејемским јаслама.

Бог је на Божић загрио човека и човек Бога. Његовим Рођењем зарадовали су се и небо и земља и сва творевина Божија. А и како не би, кад је Рођењем Христовим све добило свој прави смисао. Он нас је подигао пале и узнео на небо и даровао нам Царство Небеско. Зато је Божић наше највеће славље и наша највећа радост. Зато владика Петар други пева: *Нема дана без очињег вида нити праве славе без Божића* (Горски вијенац).

Божић је не само око којим човек сагледава вечну Тајну и смисао постојања него је и права слава, јер је право и истинито само оно што је вечно и непролазно. Отуда за Свете Оце Божић није био и није само пра-

зан обичај и фолклор, него неугасиви очињи вид и вечно славље смисла и живота. Светлост небеске звезде и данас приводи Анђеле, пастире и мудраце, не само са Истока, него са све четири стране света у јасле повијеноме, у људску природу обученом Детету, новорођеном предвечном Богу.

Вечна светлост која исијава из Божића учи нас да морална начела људских односа и понашања нису питања договора и уговора међу људима, данас оваквих а сутра онаквих, него су унутарњи непролазни путокази људском ходу кроз историју према вечном смислу и безобалној словесној бесмртности. Снагом и светлошћу тих вечних истина, Божић нас позива на непрестану борбу против мрака и зла у нама и око нас, на духовни и морални препород као на предуслов сваког другог напретка и препорода, на стид и чистоту, на веру, поштење и честитост, на жртвовање за истину и ближње своје, на богољубље и из њега рођено непролазно човекољубље.

Светлост Христовог Рођења данас нас опомиње да чувамо себе и своју децу од потрошачког духа савременог света који прети да прогута и потроши не само ствари него и људе. Од опаког духа бестидности и разврата који преко модерних мас-медија трује и обесвећује и скрнави најдубљу светињу и корен људског бића и људске заједнице. Од злог духа разних секти, раскола и подела који обоготворују лаж и смрт, обесмишљајући живот и постојање.

Нека би Бог на овај свети Дан обасјао својом вечном светлошћу и љубављу свако људско срце, сваку колибу, сваки дом, сваку породицу, сваку сиротињску кућу. Нека би Бог о Божићу посетио Својом љубављу и здрављем болеснике по бол-

ницама, сирочад без родитеља, затворенике у тамницама и све оне који су у било каквој невољи и муци.

Нека Бог све вас благослови! Нека умножи љубав у срцима вашим. Тога нам треба више него хлеба. Нека нам Бог да трпљења. Да један другог поштујемо, један другог да истрпимо! Морам да истрпимо један другог, да примимо један другог онаквим каквим јесмо јер нас Бог такве прима. Али, морам да се поправим, да будемо бољи него што јесмо!

Са таквим мислима, жељама и молитвама Богомладенцу Христу, ми вам, децо наша духовна, желимо срећну и Богом благословену Нову 2014. годину, поздрављајући вас радосним Божићним поздравом:

МИР БОЖИЈИ - ХРИСТОС СЕ РОДИ!

ВАИСТИНУ СЕ РОДИ!

Срећна и Богом благословена наступајућа Нова 2014. година.

Ваш молитвеник пред Богомладенцом Христом

Епископ шумадијски

Св. Јован

СВЕТОСАВСКА ПОСЛАНИЦА

Ј О В А Н

**МИЛОШЋУ БОЖИЈОМ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ
СВЕМУ СВЕШТЕНСТВУ, МОНАШТВУ И ВЕРНОМ СВЕТОСАВСКОМ НАРОДУ
ОВЕ БОГОМ ЧУВАНЕ ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ,
БЛАГОДАТ ВАМ И МИР ОД БОГА ОЦА, БОГА СИНА И БОГА ДУХА СВЕТОГА
И ДА МОЛИТВЕ СВЕТОГ САВЕ БУДУ СА СВИМА ВАМА**

Да живимо сви у слози, Свети Сава, ти помози!

Постоје личности значајне за своје време и за свој завичај, за народ у којем су рођене. Такође, историја зна и за личности које су рођене не само за своје, него за сва времена. Постоје, међутим, и личности значајне не само за свој народ и за своје време, већ за сва времена и за све народе. Такве личности су као хлеб којим се сви хране, као вода коју сви пију, као сунчева топлота којом се сви греју. Међу овакве људе спада и Свети Сава, оснивач помесне Српске Цркве, велики просветитељ српског и свих православних народа и први архиепископ *све српске и помесне земље*.

Више од осам векова српски народ неуморно и благодарно преноси лични доживљај заједнице са Светим Савом у похвална слова и друге хагиографске и химнографске списе њему у част, у којима је о овом Божијем угоднику готово све речено. Али, ова свевремена личност обавезује да се о њој и данас пише и говори. Истовремено, поставља се питање, може ли човек нашег века, имајући у виду толику временску дистанцу, достојно и прилично одговорити на изазов да изговори нову реч у химнама или беседама о архипастору свих наших архипастира и дода још које слово у славу Светитеља, али и Господа Исуса Христа који га је учинио Светим?

Колико је то тешко, у име свих нас који се усуђујемо да о Светом Сави говоримо, упозорава и хиландарски монах и његов биограф Теодосије, који је библијски и молитвено певао: *Којим (и каквим) духовним песмама да похвалимо Саву свештенога, Који нам разјасни таблице Јеванђеља Новог Божијег Завета, Којим познасмо истиниту веру православља, Који нас учини христоимен(ит)им људима?*

Свети Сава није само најзначајнија личност у српском народу XII и XIII века. Он је и светионик словенског југа у тој преломној историјској епохи и једна од најзначајнијих личности тадашње хришћанске Европе. Својим просветитељским делом и путовањима спајао је Европу и Азију, обједињавао и надахњивао балканске хришћанске земље, источне и западне земље. Успостављао је и изузетно значајне контакте, пророчког значаја, са исламским светом Истока.

Одредио је ко смо и коме припадамо, јер нас је привео Христу. Свети Сава нас је сабрао и одредио пут којим треба да идемо. То је пут Христов, пут Јеванђеља. Усадио је српском народу вредности које трају, вечне вредности као што су Истина Божија, Правда Божија, Љубав Божија, Милосрђе Божије. Он нас је увео у заједницу Божијег народа, новог Израилја у којем се не потиру Богом дане особености појединих народа, него се сви народи, као и сваки човек поименич-

но, препознају по својим даровима којима обогаћују заједничку духовну ризницу Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве. Свети Сава је још као светогорски монах засијао светлошћу Божанских врлина и дарова. А као архиепископ српски, због васељенских размера његове личности, био је уважен и поштован, како од Васељенског патријарха, византијског цара, свих источних патријарха и хришћанских кнежева, тако и од египатског султана и багдадског калифа, који су га поштовали као Божијег човека.

Укупну енергију своје христољубиве личности Свети Сава је уложио у просвећивање свога народа светлошћу православне вере, истовремено оплемењујући српски народ православном духовношћу и православном културом. Младој српској држави удахнуо је душу и духовност кроз утемељену и добро организовану Српску православну архиепископију са пуним достојанством једне помесне православне Цркве која је од свих била призната и подржана. Успоставио је и правно уредио симфонију између Цркве и државе која ће одолевати бројним искушењима.

Свети Сава је *учитељ и предводник пута који води у живот* и зато је он личност коју можемо следити само Јеванђелском вером и добрим делима. Не можемо га следити механички, него подвижнички и стваралачки, јер је у својој личности сјединио најбоље и од подвижника и од ствараоца.

Кроз култ Светог Саве, који је код нас Срба веома развијен, открива се тајна његовог духовног очинства и небеског заступништва. Заиста, овај Светитељ се настанио у души свог народа који се потпуно са њим поистовећује. Призивали су га у помоћ сви и свуда, ратник и ратар, мудрац и сељак, удовица и сиротица. Зато није чудо што се увек свечано прославља, најпре литургијски, а потом као свенародна и школска слава. Славе га Срби у песмама и легендама, а његово име носе многи храмови и места. Тако је светосавско предање у српском народу и у овом нашем времену извор новог надахнућа и нових стваралачких подвига.

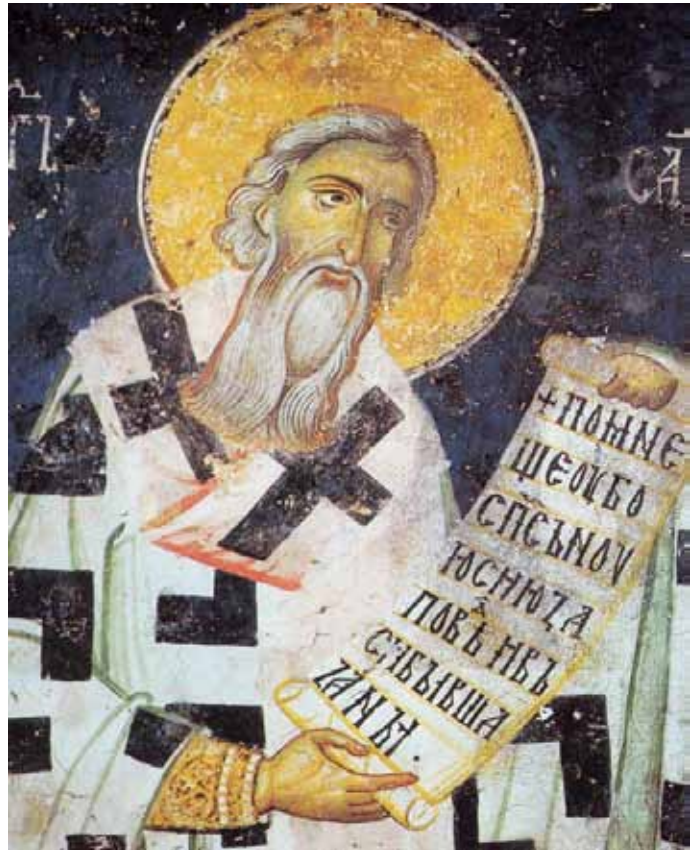
Светосавље има огроман значај за наш народ и за нашу Цркву, па зато можемо говорити о Светосавском народу и Светосавској Цркви. Светосавски пут нас је увео на православни пут, то јест Христов пут. Али, Светосавље није замена за Православље. Светосавље себе дугује Православљу, целокупно исходи из њега и њиме се оваплоћује, оно је и локалног и саборног карактера. Представља догађај Светодуховског укључења хришћанског православног српског народа у пуноћу Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве. Светосавље је још један од Светодуховских плодова Светог предања које се пројавило унутар српског народа. Реч је о још једном од Светодуховских догађаја који одређује синтезу црквеног правоверја и правоживља, стамених у свом корену, чији је носилац наш српски народ.

Охристовљујући српски народ Јеванђељем и Светим тајнама, догматима, оросима и правилима Васељенских и помесних сабора, богословљем, благочешћем и врлинама Отаца и свих Светих, Свети Сава је све оно што је у српском народу било добро препознао као хришћанско. И све оно што је у свом отачаству затекао као већ христијанизовано увелико је уграђивао у своје виђење отачаственог Православља и Цркве свога народа. И тако ће Свети Сава, као првопрестолник Српске Цркве и духоносни учитељ, порађати освештана духовна чеда у отачаству своме.

Свети Сава је у свом времену, као пастир и Епископ, имао многе изазове и искушења. Суочавао се са тешкоћама које по интезитету и обиму нису биле ни мање ни једноставније од данашњих. Напротив, требало је умети и хтети, а истовремено имати неизмерну љубав према Богу и ближњем, како би се од једног недовољно христијанизованог, али Бога жедног народа, какав је био српски, створио народ са јасним Христовим и црквеним печатом и усмерењем. Увео је свој и наш народ, уз Божију помоћ, у живот, у Цркву, учинио га је хришћанским и православним. И тиме, он нам је пример за углед, он нам је покровитељ пред престолом Господа, покровитељ и надахнуће.

Свети Сава нас учи да нас нико не може учинити јунацима до истина, али не истина из књига него истина проживљена у људским душама. За њега постоји само једна истина, а то је Христос Бог наш који каже: *И познаћете истину, и истина ће вас ослободити* (Јн 8, 32). Истина којом је живео и делао учинила га је великим. Зато је и назван стубом народним, стубом који је

Бог одредио да дању и ноћу светли и блиста у Српској Цркви и српском народу кроз васцелу нашу историју. И заиста, Свети Сава је вековима стајао и непорочно ходио творећи правду и говорећи истину из свог срца, указујући Србима на путеве којима треба да иду у свакој прилици и неприлици. Тако је Свети Сава постао наш Мојсије, наш највећи Светитељ, духовни и народни вођа и први архипастир наше Цркве, самим тим и народа. Он вечно указује на темељ нашег постојања тако што нас је називао на темељу Цркве Христове. Он је наша историја, наша прошлост и наша будућност.

Свети Сава, фреска, Пека Патријаршија

Као наш највећи учитељ, научио нас је да не можемо досегнути човекољубље док се не ослободимо себелубља. Човекољубље Светог Саве није апстрактно него реално, јер је засновано на личности Христовој у којој се остварују обе најважније заповести: *љуби Господа Бога својега свим срцем својим, и свом душом својом, и свим умом својим, и свом снагом својом; И љуби ближњега својега као самога себе* (Мк 12, 30-31). Тако љубимо правога Бога и љубимо правог човека, поучавао је Свети Сава. Поучавао нас је истинском богољубљу и истинском човекољубљу, јер је христољубље право богољубље и право човекољубље. Признањем савршеног Бога и савршеног човека у Христу, ми познајемо како, кога и шта треба да волимо у Богу и човеку и сваком народу. Из остварене љубави према најближем човеку, према сваком ближњем, учимо се истинској љубави према сваком створењу и сваком људском бићу, ближњем или далеком. Да би љубав била истинска, она мора да се проверава у односу према онима који су нам најближи. Ако не сазри према човеку који је непосредно поред нас, она никада неће постати права и несебична љубав. Љубав према својој породици, према ближњима, представља школу љубави, школу за свечовечанску, богочовечанску љубав.

Наш најпоузданији сведок да је светост једина права мера човекова у свим временима јесте Свети Сава.

Зато и ми можемо са Светим пророком и царем Давидом да кажемо: *Диван си, Боже у светињи својој!* (Пс 68, 35а). Диван је Бог и у Светом слуги Својем, духовном Сави Српском – толико диван да неодољиво привлачи себи сва жива срца и разбуђене савести. Својим животом и делима, апостол земље српске као да пише пето јеванђеље, позивајући – и мене и тебе и свакога од нас – и говорећи нам: моли се Богу и у Њему пребивај, људима помажи, природу своју обуздавај, саображавај се у себи са живим Богочовеком Христом, признај Његово стварно присуство у Цркви и постави себи за

циљ да пренесиш дух Његов у све области људског и природног живота, како би се преко нас небеско спојило са земаљским и како би се у сваком нашем прегнућу прославио Онај чије је царство, како исповеда Свети цар Давид: царство свих векова; и чија је владавина за сва времена (Пс 145, 13). Свети првојерарх српски сав је – ходеће Јеванђеље. Кроз њега путује оно свето Божанско чудо које је ушло у овај свет на дан Педесетнице и гле, делајући у овом изабраном сасуду вишње благодати и изнова чинећи јенађељска чудеса, непрестано долази к нама и живи међу нама. Уистину, с правом Васко Попа, пишући песму о Светом Сави, вели: *Путује без пута, и пут се за њим рађа.*

То је порука и поука Светог Саве на овај предивни његов празник и у исто време наша молитва Светом Сави да нас и децу нашу води и руководи и у овим смутним временима. Зато још једном и много пута завапимо и ускликнимо: *Да живимо сви у слози, Свети Саво, ти помози.*

Епископ шумадијски

† Са. Јован

Дано у престоном Нам граду Крагујевцу 27/14. јануара 2014. године

МЕСЕЦА ЈАНУАРА, 14. ДАН
Спомен међу светима оца нашега Саве,
првог архиепископа и учитеља српског.

На малој вечерњи стихире на 4, глас 4.

Подобан: Дао си знамење...

Светитељ богопријатан и пастир истински, стуб необорив, темељ вере непомериви, побожности стуб непоколебиви, одбрана Цркве неразрушава, светитеља доброта, и чудна извор, Саво, био си. Зато те, блаженога, побожно прослављамо у песмама, и свесвештени твој вршимо спомен (два пута).

Од сунца светлији просвећени спомен твој верним засија људима твојим, божанским одблесцима њих просвећујући, Саво, свехрабри оче свештени, и демонску таму одгонећи. Зато те, блаженог, молебно опевамо, као љубитеља отаџбине и заступника, и молитвеника за душе наше.

Миомирише кивот светога твога тела, светитељу богонадахнути, јер Христово насеље и његов миомирис био си, и речима твојим богонадахнутим јереси злосмрадне оборивши, људе твоје омиомирисао си. И сада, молимо те, помени све који те са вером спомињу, јер према Господу смелост стекао си, богоносни.

Слава, глас 8. Самогласан.

Охладнелу земљу срцаца људи твојих речима својим обделаваши, и вечно рађајуће плодове побожности у њима породило си Богу, и чистотом живота твога разуме њихове украсио си, и на ревност покренуо си оне који су са тобом ка анђелском монаховали животу. Да омрзнемо оно што је привремено позивао си, божанска свирало, неуморно око, пастира пастиру, Саво, блажени оче свештени, прими и нас који те хвалимо, Христу Богу молећи се за душе наше.

И сада, богородичан.

Заклон твој, Богородице Дево, лек је духовни, јер под њега прибегавајући, од болести душа наших избављамо се.

Превео са црквенословенског: Иван Недић

Христо Јанарас

ПРЕПЛИТАЊЕ БОЛА СА ОНТОЛОШКИМ ПИТАЊИМА

Чланак *Телесни и душевни бол (άλγος); преплитање бола (πόνος) са онтолошким питањима* Христа Јанараса, пензионисаног професора философије на Пантион Универзитету у Атини, настао је као излагање на синедриону на острву Родос (2008. године) и први пут је објављен у књизи „Загонетка зла“, изд. „Икарос, 2008

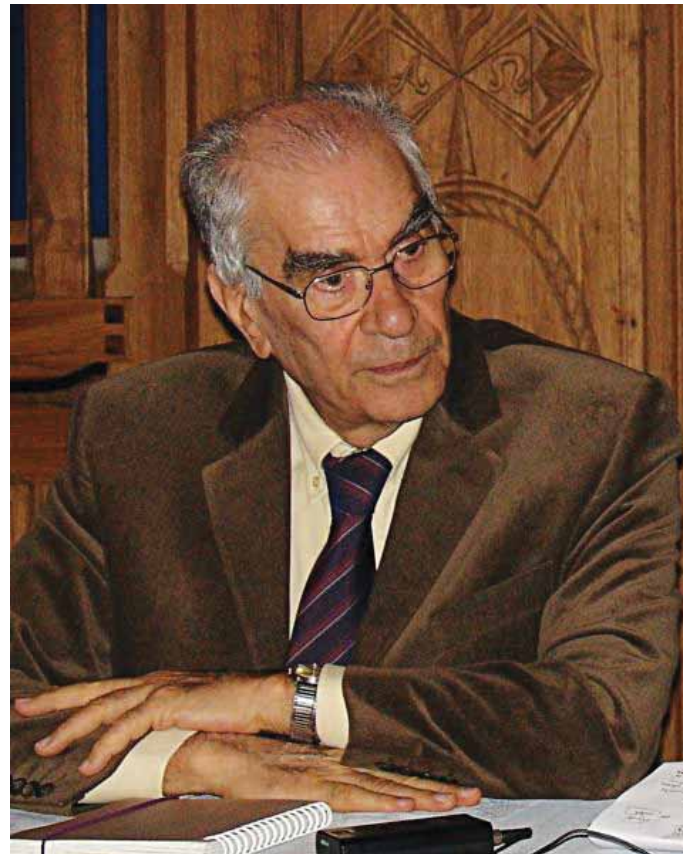
Реалност бола (πόνος, οδύνη, άλγος, ἀλγηδών, ἀλγηδὼνα¹) неприступачна је објективној дефиницији. Под појмом бол подразумевамо нешто што се реално неком дешава, али је недоступно заједничкој, општој потврди. Разумевање овог појма је заједничко (опште), док је аутентичност његовог значења искључиво субјективна. Бол узпознајемо једино на основу наших субјективних искустава, али разумемо показатеље који сведоче о болу (плач, уздихање, јецаји, стењање, сликовити описи), јер се они односе и у великој мери упућују на наша субјективна искуства.

Постоји изобиље међународне литературе о физиологији бола, узроку бола, о фармацеутском и психолошком суочавању и управљању болом. Међутим, не постоји дефиниција, одређење бола. Речници прибегавају „*прихватању траженога*“²: Бол је, наводи се у њима, „непријатан физички или психички осећај“, „телесна или душевна мука, осећај (болног) страдања“. Међутим, шта то значи *осећај*? Ова реч је такође непокорна дефиницијама. „Осећај је“, опет се наводи у речницима, „ефекат произведен стимулацијом чулних органа и промене која се као последица овога дешава у кори великог мозга“. Чуло је орган деловања осећаја, чију дефиницију и тражимо. Надражај органа и пренос ових стимулација у мозак представљају дескрипцију физиологије осећаја, физиологије бола, а не његову дефиницију.

Такође, ни бежање у речи „άλγος“ и „ἀλγηδών“, као ни разликовање *телесног* и *душевног* бола, не може дефинисати (концептуално разјаснити) шта је реалност бола. Ми разумемо да постоји јасна разлика између осећања страховите зубобоље и онога што изражавамо као „мучне емоције“ узроковане смрћу нашег вољеног ближњег и нарушавања нашег односа са њим. Међутим, ово наше разумевање значи једино то да ментална свест не изражава (не подржава јасно, нити објективно описује) диверсификацију бола.

„Не могу другоме да покажем моју зубобољу, нити сам у могућности да му *докажем* да је имам“, износи (критички) Wittgenstein.³ Управо због овога ми и не можемо да знамо да ли два човека имају исти бол, нити да ли исти узрочници код два различита човека изазивају исти бол.

Ми познајемо биолошке процесе нервног преноса стимуланса од тачке физичке повреде или оштећења до мозга и повратка овог импулса као доживљај бола.

И, због тога што познајемо физиологију бола, на њега можемо и да утичемо аналгетцима (лековима против болова), који у процесу преноса надражаја делују на смањење или елиминисање бола. Међутим, никада нисмо у могућности да измеримо интензитет бола нити да јасно разликујемо врсту и квалитет бола. Шта год да објективно доживљавамо као последицу преноса нервних импулса, било које телесно оштећење или повреду, то превазилази функционални процес преноса – превазилази тел(ес)о (у буквалном смислу): после хируршке ампулације оперисани и даље има доживљај акутног бола у непостојећем, ампутираном „делу тела“. Такође, може да постоји и акутна зубобоља у случају када су извађени сви зуби.

Бол је непокоран како у својој дефиницији тако и у објективној процени: исти узрок не изазива исти интензитет бола – узрок бола и његов интензитет не потпадају под непроменљиве логичке законе (научне закључке). Бол не представља увек упозорење на опасност нити је интензитет бола увек у функцији ризика од повреда. Порођајни болови се исповедају као неподношљиви, међутим не упозоравају на опасност, као што и једна зубобоља може бити дословно тиранска. Насупрот томе, неке смртоносне нехроничне болести могуће је да се развијају сасвим безболно.

Недвосмислено, људи болом називају колико телесни толико и душевни бол. Грци су говорили о „болу

1 Наведене појмове писац у читавом тексту користи као синониме, са заједничким значењем – бол (прим. прев.).

2 *Λήψη του ζητούμενου* – логичка грешка којом се подразумева као већ доказано оно што тек треба да се докаже (прим. прев.).

3 Φιλοσοφική Γραμματική, Α1, 6 – у грчком преводу ΜΙΕΤ, Κ. Κωβαίου 1974, стр. 74.

срца“, „болу услед беса“, „болу због смрти“, „болу због љубави“... Могли би овим боловима да додамо још неке као што су, на пример, патње (болови) изазвани неправдом, клеветатама, или горчином неуспеха, тугу због подређености или беспомоћног отпора искоришћавању, ропству. У свим овим (и још многим сличним) случајевима, као људи доживљавамо бол који би могао да буде толико оштар и неподношљив

колико и бол услед велике физичке повреде или телесног оштећења. Називамо га душевним (психичким), али га то не спречава да буде бол органског порекла, тако да може да се ублажи или неутралише фармацеутским хемијским производима: седативима, анксиолитицима, антидепресивима.

Бол делује у оквиру биолошких граница нашег постојања, али његова локализација не разјашњава његову дефиницију, не расветљава онтолошки садржај бола: његов узрок и његову сврху.

Онтолошки неодређен, бол, по својој блиској сродности, наликује искуству *задовољства*. Можда би задовољство могли да посматрамо као супротност болу. И опет, са немогућношћу дефинисања и прибегавањем поменутој логичкој грешци (*λήψη του ζητούμενου*), за задовољство кажемо да је оно искуство душевног уживања и телесног благостања и ра-

дости, али о његовим узроцима и сврси вероватно не можемо рећи ништа јасније од онога што је речено у случају бола: биолошки, задовољство следи и у служби је функцијама које су од пресудне важности за самоодржање и физичко одржавање човека. Оно делује као инстинктивни подстицај у циљу предуземања (а самим тим и трагања и припремања) исхране, као и потраге за сексуалним партнером и спајање са њим ради размножавања (продужавања) врсте. Такође, задовољство се рађа и из наметања и доминације задовољења нагонских импулса, са јасном и, поново, биолошком сврсисходношћу (коришћу).

Али, не само то. У неким случајевима, чини се да се задовољство преплиће и са потребом односа, да следи динамику односа слободе од биолошких корисности. Тако, на пример, оно прати задовољство осећаја укуса и, као што смо рекли, на тај начин се, узимањем хране и пића, задовољава индивидуални укус. Међутим, људи се увек и у сваком времену радују (осећају далеко веће задовољство), када у јелу учествују заједно са њима познатим, омиљеним и вољеним личностима. На вечерама или банкетима (и то не само у старој Грчкој) уживање у конзумирању хране и пића, изгледа да је увек и у потпуности секундарно у односу на радост пријатељских сусрета и словесних односа. Од најстаријих времена, када смо као људи неке желели да укажемо част, да му покажемо нашу љубав, позовемо га да обедује са нама, да са нама подели (приоритет од животног значаја) потребу за храном и пићем. Припрема што је могуће укуснијег obroka (ради изазивања што већег задовољства) очигледно је овде у функцији нашег односа према гостима, а не инстинкта самоодржања – то је „знак“ части, наше привржености и љубави.

Изгледа да задовољство прати динамику односа и у случају сексуалних потреба и активности: индивидуално самозадовољавање увек се више подразумевало као сурогат задовољства, као једно непотпуно задовољство у поређењу са двојним спајањем, „сексуалним односом“. Међузависност пуноће (целовитости) и интензитета задовољства, посведочује се у заједничком искуству (и сведочи се обилато у светској литератури) узајамне сексуалне привлачности и жеље – интензитет и целовитост (пуноћа) прате развој еротског догађаја: од узајамности примарне жеље до (за)увек неостварене пуноће међусобног самопревазилажења и самоприношења.

У области људске уметности, задовољства лепоте, интензитет и пуноћа прате, такође, динамику *односа*: уживање у музици, сликарству или поезији очигледно се налази у функцији *односа* са личношћу која је стваралац, као упознавање другости његовог стваралачког логоса – развој *односа* води до откривања ове личностне друг(ачиј)ости онолико колико и у (за)увек неостварену пуноћу задовољства љубавног учествовања у логосу деловања личности ствараоца.

Паралелизам бола и задовољства, као и препознавање кроз искуство потенцијалних усклађивања задовољства са динамиком личностних односа, могло би отворити, такође у потенцији, интерпретативну перспективу бола. Језичка формулација ове могуће перспективе бола приближно би могла гласити овако:

Непознато бола је „цена“ или (тачније), мера испољавања егзистенцијалног недостатка који дефинише атомоцентрични начин постојања. Задовољство „пружа утеху“ овом неуспеху законитостима природних нужности, али и усклађавањем са динамиком личносних односа. Уколико, дакле, бол и задовољство посматрамо не као опортунистичке случајности индивидуалне егзистенције, већ као меру (прилику за идентификацију и процену) егзистенцијалног недостатка атомоцентризма, онда би однос љубави могли да разумемо као начин олакшавања, трпељивог прихватања или могућег отклањања бола.

Заједничко искуство сведочи да је бол који се доживљава у самоћи нешто сасвим другачије од бола удруженог са љубављу, нежношћу, старањем. Ова диференцијација може да се доживи (и да постоји) само као психолошка чињеница, бивајући подједнако атомоцентрична са истим тим болом. Могуће је, ипак, да буде и реално искуство постојања – као – односа, искуство самонапуштања у љубави која се нуди, искуство поверења и индивидуалног самопревазилажења. У сваком случају, границе између слободе у љубави и ограничености у индивидуализму (границе себичности и несебичности) су тешко разлучиве – динамика превазилажења, аскетска динамика слободе, истозначна је са доживотном будуношћу.

Бол, пропадање и смрт за човека детерминишу зло. Свако друго тумачење или категорисање зла води у ове три конкретне претње, које обликују неизбежне догађаје у животу сваког човека појединачно. Они су реалан, неоспорни израз егзистенцијалне недостатности творевине, знак који указује на њено разликовање од нествореног – на разликовање створеног од егзистенцијалне слободе и егзистенцијалне пуноће нествореног.

Искуство и сведочанство Цркве проповеда наду да такозвано зло, егзистенцијална разлика *створеног* и *нествореног*, представља егзистенцијалну претпоставку да створене личности учествују у егзистенцији на начин на који постоји нестворено. Што се тиче људског језика и спознаје, само нестворено, као егзистенцијални самоузрок, може да буде и јесте *самослобода* (слобода по себи, аутентична и истинита, а не у односу на дате егзистенцијалне нужности). Није све узрок самога себе, свога постојања, не може да позна (да реализује) своју слободу, изузев у односу на нужности које може да прекорачи да би стигао до слободе – нужности које препостављају и одређују његово постојање.

Створено је условљено својом егзистенцијалном недостатношћу (у поређењу са егзистенцијалном слободом и пуноћом нестворенога) – увек унутар јасних

граница људског поимања. Ова егзистенцијална недостатност реализује се као начин различит *начину постојања* нествореног: нестворено је безвремено, створено је временско – његово постојање се мери као непрестани прелазак од *некада* ка *касније*. Нестворено је без почетка и без краја, створено има свој почетак и свој крај. Нестворено је нестрадално, створено страда од болног осећаја, болног памћења, разноврсног телесног и душевног бола, смрти. Служећи се људским сазнањем и језиком начин егзистенцијалне слободе и пуноће нествореног дефинишемо као љубав („постојање, биће љубави“), а начин егзистенцијалне недостатности створеног као индивидуалистичка саможивост.

Праведни Јов, фреска, Грачаница

Искуство и сведочанство Цркве проповеда да ова разлика у начину постојања за човека представља предуслов њеног превазилажења, јер слобода створеног може бити реализована само у односу према датостима његових егзистенцијалних ограничења. Ова ограничења функционишу као одскачна даска вољне (и харизматичне), промене начина постојања, као човеков улаз у начин слободног постојања из индивидуалистичка аутономије – из саможивости у начин постојања љубави.

Остају отворена (најмање) два питања:

Прво: Због чега се егзистенцијална недостатност створеног, њена логичка (и реална), недвосмислена разлика од нествореног, када поседује своје узрочно порекло у љубави Створитеља, открива и остварује као неопходност бола, пропадања и смрти? Због чега егзистенцијална недостатност створеног не буде само квантитативна: лимитирајућа за могућности и границе (свршетке)? Зашто да смрт сваког човека не буде тиха и мирна у сну, у позним годинама старости? Због чега је потребно да постоји садистичка неопходност бола, мучења болестима? Зашто постоји смрт мале

деце, још несазрелих бића? Због чега, за људску свест неподношљива саблазан апсолутне „индиферентности“ природе, постаје за личносну другост човека њено сазревање, њена стваралачка енергија?

И друго питање: Ако бол протумачимо као егзистенцијалну недостатност створеног, а егзистенцијалну недостатност као *зло*, о којој егзистенцијалној недостатности и којем болу сведочи двехиљадугодишњи језик црквеног сведочења у случају демона, налогодаваца зла? Створени демони се посведочују као бића ванвременска, без димензија, не-

трулежна и вероватно без емоција. И, уколико је смрт „ушла“ у створени свет да *зло не би постало бесмртно*, због чега хришћански језик не прихвата ову добробит (или нужност) у случају демона? Зашто на овај начин учинити да *зло* постане бесмртно, узимајући у обзир да бесмртност човека треба искључити, док бесмртност *зла* кроз бесмртност демона не представља сметњу? Ако је *нематеријално* њиховог створеног постојања оно што их спасава од егзистенцијалних ограничења, онда су сва питања без одговора једноставно пренесена на питање: зашто је по дефиницији материја лоша (када је) створена од Бога?

На ова питања не постоје реалистички (не идеолошко-рационалистички), одговори. Објашњење бола, објашњење зла, чија искуства ми људи доживљавамо у реалности, не могу да нам понуде ни научници нити наш разум. *Смисао бола, смисао зла* (њиховог узрока и сврхе, њиховог преплитања са онтолошким питањем), језик, чија су ограничења по дефиницији увек ограничења нашег чулног света, наших научних уверења, није у могућности да идентификује.

Сведочанство црквеног искуства проповеда да се до неизрецивих одговора, користећи се датом језичком семантиком, долази кроз когнитивно искуство љубавних односа: вере – поверења, самопревазилажења и самодавања. Утврђивање тачности овде наведеног предлаже се у функцији вежбања човекове слободе.

Превео са грчког свештеник Драган Поповић

Дана 2. децембра (19. новембра) 2013. године, на дан упокојења новоканонизованог светогорског старца Порфирија Кавсокаливита, старањем младеновачког верочитеља Драгољуба Вујовића, у Храму светих богородитеља Јоакима и Ане у Међулужју код Младеновца уз присуство мањег броја верника служена је Света Литургија. Минејски химнографски елементи узети су из опште службе преподобноме, а тропар светоме трећег гласа из књиге Анаргиоса Калиацоса, *Тамо где хоће Бог. Живот и чуда старца Порфирија*. Евхаристијским сабрањем верних началствовао је јереј Петар Лесковац.

Одломак Из књиге Анаргиоса Калиацоса, *Тамо где хоће Бог. Живот и чуда старца Порфирија*:

После блаженог уснућа оца Порфирија, један од његових нећака, по струци педагог, виде у сну огромну, сјајну цркву високо на небу, посвећену оцу Порфирију. Старац је седео у центру храма, и велико мноштво људи Божијих у сјајним одеждама са венцима на главама испуњаваше и окружаваше храм, мелодично певајући тропар оцу Порфирију.

Старчев нећак је успео да запамти тропар, јер га је у сну чуо много пута. Када се пробудио, не само што га је записао, већ га је и снимиио на касету. Тропар гласи:

Као што си на земљи се молио, не само за исцељење сваке болести и немоћи људске, но и најпре за дар опроштења грехова наших, тако и на небесима, оче Порфирије, Христа Бога моли да се спасу душе наше.

Иван Недић

Др Александар Стојановић

СКРИВЕНИ УТИЦАЈ ПОЗИТИВНЕ СТРАНЕ АСКЕТСКОГ УЧЕЊА ЕВАГРИЈА ПОНТИЈСКОГ НА ДЕЛО ТРИЈАДЕ СВЕТОГ ГРИГОРИЈА ПАЛАМЕ

Овај чланак представља део докторске тезе др Александра Стојановића, под називом *Евагрије Понтијски и православна аскетска традиција отаца из Газе (Варсануфија Великог, Јована Пророка и Авве Доротеја)*, која је одбрањена на Богословском факултету Аристотеловог универзитета у Солуну

Као што је познато, Евагрије Понтијски је био први учени Јелин раног монаштва египатске пустиње IV века. Чињеница је да Црква није изрекла никакву осуду Евагријевог учења за време његовог живота. Тек на Петом Васељенском сабору први пут су осуђени Евагријеви списи, који су садржали Оригенову погрешну Христологију. Међутим, осуда саме Евагријевог личности се не помиње нигде у одлукама овог Сабора, већ само проблематични делови његовог догматског учења. Лична осуда је додата постепено, и то у каснијем периоду. Тако, прва осуда његове личности, поменута са именима великих јеретика, десила се у Ектесису (Изложењу) цара Василија 638. године, а затим је дошла и црквена осуда на Западу 648. године, на сабору на којем је заседао папа Мартин Први. Од тада, осуда личности Евагрија Понтијског све се више помињала у Цркви. Међутим, иако су нека његова дела нестала са сцене православне црквене историје због њиховог јеретичког садржаја, његови аскетски списи су остали до данас, чак и у збирци *Добротољубје*, где се он помиње под именом *Авва Евагрије*. Иако анатемисан, Евагрије је ипак оставио неизбрисив и снажан траг у историји аскетизма Православне Цркве, у православној психологији и духовности.

Потврда православности и душекорисности многих делова Евагријевог аскетике дошла је, по свему судећи, у првој половини VI века од отаца из Газе: Светих Варсануфија, Јована Пророка и Авве Доротеја. Ови оци су били с правом веома критички настројени према Евагријевом догматском учењу, међутим, користили су у доброј мери његово аскетско учење. Потребно је нагласити да Евагријево аскетско учење није било само одраз његовог искуства, већ оно представља својеврстан споменик целокупног раног монашког опита египатске пустиње IV века. После прихватања отаца из Газе, Евагријеву аскетску су касније богато користили и Свети Дијадох Фотички, Свети Јован Лествичник, Свети Максим Исповедник, Свети Исихије Синаит, Свети Симеон Нови Богослов, Никита Ститат, а затим је ово учење ушло и у саму структуру исихастичког покрета¹. Наравно, поменути оци Цркве нису

само користили Евагријеву аскетску, него и списе псеудо-Макарија, али и псеудо-Дионисија. Треба нагласити да је макаријевска традиција у историји Цркве ипак на неки начин однела победу над евагријевском, међутим, никада није успела потпуно да је сузбије, јер је ова друга такође богата многим душекорисним саветима за напредовање у хришћанском животу.

Евагрије Понтијски, Јоргос Кордис

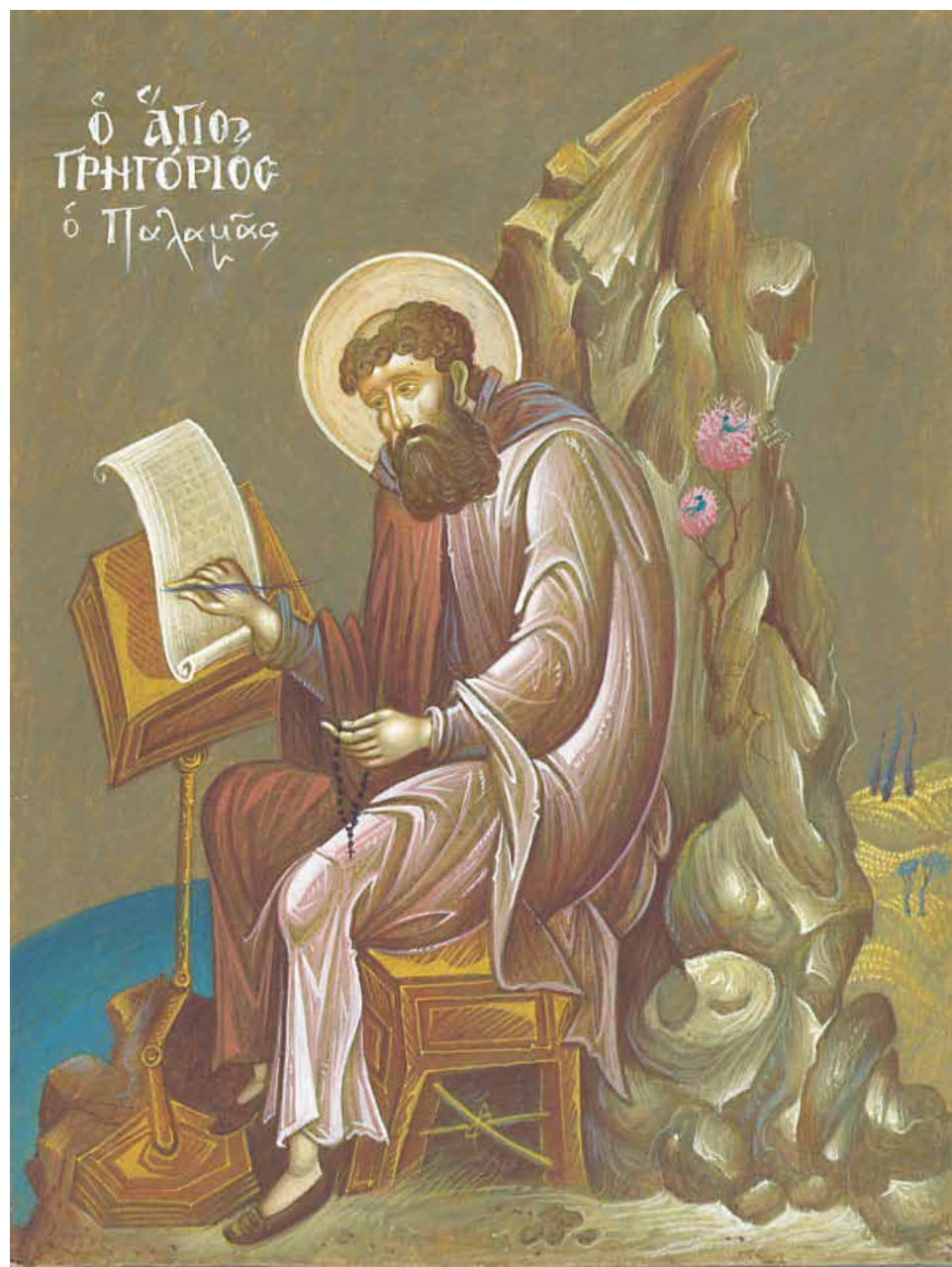
И у *Речима у одбрану свештених исихаста* Светог Григорија Паламе постоје многи цитати Евагријевог позитивног аскетског учења, које је бурна цркве-

на историја претходно скрила под именом разних отаца Цркве, чија православност никада није долазила у питање. Свети Григорије Палама је највише цитирао Евагријеве мисли које су до њега дошле скривене под именом Светог Нила Анкирског и Светог Максима Исповедника². Ови цитати потичу из

це Евагријеве речи, овог пута под именом Светог Максима, Свети Григорије је написао „по истинитом философу Максиму”⁸. Ови примери несумњиво потврђују колико је велики утицај Евагрија, иако скривеног под именима Светог Максима и Светог Нила, код Светог Григорија Паламе.

Цитати које је користио Свети Григорије Палама од Евагрија тичу се у највећој мери чисте молитве ума, другим речима – како се стиче умна молитва, али уједно објашњавајући и стање ума када се он уздигне до достојанства да гледа Невстворену Божанску Светлост. Наводећи Евагријеве речи, Свети Григорије Палама је нагласио да Свети Дух саосећа са нашем духовном немоћи у почетном стадијуму нашег аскетског пута, када смо још нечисти. Тада, Свети Дух силази са Небеса, и у случају да нађе наш ум да Му се истински моли, уништава целокупну фалангу демонских помисли и умозрења које опкољавају наш ум, и стаје изнад нашег ума⁹. Због тога је, како каже, потребно да се вежбамо у умној молитви, са делима, речима и мислима, док не стекнемо овај дар чисте молитве. Јер, ако још нисмо задобили овај најдрагоценији дар, потребно је да му се посветимо цели, па ћемо га и добити од Бога, који и даје „молитву оном који се моли”¹⁰. Међутим, како је упозорио Свети Григорије Палама цитирајући Евагрија, требало би да смо крајње опрезни, јер када се ум уздигне изнад телесног созерцања, то још не значи да је запазио у потпуности *место Божије*. Просто, ум се у том тренутку може бавити познањем узвишених

појмова, разликујући многоразличне мисли и представе о њима¹¹. Тако, како је нагласио, и када се ум бави созерцањем узвишених појмова, налази се веома далеко од Бога¹². Али, када се ум заиста уздигне до *места Божијег*, онда гледа себе некако сличним са бојом неба, бивајући јасно светао као божанско свитање¹³. Ово се постиже искључиво помоћу наше велике пажње, која само тражи и иска молитву, па ће је, како каже, на крају и наћи. Молитва следи пажњу, тако да је потребно да јој се посветимо са трезвеношћу¹⁴. Што се тиче такозваног *места Божијег*, Свети Григорије Палама, наводећи Евагријеве речи, објашњава да када ум свуче са себе старог човека облачи се у благодатног човека, тако да у време молитве види своје стање некако слично сафиру или небеској боји, која се назива *место Божије*, које су гледали свештеници испод горе Синаја¹⁵. Међутим, сви ови предукиси будућег века

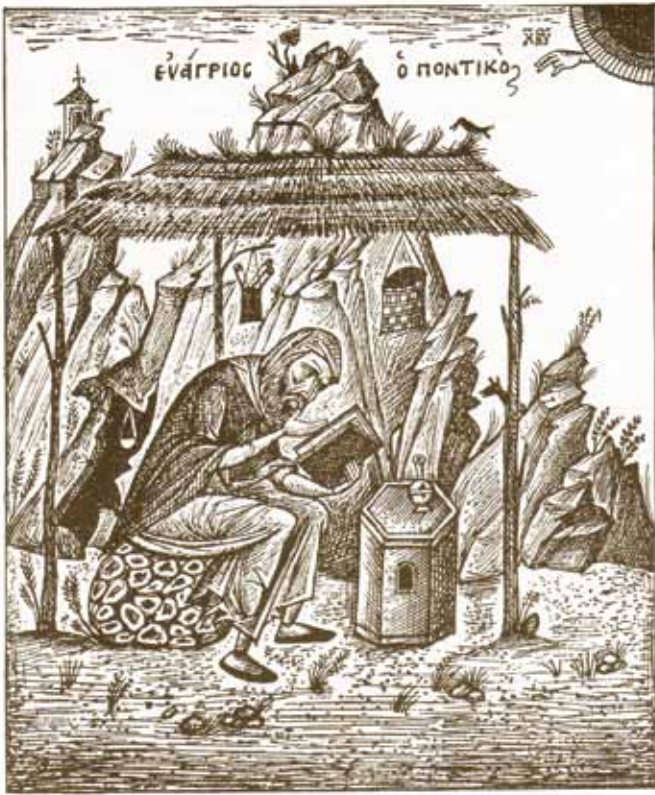

Свети Григорије Палама, икона, Јорџос Кордис

следећих Евагријевих дела: *О молитви*, *Практично слово Анатолију*, *О осам помисли* али и из догматски највише проблематичних *Гностичких глава*³. Треба нагласити да је Свети Григорије Палама наводио поименце и оце који су директно или индиректно користили Евагријева дела, као што су: Свети Дијадох Фотички, Филимон, Свети Јован Лествичник и Свети Нил Анкирски⁴. Као што је познато, савремено филолошко истраживање је доказало да нека дела Светог Нила Анкирског потичу из пера Евагрија Понтијског, али су тако сачувана у традицији под његовим именом због Евагријеве осуде. Веома је интересантно да када је Свети Григорије Палама наводио Евагријеве речи, наравно не знајући да су под именом Светог Нила, описивао га је као „онај који у Духу Светом прича Нил”⁵, „мудар у божанским стварима Нил”⁶, „велики у божанственим стварима Нил”⁷ итд. Са друге стране, наводећи дослов-

које „око не виде и ухо не чу и у срце човеку не дође“¹⁶ видеће само они који су стекли чистоту срца¹⁷.

Као закључак може се рећи да је из горе изложеног јасан утицај скривеног позитивног аскетског учења Евагрија Понтијског на *Тријаде* Светог Григорија Пала-

ме, а тиме и на цео исихастички покрет, јер су *Тријаде*, односно *Речи у одбрану свештених исихаста* његов највиши богословски израз. Такође, све ово говори у прилог томе да су оци Цркве из Еваријевих дела, као медоносне пчеле, црпели само богати и душекорисни нектар његовог аскетског учења, а не и његове отровне састојке, који се састоје од одређених старојелинских и оригенистичких заблуда. На овај начин, сви овде поменути црквени оци који су користили Евагријева дела оставили су нам јасан пример свог расуђивања, начина размишљања, али и показали нам којим принципима да се руководимо ми данас када проучавамо сличне списе. Без икакве сумње, њихов начин размишљања не садржи никакву пристрасност, искључивост и фанатизам, већ обилује животворним, пажљивим и ученим расуђивањем, које је увек стваралачко и душекорисно за целокупан црквени живот.

напомене:

¹ Јован Мајендорф, у свом делу *Свети Григорије Палама и православна мистика*, посветио је читаво поглавље Евагрију Понтијском, **ЈОВАН МАЈЕНДОРФ, Свети Григорије Палама и православна мистика**, превод са енглеског Јован Олбина, издање Православног богословског факултета и Хиландарског фонда, Београд 1983, стр. 17-21. Исто је учинио и архимандрит Placide Deseille у свом делу *Φιλοκαλία (Η νηπτική παράδοση της Ορθοδοξίας και η ακτινοβολία της στον κόσμο)*, превод са француског на грчки Άννα Κωστάκου-Μαρίνη, из едиције Σειρά Ορθόδοξη Μαρτυρία, бр. 67, издање „Ακρίτας“, Νέα Σύμυρνη 2004².

² ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, *Λόγοι υπέρ των ιερών ήσυχάζοντων*, из едиције „Άπαντα τὰ έργα“, 2, Πατερικά έκδόσεις „Γρηγόριος ο Παλαμάς“, Θεσσαλονίκη 1982, σ. 29, 738.

³ Исто, стр. 738.

⁴ Исто, I, 3, стр. 152.

⁵ Исто, стр. 254.

⁶ Исто, стр. 244.

⁷ Исто, стр. 180.

⁸ Исто, стр. 166.

⁹ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, *Λόγοι υπέρ των ιερών ήσυχάζοντων*, I, 3, исто, стр. 254. Упореди са ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΠΟΝΤΙΚΟΥ, *Περί προσευχής*, 62, PG 79, 1180С.

¹⁰ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, *Λόγοι υπέρ των ιερών ήσυχάζοντων*, II, 1, исто, стр. 319. Упореди са ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΠΟΝΤΙΚΟΥ, *Περί προσευχής*, 87, PG 79, 1185С; 58, PG 79, 1180А. Види претходно у старогрчком тексту Α' Σαμ. 2, 9 (код Даничића овај део није преведен у потпуности): „Διδούς ευχήν τῷ ευχομένῳ και ευλόγησεν ἔτη δικαίου ὅτι οὐκ ἐν ισχύι δυνατός ἀνήρ“.

¹¹ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, *Λόγοι υπέρ των ιερών ήσυχάζοντων*, I, 3, исто, стр. 244. Упореди са ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΠΟΝΤΙΚΟΥ, *Περί προσευχής*, 57, PG 79, 1180А.

¹² ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, *Λόγοι υπέρ των ιερών ήσυχάζοντων*, I, 3, исто, стр. 244. Упореди са ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΠΟΝΤΙΚΟΥ, *Περί προσευχής*, 56, PG 79, 1177D-1180А.

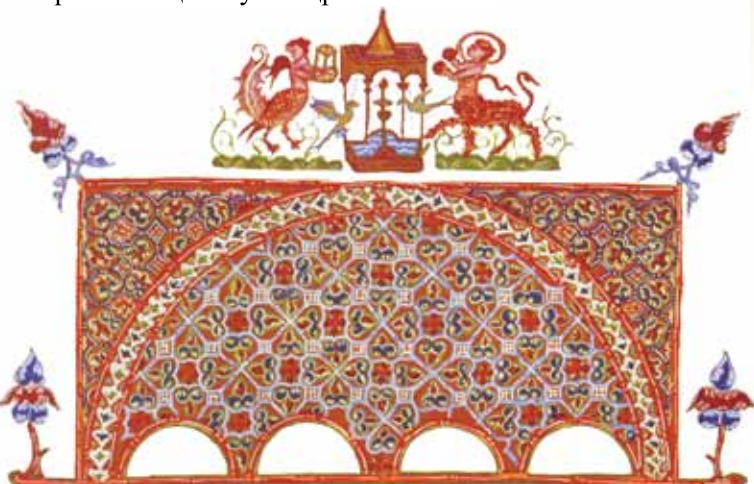
¹³ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, *Λόγοι υπέρ των ιερών ήσυχάζοντων*, I, 3, исто, стр. 234. Упореди са ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΠΟΝΤΙΚΟΥ, *Περί των ὀκτώ λογισμών*, 18, PG 79, 1221B; ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΠΟΝΤΙΚΟΥ, *Λόγος πρακτικός πρὸς τὸν Ανατόλιον*, 70, PG 40, 1244А.

¹⁴ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, *Λόγοι υπέρ των ιερών ήσυχάζοντων*, I, 3, исто, стр. 234. Упореди са ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΠΟΝΤΙΚΟΥ, *Περί προσευχής*, 149, PG 79, 1200А.

¹⁵ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, *Λόγοι υπέρ των ιερών ήσυχάζοντων*, I, 3, исто, стр. 162. Упореди са ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΠΟΝΤΙΚΟΥ, *Περί πονηρῶν λογισμών*, 18, PG 79, 1221B. Претходно види у старогрчком тексту ΞΕ. 24, 11 (Даничић и овај део није превео у потпуности): „Και των ἐπιλέκτων τοῦ Ισραηλ οὐ διεφώνησεν οὐδὲ εἰς και ὠφθησαν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Θεοῦ και ἔφαγον και ἔπιον“.

¹⁶ 1 Кор. 2, 9.

¹⁷ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, *Λόγοι υπέρ των ιερών ήσυχάζοντων*, II, 3, исто, стр. 484. Упореди са ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΠΟΝΤΙΚΟΥ, *Κεφάλαια γνωστικά*, V, 22, W. Frankenberg, *Evagrius Ponticus, Abhandlungen der königlichen Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, Philologisch-Historische Klasse, Neue Folge, Band XIII, No 2, Berlin 1912, стр. 377.*

СВЕТО ПРЕДАЊЕ И АНТИЧКА КОСМОЛОШКА УЧЕЊА

Свето Предање и античка космолошка учења у првој и другој беседи на Шестоднев
Светог Василија Великог

Излагање Ђаконa Марка Јефтића, докторанда Православног богословског факултета Универзитета у Београду на симпозиону *Српска теологија данас* — 2013

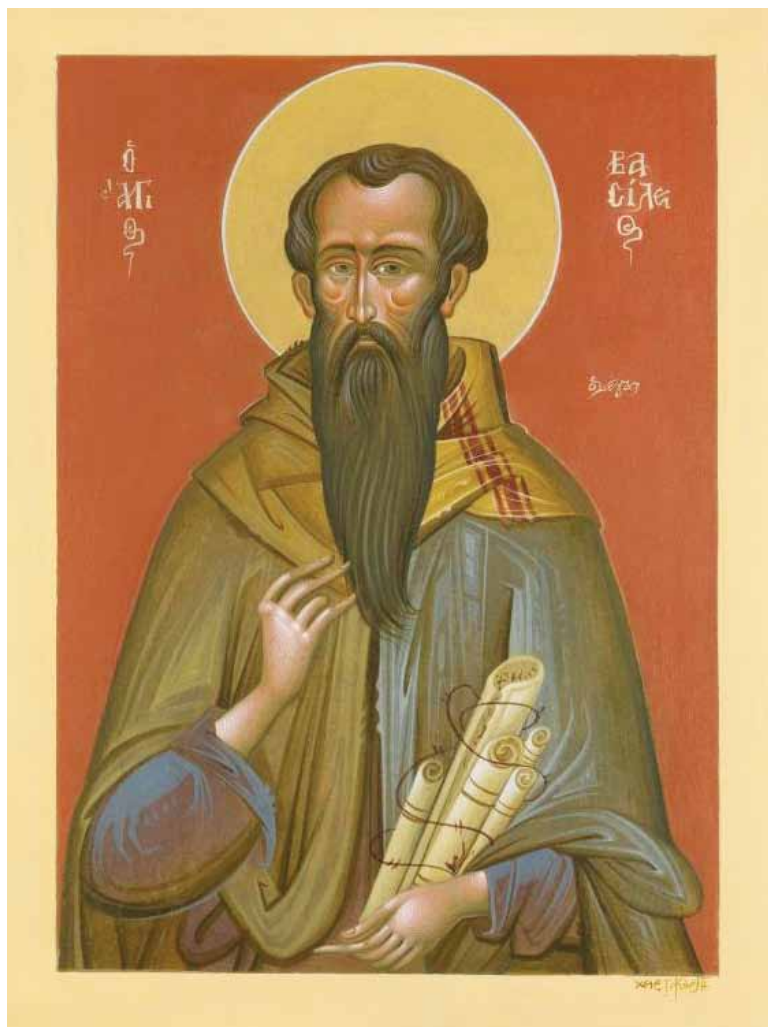
У раду који је пред нама покушаћемо да дамо одговор на питање односа Светог Предања и традиција јелинског света у једном од најзначајнијих дела хришћанске литературе. Свети Василије Велики, као један од највећих богослова у хришћанској повести, у својим беседама на *Шестоднев* улази у дијалог са најумнијим међу античким мислиоцима и, осврћући се на паганске космологије, објашњава хришћанско учење о стварању света. Успешност и ауторитативност његовог дела базира се како на изузетном бо-

који начин Предање може прихватити предања? Шта је то што може бити потврђено светописамском истином, а шта је оно што је неприхватљиво? Да ли су пагани и незнабошци, приликом својих размишљања и писања, у потпуности деловали тако да је то богохулно и страшно хришћанској поруци? То су нека од питања на које нам Василије одговара у својим омилијама. Конкретно, прва и друга беседа тумаче Пост 1, 1–5. Са становишта чињенице да Василије расправља са јелинским мислиоцима и њиховим идејама, садржај беседа којима се бавимо је у домену философије и физике. На изванредан начин Василије показује где је место свих главнотоковских мисли његовог времена везаних за природне науке у Предању Цркве, као и шта од предања има места у Светом Предању.

Поставље се питање на који начин је Василије видео улогу Предања у тумачењу Писма и какав је био њихов однос? У својим списима, углавном одговарајући на нападе јеретика, Василије наглашава важност целовитог сагледавања Писма и Предања, као јединог релевантног начина богословског промишљања. Предање има круцијални значај у тумачењу Писма, јер се оно може разумети само унутар Цркве.

Шестоднев је дело које је разграничавало космологију виђену из хришћанске перспективе и ону јелинску. Као и у време настанка *Постања*, када је пред писцем стајала вавилонска култура, пред Василијем је била јелинска; као и код светописамског писца, он светоотачки формира теолошки израз у „додиру“ Истина вере и фактора споља.¹ Подражавајући Атанасијеву опозицију јелинском учењу о стварању као вечитом цикличном понављању света, и потврђујући стварање у времену, Василије подржава реалност и динамизам створеног. Створења не примају једноставно свој облик и различитост од Бога. Она поседује енергију, такође Богом дану, али која је аутентично њихова властита. Служећи се научним достигнућима свог времена, као и стоичком терминологијом „исконских разлога“, Василије остаје богословски не-

зависан од својих ванбиблијских извора. На пример, он одбацује стоичку идеју да су *логоси* створења истински вечите суштине бића, учење које је могло да води вечитом обнављању „светова после њиховог уништења“.² Слично Атанасију и Максиму, Василије остаје веран библијском учењу о апсолутној трансцендентности Божијој и слободном акту стварања; божанском промислу, који је преко *логоса* дао свету биће и одржава свет у његовом постојању, али не на рачун његовог створеног динамизма, који је део самог стваралачког плана. Постојање света као динамичне

Свети Василије Велики, икона, Јоргос Кордис

гословском промишљању, тако и на ширини његовог образовања и познавања дела античких философа, о чему ћемо подробно говорити.

На тумачење првих стихова књиге *Постања*, Василија су покренуле животне околности. Верници у Кесарији кападокијској били су изложени подсмеси-ма од стране неких пагана због њиховог непознавања учења о стварању, односно одбијања да прихвате незнабожачко тумачење. Хришћани нису знали да ли је икако могуће у хришћанско учење инкорпорирати аргументе и теорије еминентних јелинских мислилаца. На

„природе“ (то јест као реалности „изван“ Бога за кога је он објект љубави и промисла), који се развија по реду свог еволутивног раста и развоја, даје могућност људском духу да све створено објективно и научно истражује. То ипак не значи да је створена природа онтолошки „аутономна“. Она је створена за то да би била „у заједничарству“ са Богом, који није само први покретач него циљ стварања и крајњи смисао (логос)

мислити да овде Свети Василије уводи двоструки ауторитет – Свето Писмо и Свето Предање. Међутим, он је далеко од тога, јер су оци Цркве своје ставове презимали из „намера Светог Писма“, односно следовали су намери Писма, узевши начела од сведочанстава.⁵ Тако „неписано Предање“ у обредима и симболима ништа не додаје садржини вере изложене у Светом Писму, већ оно ту веру само истиче, стављајући је у жижу.⁶ У својим списима, углавном одговарајући на писања јеретика, Василије наглашава важност целовитог сагледавања Писма и Предања, као јединог релевантног начина богословског промишљања. Предање има круцијални значај у тумачењу Писма, јер се оно може разумети само унутар Цркве. Само у Цркви ми можемо свесно разабрати исто надахнуће у свим светописамским књигама, зато што само Црква поседује Предање. Позивање на Предање које није записано је позивање на веру Цркве, пошто је Василије заступао мишљење да је ван овог „неписаног“ правила немогуће схватити истински смисао и учење самог Светог Писма. Василије јасно показује потребу за ауторитативним учењем да би Писмо било правилно тумачено. Више пута у својим делима он указује да не постоји одговарајући однос Цркве према неком важном питању, па предлажући решења проширује и надограђује хришћанско учење и на тај начин обогаћује Предање.⁷ Све поменуто чињено је из разлога што је по Василијевом (као и општем светоотачком ставу) једино добро богословље оно које је делатно.

његовог трајања. „Бог је принцип, центар и крај“ – пише Максим Исповедник – „уколико Он *делује* без престанка... Он је принцип као створитељ; Он је центар као промислитељ и Он је крај као закључак, јер је *од Њега и кроз Њега и у Њему све*“ (Рм 11, 36).³ Научно сазнање које би игнорисало ово крајње значење стварања, било би, стога, опасно и једнострано.

У првој и другој беседи на *Шестоднев* Василије обрађује космологију углавном у полемици са космологијом оних који су предлагали различита учења, која су се косила са хришћанском вером.

Поставље се питање на који начин је Свети Василије видео улогу *Предања* у тумачењу *Писма* и какав је њихов међусобни однос? У свом делу „О Духу Светом“ Свети Василије каже да ми имамо у Цркви учења која потичу из записаних извора, док нека друга потичу из апостолског Предања и оба имају исту силу у делима побожности.⁴ На први поглед би се могло по-

Уопштено узев, због мноштва алузија на паганску философију сматра се да се Василије користио приручницима и сажетим прегледима, који су кружили током империјалног периода.⁸ Претпоставља се да се у тумачењу *Шестоднева* Василије користио Посидонијевим коментарима Платоновог *Тимеја*, који нису сачувани.⁹ Полемика са античким мислиоцима следи уобичајену схему: она истиче међусобну противречност различитих философија, како би се њихово, из хришћанске перспективе, погрешно учење у потпуности јасно изложило.¹⁰ Различита паганска тумачења су следила једно за другим, при чему је свако ново поништавало претходно, па пошто сама једно друго искључују, нема потребе исто чинити. Поменућемо само нека од учења о којима Василије полемисхе, узимајући у обзир да је њихово обрађивање било легитимично и површно, у складу са чињеницом да су у питању омилије, а не научне расправе. Свети

Василије Велики се није бавио искључиво тумачењем Светог Писма, већ је и износио, прихватао или одбацивао учења древних грчких философа, научника и књижевника.

Прва беседа бави се првим стихом Светог Писма и дефинисањем појма почела. Говорећи о стварању, Василије инсистира да Васељена дугује своје постојање Богу и да Васељена, укључујући и сву материју у њој, има почетак. Василије са разлогом подробно објашњава именицу *почетак*, јер би она могла да доведе до забуне и наведе на помисао да су материјалне ствари настале пре остале творевине. Такође, говори нам да прва глава Постања доноси извештај о стварању материјалног света, а не творевине уопште. Можемо претпоставити да Василије не сматра материјални свет мање вредним од анђеоског, већ да одређеним редоследом говори о томе да је све створено. Нешто ванвременски, а нешто у времену, но не постоји ништа што је нестворено осим Бога. Термини *почетак* и *створи* су веома важни, не само у Василијевој, већ у хришћанској космологији уопште. Њихова важност се огледа у томе што су они сведочанства о основама хришћанског учења о стварању света. Те основе су да је Бог Творац и да сва творевина има свој почетак, те да ништа није савечно Богу. Градећи своју космологију на овим основама, он одговара на њему савремена и врло утицајна античка учења. Мојсије је врло промишљено започео прву књигу Постања овим речима и тиме начи-

нио дистинкцију у односу на политеистичке религије и учења о свету околних блискоисточних народа, који су били на знатно вишем цивилизацијском нивоу. Због тога је постојала опасност да Израил потпадне под њихов утицај и напусти монотеизам, што се више пута и дешавало.

Василије, у четвртном веку после Христа, живи у касноантичкој цивилизацији, која је баштинила и учења о материјалном свету, који је умногоме био неприхватљив са хришћанског становишта. Но, Свети Василије, користећи поједине елементе античких учења и терминологију која је била позната како хришћанима, тако и паганима, покушава да образложи хришћанско учење о стварању. Као некада у Израилу, тако је у Василијево време постојала реална опасност да хришћани, прихватајући античко учење, упадну у јерес, а поред те потенцијалне опасност, постојала је и реална опасност од стране јеретика, који су се представљали као хришћани, а исповедали веру која није била део ни Предања, ни Писма.

Василијева космологија се не може адекватно разумети, осим ако имамо у виду да је у центру Васељене човек и да она мора бити објашњена терминима који су у вези са човековим назначењем и задатком добијеним од Бога приликом стварања. За Василија, на основу светописамског извештаја и закључака које из његовог тумачења изводи, Бог је посведочио за себе да је Он „начело бића, извор живота, умстве-

на светлост, неприступна мудрост¹¹. Овим терминима Василије, понављајући библијско учење, наглашава да је Бог самосталан Творац свега постојећег и да је апсолутно трансцедентан. На тај начин Свети Василије чини отклон од неких јелинских теорија о стварању као вечитом цикличном понављању света и наглашава хришћанско учење о стварању у времену.

Као и претходна, друга беседа на Шестоднев је полемички спис изванредне снаге и уверљивости. Стилски је углавном дотерана, мада на моменте није довољно изнијансирана, што се може разумети ако се узме у обзир њен апологетски карактер и омилитички оквир. Очигледно да је текст садржан у Пост 1, 2 погодноа присталицама алегоријског тумачења Писма. Значење безобличне и пуне земље је тумачено на разне начине, од тога да је земља била хаотична маса, до тога да је то заправо показатељ да је материја постојала и пре уређења од стране Бога. Обе претпоставке у супротности су са предањским учењем. Бог ствара творевину са јасним планом и ништа није препуштено случају, пошто је сваки сегмент материје смишљено и сврсисходно настао. Тиме што Бог ствара материјални свет, он не може бити савечан Њему. Интересантно је приметити да Василије објашњава празну и пусту земљу тако што каже да је она била прекривена водом, што је умногоме у сагласности са савременим теоријама о најстаријем изгледу наше планете. То, да је земља била прекривена водом, је по Василију једини разлог који објашњава Пост 1, 2. Сва друга учења су примери празнословља.

Интересантно је да се Василије пред крај беседе позива и на апокрифне књиге Светог Писма и назива их „тајним предањем“ (грч. ἀπορρήτοις παραδόμεινός).¹² Овим предањем се преноси значајно знање о томе да је Бог, који је саздао природу времена, одредио периоде дана као мере и јединице за његово мерење и мерећи га седмицама, заповедио да се седмице стално понављају, бројећи тако проток времена. Видимо да Василије узима у обзир и учења која нису била део светописамског канона, када она говоре о стварима које нису у вези са суштином вере. Апокрифна дела преносе значајно, ауторитативно знање о механици протока времена, иако их не помиње када говори о питањима догматског карактера. Она се не могу цитирати када говоре нпр. шта значи то да се Дух Божији дизао над водом, али нису погрешна када саопштавају на који начин је Бог одредио временски круг. Поново је потврђен став Светог Василија Великог о томе да Предање није само оно што је наслеђено од апостола и отаца, већ се оно проширује и преноси, јер се, уз Писмо, на тај начин тумачи порука Откривења. Предање није артефакт, који се не дира и којем се диви, већ сегмент нашег живота. Предањем Василије тумачи Писмо, истовремено користећи дела и учења паганских мислилаца која су прихватљива са хришћанског становишта.

Детаљном анализом термина из хришћанског Предања и из светописамског извештаја, подучавајући верујуће у Кесарији кападокијској, он овим беседама оповргава учења која су била веома утицајна и призната. Самим тим, била су и узрок збуњености хришћана, који нису могли повезати те научне „истине“ са учењем које су примили животом у Цркви.

Василије значај се огледа у томе што је хришћанско Предање и поруку Писма објаснио јелинским језиком и терминологијом. Уклапајући га у систем размишљања оповргао је схватања која нису прихватала учење о Творцу, који је једини нестворен и истовремено узрок свега постојећег. Учење о стварању није само резултат научног размишљања и истраживања света који нас окружује, већ говори и о улози и месту Бога у стварању, о улози и месту човека у свету, као и о односу према Творцу. Међутим, оно због чега је Василије добио епитет Велики, је што он није само разумео класични идеал умерености, већ је и поступао по њему. Тај идеал се огледа и у овим беседама, у којима Свети Василије потврђује да Свето Предање не представља кодекс понашања наслеђен и непромењив, већ живи и активни сегмент нашег живота и деловања у Цркви, који смо примили али који чувамо и предајемо.

напомене:

¹ Кубат, Р, „Два аспекта [библијске] теологије“, у: *Богословље 1–2 2010*, Београд, 2010, 30.

² *Hexaéméron*, III, 3, 57A.

³ *Capita gnostica*, I, 10. PG 91: 1085d – 1088a.

⁴ *De Spiritu Sancto*, XXVII, 66.

⁵ Флоровски, Г, „Функција предања у старој Цркви“, у: *Саборност Цркве*, Београд, 1986, 212.

⁶ Исто.

⁷ Сликовит је пример на који је свети Василије решио питање учешћа хришћанина у рату, које је и данас на снази у православној Цркви. „Убиство у рату није препознато од стране наших отаца као убиство; претпостављам због њихове жеље да начине уступак људима који се боре у име непорочности и праве вере. Можда је, међутим, добар савет да се они којима руке нису чисте уздрже од Причешћа три године“, *Epistola CLXXXVIII*, 13 (Canonica Prima). Из писма видимо да је средином 4. века питање убиства у рату, од стране отаца Цркве, било третирано као олакшавајућа околност. Свети Василије Велики га ставља у канонске оквири и третира га у складу са околностима дајући суд који је ушао у зборнике црквеног права код Валсамона и Зонаре, одређујући однос православне Цркве према учешћу у рату до наших дана. Канонске одредбе у православљу одувек су схватане као лек, а не као казна, у јуридчком смислу речи. Тако се и одлучење схвата као терапија, и има намеру да исцели, а не као кажњавање онога који се огрешао.

⁸ Moreschini, C, *Povijest patrističke filozofije*, Zagreb, 2009, 504.

⁹ Флоровски, Г, *Источни оци IV века*, Врњачка Бања, 2003, 103.

¹⁰ *Hexaéméron*, I, 2, 8A.

¹¹ *Hexaéméron*, I, 2, 9A.

¹² *Hexaéméron*, II, 8, 49C.

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

ВАВЕДЕЊЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ СЛАВА МАНАСТИРА КАЛЕНИЋА

У среду, 4. децембра, када Црква Божија прославља Ваведене Пресвете Богородице, Његово преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Каленићу. Епископу су салуживали Архијерејски намесник лепенички и вд. левачки протојереј ставрофор Саво Арсенијевић, протојереј ставрофор Милован Антонијевић, протојереј ставрофор Милан Борота, протонамесник Саша Огњановић, ђакон Александар Ђорђевић и ђакон Небојша Јаковљевић. Литургијско појање увеличали су ученици богословије Светог Јована Златоустог. Светој Литургији присуствовао је велики број верника, који су се сјединили са Васкрслим Господом у светој тајни причешћа.

У духовној поуци Владика је подсетио окупљене вернике о важној личности Пресвете Богородице у спасењу рода човечијег, која је као мала девојчица уведена у светињу над светињама, истакавши да је сваки храм светиња јер је дом Господњи.

По завршетку Свете Литургије обављена је литија око храма и резање славског колача. Уприличен је пријем званица и послужење славским кољивом и колачем, а затим и гозба љубави коју је припремило сестринство манастира Каленића, на челу са настојатељицом игуманијом мати Нектаријом.

Слободан Савковић, јереј

РУКОПОЛОЖЕЊЕ У МИРОСАЉЦИМА

У суботу, 7. децембра, када Црква прославља Свету великомученицу Екатарину и Светог великомученика Меркурија, Његово преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Г. Јован, служио је Свету Архијерејску Литургију у Миросалџима. Епископу је саслуживало свештенство колубарско-посавског намесништва. Овом приликом Владика Јован рукоположио је у свештенички чин јерођакон Филотеја (Јовановића), сабрата манастира Светог великомученика Георгија из Ћелија код Лајковца.

Беседећи окупљеним верницима, Првојерарх шумадијски је поручио да све оне који желе побожно да живе очекују страдања и прогањања у овом свету од оних који живе другачије, нехришћански и непобожно. Праведници, иако ништа лоше не чине неправеднима, оптерећују њихову савест, која због греха није мирна. Али, у том трпљењу и смирењу пред страдањима је и спасење сваког човека. Пример спасоносног трпљења даје нам сам Господ Исус Хри-

стос. Од оваплоћења па до крсне смрти Спаситељ је сав био у трпљењу. Зато у данима Велике недеље у Цркви певамо: „Слава дуготрпљењу твоме Господе.“ Ако живимо по Богу, Господ неће дозволити да пропаднемо. Он зна меру нашег трпљења и не шаље на нас више искушења него што можемо да поднесемо. Бог је Љубав која све облива и све приводи у спасење, ако је човек на то спреман. Бог је Љубав која жели да се сви спасу и буду приведени у познање Истине. Бог је Љубав која стрпљиво чека да се човек поправи. Свакодневно смо изложени искушењима и падовима, и када све ово претрпимо Христа ради, излазимо као победници на дан Другог Христовог доласка.

Новорукоположеног јеромонаха Филотеја, Владика је поучио узвишености и значају литургијског служења, назвавши Свету Литургију најбољом учионицом и веронауком, која нам наговештава радост вечног живота у Царству Небеском. Благодат Светога Духа је та која надокнађује све наше људске недостатке и мане и која нас достојне приводи међу служитеље Службе над службама, Свете Литургије.

За љубав и помоћ коју су указали при изградњи и уређењу храма у Миросалџима, Владика Јован доделио је грама-те признања Милораду Грчићу, директору Рударског басена Колубара, Милети Радојевићу, директору Канцеларије за сарадњу са црквама и верским заједницама, Витомиру Димитријевићу, предузетнику из Миросалџаца, Миодрагу Ранковићу, предсенику синдиката Колубаре и Месној заједници Миросалџи.

Сабрање око шумадијског Првојерарха завршено је трпезом љубави, коју је са својим парохијанима приредио парох миросалџачки, јереј Зоран Ивановић.

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У ЛАЗАРЕВЦУ

У недељу, 15. децембра, Његово преосвештенство Владика шумадијски Г. Јован и администратор жички, служио је Свету Архијерејску Литургију у Лазаревцу. Епископу су сас-

луживали свештеници колубарско-посавског намесништва на челу са архијерејским намесником протојерејем ставрофором Златком Димитријевићем. Светом Архијерејском Литургијом отпочела је централна прослава манифестације „Дани Колубарске битке“, која је трајала од 6. до 15. децембра. Молитвеном скупу присуствовао је и Милета Радојевић, директор Канцеларије за сарадњу са црквама и верским заједницама. Овом приликом Првојерарх

шумадијски рукоположио је у чин Ђакона, монаха Јосифа (Арсеновића), сабрата манастира Светог великомученика Георгија у Телијама код Лајковца.

У својој беседи на јеванђељску причу о Милостивом Самарјанину, Владика је окупљеним верницима поручио да нема важнијег питања од тога како да задобијемо вечни живот? Бити хришћанин значи бити свет. Крила наше вере су крај Символа вере, који каже: „Чекам васкрсење мртвих и живот будућег века.“ Често размишљамо приземно, како постоји само овај живот и како после њега нема ништа. Ако овако размишљамо онда је узалудна вера наша, онда су хришћани најнесрећнији људи, ако не верују у вечни живот. Онда је и Христос узалуд дошао у овај свет и узалудна би била жртва Његова, која је принета за наше спасење. А Бог неће дозволити да пропадне било шта у творевини, поготово не човек, који је створен по слици Божијој. Зато људи живот треба да живе достојно Бога и човека, свесни да са овоземаљским животом почиње наш вечни живот. Најважније што треба да тражимо од Господа је Царство Божије, а све друго ће нам се дати. Зато треба мислити о томе како проводимо време свог живота. Време није у нашим рукама. Време је у Богу. Својом вољом ми нити долазимо на овај свет нити са њега одлазимо. Наши доласци и одласци су у вољи Божијој. За хришћанина је важна свест и размишљање о сусрету са Богом и радост због сусрета са Творцем. О тренутку тог сусрета одлучује Бог, а човек тај тренутак својим бдењем непрестано исчекује у току читавог свог живота. Ово бдење се остварује кроз испуњење две највеће заповести, заповести о љубави према Богу и ближњем. Господ не тражи да само Њега љубимо, већ да своје мисли и осећања усмеримо ка Њему, како бисмо то исто могли да усмеримо ка човеку. Ове две највеће јеванђељске заповести, једна без друге су незамисливе. Да би се ове заповести испуњавале потребно је човеку да преиспитује свој однос према Богу и човеку у овом животу, јер је тај однос залог вечног живота и будућег века. Много је лакше воleti него мрзети. Ко љуби радостан је макар ништа немао, јер има Бога са собом. Љубављу Бог овај свет претвара у рај, а човек мржњом у пакао. Мржњом се ђаво највише служи да би нас претворио у паклене синове. Мржња толико помућује разум човеку, да чинећи зло мисли да чини добро. Треба љубити човека као слику доброте Божије. Не само своје крвне сроднике, оне који нас воле или повлађују нашим страстима, већ сваког човека, као себе самога. Право сродство није крв, него милосрђе. Данас су често најближи сродници по крви у највећој завади. Брат на брата ударио, како то каже наш народ. Али је зато сродство из невоље и милосрђа јаче него и крвно сродство. Томе нас учи и данашња јеванђељска прича. Ближњи унесрећеном човеку је био онај који му је милосрђе учинио. Зато веру треба претварати у дела, а не празна филозофирања. Велика вера рађа велику љубав према Богу и човеку. Зато непрестано треба себи да постављамо молитвено питање: „Госпode, шта да чиним па да задобијем живот вечни?“ Нека нам Господ да снаге да у милосрђу, смиренуумљу и човекољубљу пронађемо одговор на ово питање и посведочимо да смо деца Божија.

Новорукоположеног Ђакона Јосифа, Владика је подсетио на узвишеност призива Божијега. Смирење, побожност, молитвеност, страх Господњи, послушност Цркви Божијој, су оно што чува и умножава благодат, а народ који порађа свештенослужитеље, може се убројати у зреле народе на историјској позорници.

После Литургије у крипти храма одслужен је помен српским војницима пострадалим у Колубарској битци у Првом светском рату. У наставку прославе уследила је државна церемонија полагања венаца у спомен костурници храма Светог великомученика Димитрија. Уз највеће држав-

не почести венце су положили премијер Републике Србије, Ивица Дачић, председник Градске општине Лазаревац, Драган Алимпијевић са представницима општинских власти и већ традиционално представници борачких удружења и представници земаља које су учествовале на страни окупатора. Централна прослава манифестације „Дани Колубарске битке“ завршена је пригодним културно-уметничким програмом.

У оквиру исте манифестације у суботу, 14. децембра одржан је концерт у спомен Колубарске битке. Домаћин концерта био је хор „Свети Димитрије“ из Лазаревца са гостима, хором „Хаџи Рувим“ из Лајковца и КУД-ом „Колубарац“ из Лазаревца. Многобројна публика уживала је у маестралном извођењу родољубивих песама и кореографијама КУД-а „Колубарац“, од којих је једна направљена баш за ову прилику.

КРШТЕЊЕ У ЗАЈЕДНИЦИ ЗЕМЉА ЖИВИХ

У понедељак, 23. децембра, Епископ шумадијски Г. Јован и администратор жички служио је Свету Архијерејску Литургију у заједници „Земља живих“ у Брајковцу уз саслуживање Архијерејског намесника Колубарско-посавског, протојереја-ставрофора Златка Димитријевића и јереја Бојана Чоловића. У оквиру Литургије Владика Јован крстио је три штићеника ове обитељи: Јеврема Филиповића из Оцака, Милоша Павловића из Београда и Зорана Валентића из Младеновца. Окупљени су имали прилику да се још једном увере у древност и значај праксе крштавања у оквиру Свете Литургије.

Обративши се сабрању, а најпре члановима ове обитељи, Преосвећени је поручио да крштењем добијамо Духа Божијег. Крштење је ново рођење, одрицање од страсти и слабости. Овим рођењем постајемо пријатељи Христови, кроз Литургију и хришћански живот. Покуцавши на врата Цркве Христове, штићеници ове заједнице покушавају да се ослободе и отргну од својих слабости. Бог је милостив, Он је Љубав и помоћи ће да се спасимо, ако смо послушни и смирени.

Литургијско сабрање у Брајковцу завршено је трпезом љубави, коју је са штићеницима заједнице „Земља живих“ приредио протојереј ставрофор Александар Новаковић, старешина ове обитељи. На самом крају, отац Александар је срдечно захвалио Владики Јовану за несребичну подршку коју је до сада пружао заједници разумевајући специфичност и тежину положаја овог братства.

ОСВЕЋЕН ТЕМЕЉ ЗА ХРАМ У НАДРЉУ

Дана 16./3. октобра, када наша Света Црква прославља Светог свештенотученика Дионисија Ареопагита, Његово преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, осветио је темељ за нови храм који ће бити саграђен у атару села Надрље, у левачком намесништву. Храм ће бити посвећен Преподобној Параскеви, у народу познатијој као Света Петка, која се слави 27. октобра. Храм ће бити саграђен на имању Мирослава Савића, који је живео и радио у Луксембургу, а сада жели да свом селу и верницима дарује ову светињу чији ће он ктитор бити.

Освећењу темеља присуствовало је свештенство левачког намесништва са архијерејским намесницима, протојерејем ставрофором Савом Арсенијевићем и протојерејем ставрофором Милованом Антонијевићем. Такође, био је присутан велики број верника из Надрља и околних места.

Након освећења темеља ктитор ове светиње Мирослав Савић, позвао је на трпезу љубави коју је уприличио за све присутне.

Горан Стојановић, јереј

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У МЛАДЕНОВЦУ

Дана 27. децембра, када наша Црква прославља Свете мученике Тирса, Левкија, Филимона, Аполонија и друге са њима, Његово преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у храму Успења Пресвете Богородице у Младеновцу. Архијереју су саслуживали сви архијерејски намесници наше Епархије. Током Литургије архијерејски намесник младеновачки Жељко Ивковић одликован је протојерејским чином. Владика је поручио оцу Жељку да настави да ради плодносно на њиви Господњој, као што је и до сада чинио.

На Литургији је Владика рукоположио у свештенички чин ђакон Владимира Јовановића из Краљева и поставио га на парохију у Јошаничкој Бањи, а у ђаконски чин господина Милована Вучковића из Мрчајеваца. У проповеди након прочитаног Јеванђеља, као и након рукоположења, Епископ Јован је нагласио важност таланата које добијамо од Господа. Оно што не смемо занемарити јесу управо дарови Духа Светога, који нам не дају само могућност да деламо већ и да наша дела буду облагодатна, плодносна и Богу угодна. Литургијско сабрање увеличао је хор „Благовести“ из Рајковца под вођством професорке Љиљане Миловић.

Након Свете Литургије, у просторијама парохијског дома младеновачке Цркве одржан је састанак Архијерејских намесника Епархије шумадијске.

Марко Јефтић, ђакон

НЕДЕЉА ПРАОТАЦА У СТАРОЈ МИЛОШЕВОЈ ЦРКВИ У КРАГУЈЕВЦУ

У недељу Праотаца 29. децембра, Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску литургију у Старој Милошевој Цркви у Крагујевцу уз саслужење свештенства Шумадијске епархије и гостију из Жичке епархије: Архијерејског заменика проте Љубинка Костића и пароха из Матарушке Бање проте Дејана Радмилца.

Повод за њихово гостовање је био рукоположење у чин ђакон дипломираног теолога Милутина Балтића који ће као ђакон служити у Светогројичком храму у Краљеву и рукоположење у чин презвитера Милована Вучковића, који ће Цркви Божијој служити у Трнави код Рашке.

По благослови Владике Јована, верном народу се између ова два рукоположења беседом обратио протојереј-ставрофор Рајко Стефановић подсећајући присутне да нас пост подсећа на ишчекивање Старозаветних Патријараха на долазак Христов.

Након причешћа верног народа, старањем жена и мајки који долазе у Стару Милошеву Цркву, Материце су прослављене окупљањем верног народа са Владиком Јованом и свештенством у парохијском дому Старе Цркве, уз послужење, дружење и разговор.

Мирослав Васиљевић, протођакон

ПРЕДПРАЗНИЧНА РАДОСТ У ПЕТРОПАВЛОВСКОЈ ЦРКВИ У ЈАГОДИНИ

У петак, 3. јануара, када Црква прославља Свету мученицу Јулијану и Светог Петра Кијевског, а у предпразништву Рођења Христовог, у цркви светих апостола Петра и Павла у Јагодини приређена је мала свечаност и додела божићних пакетића деци са посебним потребама.

Пету годину за редом братство храма уз помоћ људи добре воље организује ову свечаност са намером да овој деци пружи и покаже љубав и пажњу, а исто тако и омогући дружење са осталом децом и тиме покаже да нису заборављена и одбачена, јер наша мала пажња њих чини радосним, а нас подсећа да смо сви деца Божија.

Поздравно слово окупљеној деци и свим присутним упутио је Архијерејски намесник белички и старешина храма протојереј Небојша Младеновић пожелевши им добродошлицу. Пригодни дочек и скромни програм извела су деца Школе за традиционално певање и играње при цркви Светих Апостола заједно са хором истог храма. Након програма подељени су пакетићи свој деци, а најугроженијој је обезбеђена и једнократна материјална помоћ. На крају је организовано послужење за све присутне.

Далибор Нићифоровић, ђакон

БОЖИЋНИ КОНЦЕРТ У ЈАГОДНИ

У среду, 8. јануара, када Црква прославља Рођење Богомладенца и Сабор Пресвете Богородице, црква Светих апостола Петра и Павла је својим верницима и грађанима Јагодине подарила Божићни концерт.

У Културном центру публици су се представили и предивном песмом је даривали: Ана Петровић, соло певач, и Неда Алексић, корепетитор, Женски црквен хор при храму Светих апостола Петра и Павла и Феђа Марковић, виолина. Програм су водили Павле Јовановић и Исидора Станковић.

У складу са духом Празника Рођења Богомладенца и свеукупне атмосфере даривања и посвећивања пажње породици и ближњима, братство цркве је тиме даривало вернике и грађане Јагодине, а истовремено и у границама својих могућности допринело културном животу свог града.

Миломир Тодоровић, презвитер

БОЖИЋНА РАДОСТ У КРАГУЈЕВЦУ

Брујање звона са звоника Саборног храма у Крагујевцу и речи Божићнег тропара означили су почетак литургијске радости и прослављања Рођења у телу Господа нашег Исуса Христа.

Свечану Божићну Литургију је служио Његово преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Господин Јован, уз саслужење братства Саборног храма.

Посланицу Његове Светости Патријарха српског Господина Иринеја, прочитао је јереј Александар Ресимић. Нека би овај Божић у домове наше, у срца наша, донео радост, наду спасења, правду, слободу и добру вољу међу људима.

СВЕТИ ВАСИЛИЈЕ ВЕЛИКИ СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕН У МАРШИЋУ

На дан Светог Василија Великог 14. јануара, Његово преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Г. Јован, служио је Свету Архијерејску Литургију у храму Светог Василија Великог у Маршићу, уз саслужење архијерејског намесника лепеничког протојереја ставрофора Саве Арсенијевића, настојатеља манастира Јошанице архимандрита Евтимија, протојереја ставрофора мр Рајка Стефановића и протонамесника Сретка Петковића.

Преосвећени Владика је у својој беседи нагласио да је сваки минут овога живота заправо путовање ка вечности. Говорио је и о даровима које смо добили од Господа, од којих је највећи живот, а пуноћа живота је чињење добрих дела и богаћење духом, док је смрт само прелазак у вечност. Преосвећени је даље говорио о мудрости живљења, називајући почетком мудрости страх Божији, који никако не треба да доживимо као страх од Бога већ страх од наших грехова.

На крају је свим верницима пожелело срећну и благословену Нову 2014. годину уз благодарење Господу на даровима које нам је подарио у претходној години.

Архијерејској Литургији присуствовао је изузетно велики број верника, а многи од њих су се и причестили.

После Литургије, за све присутне приређена је богата трпеза у парохијском дому наше Црквене општине. За време ручка чланови КУД-а из Маршића отпевали су неколико песама из свог духовног репертоара.

Бојан Димитријевић, протојереј

СЕДНИЦА АРХИЈЕРЕЈСКИХ НАМЕСНИКА И ШУМАДИЈСКОГ ПРВОЈЕРАРХА У ЛАЗАРЕВЦУ

У петак, 17. јануара, када наша Света Црква прославља Светих Седамдесет Апостола и Светог Јевстатија I, архиепископа српског, Његово преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Г. Јован, служио је Свету Архијерејску Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу. Епископу су саслуживали архијерејски намесници Епархије шумадијске, ректор богословије „Свети Јован Златоусти“, протојереј ставрофор др Зоран Крстић, секретар ЕУО Епархије шумадијске, протојереј ставрофор Милован Антонијевић и тројица ђакона. Повод за ово Литургијско сабрање била је редовна седница архијерејских намесника Епархије шумадијске и шумадијског Првојерарха.

У надахнутој беседи окупљеним верницима Владика Јован је поручио да једино у Христу и Цркви Његовој налазимо врата којима улазимо у Живот вечни. Вечна Истина Божија и Милост, Правда Божија и Љубав, Доброта и Мудрост Божија су оно чиме се храни боголика душа човека и богочежњиво биће човеково. Љубав Божија оплемењује и човека истинском љубављу. У дане божићне радости и предпразништва Богојављања, Бог је загрлио човека и човек Бога овом спасоносном љубављу.

После Литургије Епископ Јован и Архијерејски намесници Епархије шумадијске упутили су се у заједницу „Земља живих“, у Брајковцу, где их је дочекао духовник заједнице, протојереј ставрофор Александар Новаковић, са својим штићеницима. Пошто су обишли имање заједнице, отац Александар је присутне упознао са историјатом заједнице, начином рада са оболелима од болести зависности, као и о успешности овог метода у односу на друге начине лечења болести зависности. После седнице која је одржана у трпезарији заједнице за госте је приређена Трпеза љубави, трудом и залагањем оца Александра Новаковића и архијерејског намесника колубарско-посавског, протојереја ставрофора Златка Димитријевића.

ПРОСЛАВА БОГОЈАВЉЕЊА У КРАГУЈЕВЦУ

На Празник Светлости, како се назива празник Богојављења, у Саборном храму у Крагујевцу Литургијско сабрање предводио је Његово преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, а саслуживали су свештеници овога храма са старшином протојерејем ставрофором Заријем Божовићем.

Сваке године ми се молитвено сећамо Богооткривења – Богојављења, дана у који се Господ ради нас и ради нашега спасења крстио на реци Јордану, и вршимо велико водоосвећење. Као увод у Водоосвећење, слушамо песму која својом садржином и мелодијом снажно оживљује успомену на прво водоосвећење: „Глас Господњи на водама, вапијући говораше, приђите сви, примите Духа Премудрости, Духа Разума, Духа Страхa Божијег, који се јави Христу.“ У својим молитвама ми призивамо Духа Светога, који је осветио реку Јордан, да сиђе на воду коју освећујемо, за освећење наше, за освећење наших домова.

Господа је крстио Свети Јован Пророк, Претеча и Крститељ. Том приликом су се небеса отворила и људима се открио, објавио, Бог као Света Тројица: Господ Христос се крштавао у реци Јордану, Бог Отац се јавио у виду речи: *Ово је син мој љубљени, који је по мојој вољи*, а Дух Свети се јавио у виду голуба. Свет је тек након Крштења Господњег познао Три Личности Свете Тројице. Након Богојављења на Јордану и нама је омогућено да крштавамо „у име Оца и Сина и Светога Духа“. Уласком Христовим у воде Јордана долази до једног коренитог преокрета. Не чисти се Онај који бива крштаван, јер је Он неупрљан; вода је та која доживљава преображај, када у њу улази Светлост. Та вода, за коју се веровало да је провидна и чиста, била је у ствари, загађена – настањена злим дусима. Зато, на многим иконама Крштења Господњег можемо приметити нека мала створења која су приказана како беже пред Христом.

После евхаристијског сабрања, Владика Јован је у порти Саборног храма извршио Велико водоосвећење. Мноштво верног народа је присуствовало Евхаристијском сабрању и водоосвећењу, после којег је свако узео освећену Богојављенску воду по својој потреби: да се очисти, да се исцели од болести, да би њоме благословио дом свој.

Срећко Зечевић, јереј

БОГОЈАВЉЕНСКО ПЛИВАЊЕ ЗА КРСТ ЧАСНИ

Сваке године на Богојављење, у организацији друштва СВЕБОР које негује старе српске спортске и борилачке вештине и братства Старе Цркве, на Шумаричком језеру се одржава пливачка трка за Крст часни. Након одслуженог молебана од стране Његовог преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, коме је саслуживало братство Старе

Цркве и примљеног благослова, пливачи су се припремили да запливају ка циљу.

У трци која је трајала тек двадесетак секунди, на топлих зимских 15 степени, поново је победио Борко Марић, медицински терапеут из Крагујевца. Ово је његова трећа узастопна победа у Крагујевцу и четврта иначе, јер је победио и у Ћуприји. Марић је изјавио да неће одустати док год буде могао да плива.

Након трке свим учесницима ове манифестације су уручене захвалнице, а у организацији друштва СВЕБОР и Скупштине града, организован је свечани ручак у хали Језеро којим је настављено саборовање поводом Богојављења и овог престижног такмичења.

Мирослав Васиљевић, протођакон

ЛИТУРГИЈСКО САБРАЊЕ У МАНАСТИРУ КАЛЕНИЋУ

У суботу посвећеној Светој мученици Татијани и Икони Пресвете Богородице Млекопитатељнице, 25. јануара, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Каленићу.

Литургију су салуживали: протојереј ставрофор Милован Антонијевић, протојереј Драгослав Цветковић, јереј Слободан Савковић и јереј Ненад Милојевић. Литургијско појање увеличао је хорски октет из Крагујевца. У духовној поуци Владика је нагласио треба да живимо по јеванђељу и у Цркви на Литургији, јер је Литургија Богојављење. Нама је потребно спасење, а спасења нема без Христа, а Христа нема тамо где нема Цркве, као што ни Цркве нема тамо где нема Христа, јер ништа не може бити освећујуће и спасоносно без Христа.

По завршетку Свете Литургије пререзан је славски колач и уприличен пријем званица а затим и гозба љубави коју је припремило сестринство манастира Каленић са настојатељицом игуманијом мати Нектаријом.

Слободан Савковић, јереј

СВЕТОСАВСКА СВИТА У АРАНЂЕЛОВЦУ

У суботу 25. јануара са почетком у 17 часова, ОШ „Свети Сава“ из Аранђеловца је већ седми пут на посебан начин прославила свесрпску славу Светога Саву. Сви ученици и запослени у школи организовали су Светосавску свиту, јединствену манифестацију-поворку костимираних ученика, на чијем је челу била кочија са ученицима који су представљали Светог Саву, Стефана Немању и његову супругу Ану.

Већ други пут Свити је присуствовао и Епископ шумадијски Г. Јован, са свештенством орашачког намесништва. Владика Јован је са директором школе Зораном Радовановићем био у кочији која је предводила ову велелепну колону осветљену бакљама, које су носили ученици.

Праћена од великог броја аранђеловчана, по снегу који је лагано падао, Свита је прошла читавом главном улицом до парка Буковичке бање, где је на Отвореној сцени одржана приредба која је за тему имала националност и традиционалност нашег народа.

На почетку програма на отвореној сцени Владика Јован се обратио ученицима и наставницима, пожелевши свима срећну славу и нагласивши да се људи рађају за једно време и за један народ, али да постоје и људи који се роде за сва времена и за све народе, као што је то управо наш Свети Сава.

У програму је учествовало свих 450 ученика школе, који су нам кроз програм истакли своје поруке: Шетамо јер не желимо да стојимо у месту, Осврћемо се на прошлост јер не желимо да изгубимо будућност, Хоћемо живот у вечности – следимо пут светог Саве.

Светосавска свита се традиционално одржава уз помоћ и подршку Општине Аранђеловац, Коњичког клуба из Аранђеловца и удружења Свебор из Београда.

Војин Милосављевић, вероучитељ

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У КРАГУЈЕВЦУ

Његово преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, на дан Светог Саве српског, служио је Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму у Крагујевцу, у којој је принео молитве Богу и Светом Сави за спас српског рода. Радост литургијског сабрања заједно са Владиком и свештенством поделило је доста верника и деце.

На Литургији је светосавску посланицу Епископа шумадијског Г. Јована, прочитао јереј Душан Мучибабић.

После заамвоне молитве Епископ Јован је извршио обред освећења и резања славског колача. По завршеној Литургији чланови Дечјег хора Саборне цркве отпојали су неколико пригодних песама, потом је изведен краћи рецитал посвећен Светом Сави, након чега су најмлађима подељени пригодни дарови.

У поподневним часовима Епископ шумадијски је обишао више крагујевачки основних и средњих школа у којим је пререзао славски колач.

ДВАНАЕСТА СВЕТОСАВСКА ДУХОВНА АКАДЕМИЈА У ЈАГОДИНИ

У четвртак, 26. јануара, у присуству Његовог преосвештенства Владике шумадијског Г. Јована, јагодинског свештенства, градоначелника Града Јагодина Ратка Стевановића и директора основних и средњих школа, у препуној сали Културног центра одржана је дванаеста по реду Светосавска духовна академија.

Свечана прослава Светог Саве је отпочела у цркви Светих апостола Петра и Павла где је преосвећени Владика са свештенством служио празнично бденије. То празнично ду-

ховно расположење је пренето у Културни центар, где је свечана сала била премала да прими све оне који су желели да учествују у овом духовно-културном догађају, који су организовали Црквена општина и јагодински вероучитељи.

Као и претходних година поздравно слово окупљеном народу упутио је Епископ шумадијски Господин Јован. Након беседе Владика је наградио најбољи овогодишњи светосавски темат на тему: „Светосавље – носилац личног и колективног идентитета“ који је написала Александра Петровић ученица другог разреда Гимназије „Светозар Марковић“ у Јагодини.

Како нико не може да буде равнодушан кад је у питању прослава великог српског учитеља и просветитеља Светог Саве, на овој свечаности су узели учешћа многи: хор храма Светих апостола Петра и Павла, Школа народног певања при истом храму, деца, ученици основних и средњих школа, њихови вероучитељи, учитељи и професори, наше свештенство, представници локалне самоуправе и многи други који су својим несебичним залагањем допринели да ова прослава буде успешна.

Након академије, Владика је имао традиционално гостовање на телевизији „Јагодина“. Том приликом поздравио је све вернике Епархије шумадијске и честитао им празник. Имали смо прилику да чујемо дивне поуке у одговорима које је преосвећени владика давао на питања водитељке. Посебно је наглашено да је Свети Сава свет јер је Христос у њему и он у Христу, и да је и наш задатак и циљ у животу, управо то, да примимо Христа и живимо Христом.

Ова поука је испуњена сутрадан 27. јануара када је дан Светог Саве литургијски прослављен у свим јагодинским храмовима, како у градским тако и сеоским, у којима се причестило мноштво деце, ђака и верника, а потом су резани славски колачи, како и доликује приликом прославе школске славе.

Свечаност је настављена у школама одржавањем академија поводом прославе нашег светитеља, учитеља и просветитеља, са циљем да сви будемо свечари Царства небеског испуњавајући вољу Божију.

Предраг Димитријевић, вероучитељ

У СВЕТОСАВСКОЈ ПОСЕТИ ЦЕНТРУ ЗА РАЗВОЈ УСЛУГА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

У среду, 29. јануара, свештеник Александар Мирковић, у име црквене општине аеродромске, обишао је и честитао празник Светог Саве деци из центра. У разговору са децом, свештеник се упознао са начином њиховог живота у овом дому и прихватилишту, као што су се и деца упознала са начином живота садашњих и будућих свештеника. У име ове посете, нагласивши да је Свети Сава празник све деце па уједно и њихов, свештеник је поделио светосавске поклоне: слагалице, медаљоне, молитвенике, песмарице, књиге из веронауке. Обзиром да је деци ова посета била занимљива договорена су следећа виђања оваквог типа.

У разговору са социјалним радницима ове установе, свештеник је упознат са материјалном ситуацијом у којој се центар налази. У контексту овог разговора, обавештавамо све људе добре воље да је ЦО Аеродромска на Крстовдан покренула акцију хуманитарне помоћи у виду прикупљања брашна, шећера и уља, овој установи. Акција траје и даље, вашу помоћ можете однети у цркву Светог Саве на Аеродрому свакога дана од 7 до 19 часова.

Милош Ђурић, ђакон

Саша Антонијевић, свештеник

ПРОТА МИЛОЈЕ БАРЈАКТАРОВИЋ

Један од угледних српских православних свештеника из друге половине XIX века, био је и крагујевачки прота Милоје Барјактаровић.

Рођен је 1830. године у селу Јовановац код Крагујевца. Његова породица Барјактаровића води порекло од Братоножића, који су променили славу када су се доселили у Јовановац. У Јовановцу је завршио основну школу, нижу гимназију у Крагујевцу, а Богословију у Београду као одличан ђак.

Најпре је био учитељ у селима покрај Крагујевца, у Брзану и Јарушицама, а потом је био вероучитељ у Крагујевачкој гимназији од 1859. до 1863. године.¹

О томе зашто Милоје није одмах рукоположен, један црквени летописац је оставио своје мишљење: „Још од своје младости одликовао се је бистрином ума и немирношћу духа, због чега и није добио одмах свештенички чин иако је то желео.“²

Венчао се са Маријом, а године 1855. добили су кћерку Катарину. Рукоположио га је за ђакона, највероватније, епископ ужичко-крушевачки Јоаникије³ 19. октобра 1858. године, а митрополит Михаило за свештеника 4. августа 1859. године.⁴ Свештеник Милоје Барјактаровић потписивао се као парох у Крагујевцу од 5. августа 1859. године, а као капелан од 5. октобра 1866. до 15. новембра 1874. године.⁵

Прота Милоје био је „онај центар, око кога су се 1872. године сакупљали сви ондашњи млађи људи, пуни идеала, пуни одушевљења, живи, свежи, слободомни, предузимљиви, који у оном политичком времену беху и гоњени као опасни по `постојеће стање`, али који ипак беху стални и непоколебљиви у своме послу“.⁶

Године 1873. у Крагујевцу је основана Друштвена штампарија, чији је председник Одбора био управник крагујевачке Тополивнице, а прота је био потпредседник.⁷ Како је власт желела да влада ауторитативно, гушила је сваки облик опозиције. Међутим, на општинским изборима крајем 1875. године, победили су удружени грађани, а један од изабраних одборника био је и свештеник Милоје Барјактаровић. Избор једног тако угледног свештеника није одговарао неким богатим суграђанима повезаним са вишим властима. Власти су зато заказале нове изборе, а против свештеника Милоја поднели су тужбу митрополиту Михаилу. Прота је оптужен да проповеда „превратна начела“, да шири мисли које руше веру и Цркву, и да „растура јеретичке идеје“. Митрополит је од архијерејског намесника затражио да од свештеника Милоја узме изјаву овим поводом. Свештеник Милоје Барјактаровић је у свом писму митрополиту одбио све оптужбе као неистините, а најпонижније је заклео митрополита да му каже од кога је оптужба стигла: „да ли је од које власти, или од приватних људи, а ако је ово последње, онда и да ли су тужиоци моји парохијани или не“.⁸ Одмах је митрополиту и навео разлоге због којих је оптужен: његово чланство у управи Штампарије, избор за општинског одборника и „напоследку, што сам савесно и тачно прегледао црквене рачуне, тражећи да се они који су црквени новац злоупотребљеним упропастили, изнађу, и што је

то исто питање опет од стране Општине пре неколико дана покренуто, те да се контрола упита на чему је ова ствар, почем је грађење овдашње цркве и онако у жалостни положај дошло, што је такође Његовом високопреосвештенству познато. Можда баш они противу који се истрага због злоупотребе и рачуна црквених води, сматрају овај мој поступак као свештеника што не даје да црквени новац на штету саме цркве пропадне за „јеретичан и превратан“ и да се тиме „руши вера

и црква“, доводећи све то у свезу што сам ја и сада одборник у Општини“.⁹

Митрополит Михаило, који је био близак влади либерала, брзо је послао нови допис: „Нисмо задовољни са одговором јереја Милоја на писмо наше No 18, јер ми, да нисмо извештени од поуздане стране, званично и приватно, не би онако ни тражили одговора од њега. Јереј Милоје зна добро нашу дужност – чувати свету веру и цркву православну, што опет не можемо постићи ако нам свештеници подривају темељ св. цркве и руше и свој положај у народу. Зато препоручујемо јереју Милоју да он не тражи тужитеља, него нека искрено исповеди шта је у достављеном истина, а шта није.

Одговор његов за пет дана да нам пошаљете.“¹⁰

Прота Милоје се налазио међу „радикалним одборницима“ који су изабрани на поновљеним изборима у Крагујевцу 15. фебруара 1876. године. Након велике победе на изборима, око 500 грађана ишло је градом са „бандом“ (оркестром или бендом, у данашњем смислу речи) прослављајући победу. Када су се зауставили у протином комшилуку, тамо се појавио и прота Милоје и поздравио их, а неке и благословио. Убрзо су власти бурно реаговале, шаљући војску на мирне и ненаору-

жане грађане. За неколико дана указала се прилика и за лукаву освету.

Противзаконито је ухапшен прота Милоје и још 30 Крагујевчана. Оптужени су за велеиздају и у затвору су држани пуна три и по месеца, све до суђења које је трајало још 30 дана. У тамницама су провели, како је сам прота Милоје сведочио, „многа и много горких часова“,¹¹ а митрополит Михаило га је разрешио „свештеничке дужности до оправдања судског“.¹²

Свештеник Милоје је оптужен да је предводио гомилу која је викала „Живела република, живела самоуправа, живела сиротиња“, да је у свом дворишту и у дворишту комшије примио демонстранте под црвеном заставом на којој је писало „самоуправа“, да их је чистио, играо са њима и благосиљао их.¹³ Власт је испитивала да ли их је неко из Аустрије помагао дукатима, да ли је ту био умешан неко од Карађорђевића, а наложено је и праћење опозиционара, са посебном пажњом на Николау Пашића како не би дошао до Крагујевца.

О разлогу свог хапшења прота је приликом изношења своје одбране био изричит: „Да би се разумело моје апшење, треба да покажем одкако сам и како сам пао у немилост код неких чиновника и неких газда ове вароши, који су испекли колач свима нама.“ Прота је био убеђен да су за хапшење 30 невиних људи одговорни били не само крагујевачки богаташи и полицајци, већ и виша власт из Београда. „Ја господо, нисам имао срећу да будем присталица ни једног министра. Ја нисам умео да придобијем наклоност ни једног великог господина, а то све стога што никако не могу да се дубоко клањам и да темена бијем ни пред једним великим господином, као што то чине други практични људи. Ја нисам умео да постанем ни ристићевац ни чумићевац, ја сам вазда остао свој, вазда сам био поп Милоје, који се брине о две ствари: да будем добар свештеник и добар грађанин и члан општине. Моје је уверење вазда било да ми је потребно само ово двоје па да ми савест буде чиста а душа спокојна; моја је жеља вазда била да придобијем љубав и наклоност мојих парохијана и моих саграђана, а увек ме се мало или ни мало није тицало да ли ћу се удворити овом или оном министру. Ја сам мислио да се министра неће ништа ни тицати један незнатан смирен свештеник, и да ће га оставити на миру да испуњава своје свештеничке дужности, на које се заклео пред Богом, и своје грађанске дужности, које дугује општини и народу. Али сам се љуто преварио. Министри увек воде рачуна о људима који уживају неко поверење и поштовање у својој околини и увек се старају да од тих људи направе своје присталице. Наиђу ли у томе на човека који је савршено неспособан да буде ма чији слепи присталица, онда они бележе таквог човека у црну књигу и згодном приликом казне га за његово постојанство.“

Прво што је проти замерено, било је његово учествовање у оснивању Штампарије, заједно са свим отменим и отреситим људима у Крагујевцу, јер су ту штампане опозиционе новине. „Ја сам ту био не само члан и одборник, но и подпредседник; мене су тиме одликовали и ја сам се примио те грађанске дужности. Господо моја, као свештеник ја сам био убеђен да чиним услугу и мом свештеничком реду и чину, примајући се да будем члан и одборник једне просветне дружине. Ја сам знао и слушао како је католичко западно свештенство заслужило презрење и мржњу народа, што је вазда устајало и борило се противу науке и светлости. Ја сам знао да је то једно одличје нашега православног свештенства, што је оно дало много мужева, који су као црквени оцеви били и поборници науке, пријатељи просвете, знања и светлости, ја сам био уверен да ћу само уздићи углед нашега свештенства ако и ја као свештеник будем члан једне дружине, која је поставила себи као благородну задаћу да шири просвету и знање.“¹⁴ Припадници те Штампарије били су Светозар Марковић и многи други млади и образовани људи, од којих ће касније већина бити значајни људи у Пашићевој Радикалној странци. То су махом били и протини бивши ђаци из Крагујевачке гимназије, које је знао као „даровите, способне и поштене људе“.

Прота је веома ценио Светозара Марковића, и о њему је увек имао речи хвале. „Поред њега ја сам се упознао и опријатељио са свима онима који су били његови другови и пријатељи, и код свију ових људи нашао сам дубоко поштовање, добре карактере и добру памет. Ја нисам могао да не постанем друг људи из чије се сваке радње огледала бистра памет и ретко поштење и искреност. Ја нисам марио што о оним људима један или други велики господин не мисли најбоље, јер ја сам изближе познавао те људе и лично сам стекао уверење да су оно голе клевете што се њима пришива.“ „Кад почеше да падају жртве лажних рапорта и извештаја, ја сам сматрао за своју свештеничку и грађанску дужност да не напустим добру и праведну ствар (...) кад од свега овог поплашени чланови штампаре почеше да се уклањају и извлаче, кад се све то дешавало, ја сам сматрао да би било страшно и недостојно мене, и као човека и као свештеника, да се одречем свију тих људи с којима сам радио заједно да продам ствар штампарске као Јуда Христа за 30 сребреника.“

Када је Светозар Марковић ухапшен због штампарског прекршаја, прота се, како је сам говорио, стидео да буде малодушан када треба бранити истину, па га је обилазио у затвору, био му јемац да се пусти на слободу због болести, и као туберулозног примио га у своју кућу.¹⁵

И после смрти Светозара Марковића, прота Милоје се није одрицао Крагујевчана који су тежили промена-

ма. Није се прота бавио политиком, већ је свој однос са њима заснивао на личном искуству: „Ја се тих људи у толико пре нисам могао и хтео да одричем што су то били већином моји ђаци, тако рећи моја деца, мој рукосад, све њих ја сам још познавао из гимназије кад сам им био професор, и познавао сам их као децу добрих родитеља, као младиће поштене, као људе који теже само за општим добром. Да сам нашао код ових људи непоштење, превртљивост и плитку памет, ја би их се из сопствених побуда први одрекао. Али увиђајући у њима памет, доброту и врлину, ја их се нисам могао одрицати за љубав сокачкога брбљања, да су то ко бајаги, бунтовни људи и нека страшила за друштво и државу, говорили су о тим људима да су комунци и социјалисте. Мени се то није тицало, ја у та начела нисам посвећен, те по томе ја, по именима којима су крстили те људе, нисам ни хтео да их ценим, ја

сам их ценио по њином приватном животу, по њином понашању. Мени су говорили да су ти људи туђински најамници и непријатељи Српства, ја сам се лично уверио да ти људи троше своје имање, арче своју очевину да помогну народу, да рашире по њему просвету. Мени су говорили да су ти људи саможивци, а ја сам их гледао где своју аљину, залагај свога леба деле са онима који немају чиме да се одену и заране. Ја сам их познавао као људе који живе по оној изреци Христовој: *ако имаш две хаљине, скини једну и подај ономе ко нема*. Ја сам их познавао као људе који не само своје имање, но и своје здравље и свој живот залажу да помогну онима који трпе. Мени су говорили да ти људи хоће да униште брак, а ја сам лично венчавао те људе, и ретко сам налазио сретније бракове но што су њини. Мени су говорили да ти људи оће да униште породицу, а ја сам се лично уверио да ти људи не само што дубоко поштују своје родитеље, већ срођавају и туђе, усвајају туђине као своје и поштују их као праве родитеље. Мени су говорили да су ти људи превртљиви и непостојани, а ја у дружби с њима познао сам да нема сталнијих, искренијих и тврђих људи но што су они; ја сам их познао као најспособније људе – да буду искрени и верни пријатељи и другови, другови на делу, а не на голим речима. Мени су говорили о заблудама тих људи, а ја сам их лично познавао као људе са дубоким знањем и

узоритим моралом. Па кад је тако, какав би ја то човек био кад би више веровао сокачком торокању и клеветам, но моим сопственим ушима, очима и памети, какав бих ја то човек био кад би се одрицао људи само стога што они који их изближе не познају о њима зло мисле, кад сам се ја лично уверио да код тих људи нема непоштења, нити најмање прље и пеге?¹⁶ На дружење проте Милоја са овим људима власт је гледала попреко, а протин избор за одборника није се допао ни неким богатим грађанима, па су ови заједно са полицијом почели да сплеткаре код митрополита Михаила, лажно оптужујући проту Милоја.

Прота Милоје је корен свога хапшења видео у мрзости на њега још од 1873. године, а литије од 15. фебруара 1875. биле су им само повод. Прота је на суђењу говорио и о жељи неких људи да после смрти Светозара Марковића, отпуштања официра, и уништавања

Штампарије, униште и њега: „Такви људи нису могли да мирују док се не напију и попа Милојево крви, и напили су се, 115 је дана, како ми апсана и брига испија крв срца мога и сок живаца мојих...“¹⁷

Испитивање сведока и њихово суочавање, упркос лажним полицијским сведоцима, довело је до доказивања невиности не само проте Милоја, већ свих оптужених. Полиција их је потом пратила, а о прослави у кући проте Милоја поводом ослобађајуће пресуде, начелник округа је одмах обавестио министра унутрашњих дела, предлажући да се сви пошаљу на границу због очекиваног рата. Убрзо је министар правде тражио од државног тужиоца да се жали на ослобађајућу пресуду, а угледни судија који је водио суђење морао је да са презрењем одбацује оптужбе да је суђење било неуредно. Суђење је поново одржано пред Апелационим судом, уз промену судија. Како је и овај суд донео ослобађајућу пресуду 20. децембра 1876. године, суђење је поновљено и 21. априла 1877. године. Оптужени Крагујевчани су и тада ослобођени, али им је досуђено да годину дана буду под полицијским надзором. Полиција је пресуду протумачила тако да су оптужени морали свако вече да долазе у полицију, где су ноћи проводили закључани у затвору, у нездравим и нехигијенским условима.

Власти нису престале са прогоном. Професори из Учитељске школе остали су без посла, радници су отпуштани из војне фабрике, а прота је од митрополита Михаила добио следеће решење: „Пошто је јереј Милоје служио као привремени свештеник, а није утврђен синђелијом на парохији Крагујевачкој, и кад он многе наше савете и опомене не послуша, него се излаже оваквој срамној за свештенике осуди, то га разрешавамо од служења парохије крагујевачке на којој је био, с тим да ћемо му по издржавању ове осуде дати парохију изван Крагујевца.“¹⁸

Како је те године остао без свих прихода, протина жена Марија и кћерка Катарина поштено су се намучи-

ле.

ле како би прехраниле породицу.¹⁹ Након годину дана издржавања казне, свештеник Милоје је премештен на парохију у Пожаревцу.

Као свештеник капелан, у Пожаревцу је служио 1878. и 1879. године, а потом је актом 1881. године био архијерејски намесник у Градишту. Црвеним појасом је одликован 13. априла 1882. године, што неки историчари везују за положај архијерејског намесника. У Градишту је као намесник провео 1882. годину, а већ следеће године у лето премештен је, по молби, у Крагујевац као капелан.²⁰

Чувени митрополит Михаило био је раније веом близак Либералима, који су дуго били на власти (још од 1858. године). Иако су водили опрезну спољну политику и ослободилачки рат против Турака, иако су у врху странке имали образоване људе, Либерали се нису устезали да државу воде чврстом руком. Њихов вођа Јован Ристић у свим изборима и битним ситуацијама рачунао је на полицију и на свештенство. Полиција је вршила притиске када је требало, а преко митрополита Михаила Ристић је могао рачунати да ће свештеници „агитовати“ за Либерале.²¹ То је све тако трајало док краљ Милан Обреновић није желео да „слободније“ води спољну политику земље. Распуштена је влада Либерала, и на то место дошли су њихови политички противници. Тада је и митрополит Михаило искусио црне дане. Краљ Милан га је у октобру 1881. године неканонски свргао са положаја митрополита, па га је чак оставио и без пензије, без икаквог другог постављења и прихода. Уследио је и вишегодишњи прогон из Србије.²²

У Крагујевцу је прота Милоје поново био најпре капелан од 1883. године,²³ па парохијски свештеник при Новој цркви од 1884. године, све до своје смрти.

Када је у Крагујевцу 1884. године освећена црква „Успенија Пресвете Богородице“, у народу позната као „Нова црква“, Крагујевац је подељен на пет парохија. Две су припале Старој цркви, а три Новој цркви. Свештеник Милоје Барјактаровић постављен је за пароху друге парохије при цркви Успенија Пресвете Богородице. За протојереја је произведен од тадашњег епископа жичког Никанора, 11. марта 1889. године.²⁴

Својим животом прота Милоје је млађим нараштајима постајао жива књига из које су учили. Док су ђаци учили о Сократу који је испијао досуђену чашу отрова, имали су прилику да сваког јутра и вечери

посматрају невиног проту Милоја у сужањству. Много касније о томе су и сведочили: „...гледасмо те проту, како сваке вечери остављаше дом свој кроз целу једну годину па жураше да се покораваш законима своје отаџбине, да издржаваш срамну казну, издржавање полицијског надзора, на који те ни крива ни дужна осудише гонитељи твоји, ондашњи непријатељи народних слобода. Још доцније гледасмо те како те ондашња власничка нетрпељивост натера да оставиш дом свој и у њему миле и драге, па да удаљен од њих проводиш мучан усамљенички живот. Гонитељи твоји не допуштаху ти онда да макар и на најкраће време дођеш у дом свој, да видиш болесно чедо своје, а кад јачина родитељског осећања твога савлада све препреке твојих немилосрдних гонитеља те дође да можеш да последњи пут видиш мило чедо своје ми гледасмо како пандури тебе свештеника гоне по Крагујевцу да њихове гесе полицијским пасошем увериш да ниси скитница. Кад ти још доцније гонитељи одузеше и право на свештеничку службу, ми те гледасмо како ни онда не паде у очајање већ личним радом и ти и твоја добра попадаја (...) зарађујете насушни хлеб.“²⁵

Прота Милоје Барјактаровић је заједно са Николом Пашићем, својим блиским пријатељем, био један од радикалских првака и вођа Пожаревачког Кола 1879. године у Пожаревцу.²⁶

Прота је био један од оснивача Радикалне странке 1881. године. Учествовао је у многим страначким активностима и био је члан Главног одбора. „Као бистар а при том поштен и карактеран брзо се је истакао у својој политичкој странци.“²⁷ Временом је постао „један од најстаријих и најјачих стубова радикалне странке“. Био је познати карађорђевићевац, и зато је много пострадао, јер је од власти сматран за непријатеља обреновићевског режима. У току те политичке борбе, када су радикалски прваци били прогоњени или отпуштани из државне службе, увек им је протин гостољубив дом био уточиште. Тако су код проте боравили Никола Пашић, Раша Милошевић, Стојан Протић, Пера Велимировић и други.²⁸ Интересантно је да су се по књигама помињали протини гости зависно од тренутне идеологије, док су се они други изостављали. Тако се пре Другог светског рата дешавало да се име Светозара Марковића изоставља, а после рата је испадало као да је прота од прогнаника гостео само њега.

За народног посланика биран је 1877, 1888, 1889 – 1890, 1893 – 1895. године.²⁹ Једно време је био и потпредседник Народне скупштине у Београду.³⁰ Прота је и као посланик остао поштен и привржен хришћанским принципима. Млађима је увек давао пример да бавећи се политиком буду толерантни, иако је он сам био често прогоњен од политичких противника. Знао је прота да и за оне чиновнике који су се огрешили о њега и о припаднике Радикалне странке, када су Радикали дошли на власт, има сажаљење и измоли за њих опроштај.

Неки свештеници су очекивали да ће прота као свештеник искористити свој положај за поправљање свештеничког статуса који је и тада, као и данас, био правно недифинисан и неуређен.³¹ Са друге стране, прота је био активан око доношења Закона о црквеним властима источно-православне вере 1890. године.³²

Из активног политичког живота повукао се 1897. године, због старости и изнемоглости. Његово

повлачење испраћено је у Крагујевцу пригодном песмом посвећеном растанку са „партијским вођом и пријатељем“:

„О, старино, на растанку томе
Сви ти смерно прилазимо руци,
И молимо за благослов леги:
Да на бојној истрајемо муци...“³³

Катарина и Марија Барјактаровић

Иако се повукао, након иванданског атентата на краља Милана 1899. године, заједно са најугледнијим Радикалима Николом Пашићем, Стојаном Протићем и другима, ухапшен је и прота Милоје Барјактаровић. Међутим, како је то био неосновани напад краља Милана на Радикале, прота је на суђењу ослобођен.

Као свештеник био је „тачан и савестан“, од народа вољен и поштован. Иако је био један од вођа своје политичке странке, није било ни политичких противника а ни било кога у парохији ко га као свештеника не би примао у свој дом.³⁴ Заузимањем проте Милоја и ђакона Михајла Јаковљевића, на трећи дан Духова 1897. године (3. јуна по јулијанском календару), у Крагујевцу је крштено „400 незнабожаца Цигана из Крагујевца“.³⁵ А благословом митрополита Михаила, узет је лик проте Милоја за икону Свети Сава благосиља Српчад.³⁶

Прота је и у породичном животу пролазио кроз искушења. Имао је само једну кћерку Катарину, која се удала за Манојла Којића, али је убрзо, са само 23 године (1878. године), умрла од туберкулозе, без порода.³⁷ Зато је прота са својом супругом, ускраћен родитељске радости, подизао и помагао децу својих сиромашнијих сродника.

Награђиван је црквеним и државним одликовањима више пута. За архијерејског намесника крагујевачког

постављен је 1903. године. Када је архијерејски намесник крагујевачки, протојереј Живота Остојић, умро 4. јануара 1903. године, прота Милоје је био једини озбиљан кандидат за то место, уз подршку Крагујевчана из свих странака. За архијерејског намесника постављен је тек после мајског преврата. Није зато чудна беседа проте Милоја у крагујевачкој Новој цркви поводом пада Обреновића, поводом благодарења Богу на милости и молитви за здравље, срећу и напредак краља Петра Карађорђевића, 4. јуна (по старом), када је изјавио да се преврат догодио јер предходни владари нису служили Господу. „Кад се у земљи зацарило безакоње; кад је морал сведен на нулу; највећа изненађења примамо равнодушно; државни удари постали правило владавине; било плаћених и несавесних људи, који су готови да врше сва безакоња, да одобравају, честитају и плескају сваком државном злу; кад су улизице, себичњаци и рушиоци закона славили свој тријумф; кад су тамнице биле једино склониште поштених и истинитих родољуба; кад је самовоља била закон а Србија прђија неколицине властољубаца, – онда `кад се`, по речима св. Писма `испуни изобиље његово, тада ће бити у невољи, све руке невољних удариће на њ; стегнуће га страхо-те као воде; ноћу ће га однети олуја; јер (Бог) зна греха њихова и док обрати ноћ сатру се.` Таква казна постиже безаконе владатеље.“

Последњи Обреновић платио је за своја недела својом смрћу. Династија Обреновића била је заснована на туђој крви и завршила својом крвљу. Сејала је ветар, пожњела олују. Србија јој није била преча од свега.

Нека Господ бог дарује, да 29. мај остане у историји Србије, као догађај, којим је прокламована правда, слобода и закон као највиша воља, и да српски грађани, под окриљем закона, правде и слободе живе и напредују...“ Помолио се прота за новог краља речима: „Дај Боже, да под његовом владавином српска држава у истини буде носилац идеје ослобођења Српства, буде угледна међу осталим европским државама као парламентарна и уставна.“³⁸

Прота Милоје је дочекао пад власти против чијих се принципа владавине тако дуго борио, али није проживео дуго, већ је преминуо 25. јула 1903. године.³⁹ Оставио је легате Основној школи у Јовановцу, и у Крагујевцу Женској радничкој школи, Вишој женској школи и Гимназији.⁴⁰

Прота Милоје је достојанствено испраћен, од народа „ожаљен и испраћен као ретко ко“, а његова удовица је добијала на десетине телеграма саучешћа. Да испрати проту Милоја дошло је неколико хиљада „поштовалаца, знацаца и пријатеља његових“.⁴¹ Опело је служило 13 свештеника и два ђакона, а митрополит је као своје делегате на сахрану послао архимандрита Кирила, ректора тада једине Богословије у митрополији, и београдског проту Николу Стевановића. Држано је пет говора, дошло је много протиних поштовалаца из различитих места, а нарочито из Београда. Посебно је била уочљива бројност протине пастве која је дошла да испрати свога пастира.

Прота је сахрањен на Варошком гробљу у Крагујевцу, а иза њега су се још дуго у Крагујевцу чуле речи његовог ђакона: „Вера, љубав и нада хришћанска, нису га никад остављале, у најтежим да-

нима искушења, којих је покојни Барјактаревевић доста имао у свом животу. Радовао се с радоснима, плакао је са жалоснима, тешио је тужне, храбрио немоћне, праштао увреде, помагао невољне, изобличавао недобре, вазда искрен и отворен према свима и свакоме, непоколебив у убеђењима, прота Милоје стекао је себи код својих парохијана тако лепо име, како само један примеран свештеник може пожелети.⁴²

(Фотографије су преузете из Збирке Историјског одељења Народног музеја Крагујевац)

напомене:

¹ Летопис Старе цркве у Крагујевцу. Постоје мишљења да је Милоје Барјактаровић био вероучитељ у Крагујевачкој гимназији од 1853. године. Наташа Николић, „Свештеник Милоје Барјактаровић“, текст у рукопису, лична архива. Наташа се вероватно позива на Милоје Барјактаревевић, Племените особине ученика Крагујевачке гимназије, Кораћи 7-8, Крагујевац 1983, 547 – 550. У књизи Љуб. М. Протића *Гимназија кнеза Милоша Великог* из 1900. године, у списку вероучитеља за период 1953 – 1863 помиње се међу вероучитељима и свештеник Милоје Барјактаровић, без тачног навођења од када је почео да предаје веронауку.

² Летопис Саборне цркве у Крагујевцу.

³ О епископу Јоаникију више види у Сава, епископ шумадијски, Српски јерарси, Евро-Унирекс-Каленић, Београд-Подгорица-Крагујевац, 235 – 236.

⁴ Н. Д. Божић, „Милоје Барјактаревевић“, *Весник српске цркве* 8 (август 1903), 761 – 763.

⁵ Летопис Старе цркве у Крагујевцу.

⁶ *Јавност*, радикални лист, Број 20, 31. Јули 1903. године, Крагујевац, 1.

⁷ Одбор који је набавио штампарију бројао је око сто чланова. Један од чланова био је и прота Јован Јовановић, ректор Богословије. Др Ђоко Слијепчевић, *Историја Српске православне Цркве* 2, ЈРП, Београд, 2002, 367.

⁸ Одговор свештеника Милоја Барјактаровића на оптужбе митрополита Михаила, објављено у *Црвени барјак у Крагујевцу*, Историјски архив Шумадије, Крагујевац, 1976, 58 – 60.

⁹ Исто.

¹⁰ Писмо митрополита Михаила Бр. 173 од 22. јануара 1876. године, објављено у *Црвени барјак у Крагујевцу*, Историјски архив Шумадије, Крагујевац, 1976, 60 – 61.

¹¹ „Одбрана Милоја Барјактаровића“ у *Црвени барјак у Крагујевцу* II, Историјски архив Шумадије, Крагујевац, 1976, 140 – 148.

¹² Писање Старог ослобођења од 24. фебруара 1876. године, објављено у *Црвени барјак у Крагујевцу*, Историјски архив Шумадије, Крагујевац, 1976, 130 – 132.

¹³ Покушавали су да оптужници додају и да је прота Милоје „заклео ту гомилу да се држи сложено и да прави заверу противу опстанка државе“, али су се предомислили јер је свима ова оптужба изгледала превише „провидна“.

¹⁴ „Одбрана Милоја Барјактаровића“ у *Црвени барјак у Крагујевцу* II, Историјски архив Шумадије, Крагујевац, 1976, 140 – 148.

¹⁵ Светозар Марковић је у кући протe Милоја боравио од 21. фебруара до 22. априла 1874. године. Зато је после Другог светског рата, из идеолошких разлога, та кућа названа „Кућа Светозара Марковића“, и стављена је под заштиту државе.

¹⁶ Одбрана Милоја Барјактаревевића у *Црвени барјак у Крагујевцу* II, Историјски архив Шумадије, Крагујевац, 1976, 140 – 148.

¹⁷ Колико су чувари били груби види се и из податка да су повредили руку жени, а ногу протиној кћери када су једном дошли у посету.

¹⁸ Акт конзисторије Бр. 2 903 од 14. јула 1877. године, објављен у *Црвени барјак у Крагујевцу* II, Историјски архив Шумадије, Крагујевац, 1976, 346 – 347.

¹⁹ Прота је 3 године био без прихода са парохије. Кћерка, иако болесна од туберкулозе, кројила је по поруцибини кесе за муницију за Војну фабрику, а супруга је у кући морала да отвори малу кафану где је кувала храну за посетиоце.

²⁰ Небојша Ђокић, „Претседник Народне скупштине прота Милоје Барјактаревевић“, у рукопису, лична архива.

²¹ Слободан Јовановић, *Влада Милана Обреновића*, књига друга (1878 – 1889), БИГЗ-СКЗ, Београд, 48.

²² Види више у Сава, епископ шумадијски, *Српски јерарси*, Евро-Унирекс-Каленић, Београд-Подгорица-Крагујевац, 1996, 328 – 330.

²³ По повратку у Крагујевац, прота је као капелан добио парохију од само 100 домова, и са својом породицом живео је веома скромно. „Прота Милоје Барјактаревевић“, *Јавност*, радикални лист 34 (14. Септембар 1903), 2 – 8.

²⁴ Н. Д. Божић, „Милоје Барјактаревевић“, *Весник српске цркве* 8 (август 1903), 762.

²⁵ „Прота Милоје Барјактаровић“, *Јавност*, радикални лист 34 (14. Септембар 1903), 2 – 8.

²⁶ „Пожаревачко Коло“ у *Пашић*, илустровани радикални алманах, књига трећа, Београд, 1926, 21 – 23.

²⁷ Летопис Саборне цркве у Крагујевцу.

²⁸ Радосав М. Марковић, Црква кнеза Милоша у Крагујевцу, Управа крагујевачке црквене општине, Крагујевац, 1935, 57.

²⁹ И. Комненовић, „Барјактаревевић Милоје“ у Српски биографски речник 1, Нови Сад, 2004, 427.

³⁰ Радосав Марковић помиње да је у време радикалске власти прота Милоје био и претседник Народне скупштине. Радосав М. Марковић, Црква кнеза Милоша у Крагујевцу, Управа крагујевачке црквене општине, Крагујевац, 1935, 57.

³¹ Свештеник који је водио Летопис Саборне цркве у Крагујевцу оставио је свој коментар о протиној политичкој делатности и положају свештеника: „Заведен варљивом славом овога света заборавио је на последње дане живота и свога и својих колега те је питање српског свештенства и после њега остало на оном степену на коме је било пре њега.“

³² Митрополија је тада у склопу закона предложила у увијеној форми да свештеници не могу да се баве политиком. На предлог протe Милоја скупштина је избацила тај члан. То је проти замерио митрополит Михаило, а прота се на скупштинској седници позивао на репресивне мере којима је невин био изложен од 1876. до 1883. године.

³³ Радосав М. Марковић, Црква кнеза Милоша у Крагујевцу, Управа крагујевачке црквене општине, Крагујевац, 1935, 58.

³⁴ Летопис Саборне цркве у Крагујевцу.

³⁵ Радосав М. Марковић, Црква кнеза Милоша у Крагујевцу, Управа крагујевачке црквене општине, Крагујевац, 1935, 45. Ђакон је четири године вршио катихизацију крагујевачких Цигана, који су били муслимани. На сахрани протe Милоја, ђакон Драг. Димитријевић одржао је беседу, у којој је поменуо и овај догађај: „Сви добро знамо, да се само заузимљивости и енергичном раду пок. протe Милоја има приписати, што је овде у Крагујевцу, у нашу свету православну веру преведено преко 500 душа из мухамеданске вере.“ „Прота Милоје Барјактаровић“, *Јавност*, радикални лист 34 (14. Септембар 1903), 2 – 8.

³⁶ Једна таква икона налази се у Нишу.

³⁷ Катарина је била удата за Манојла Машу Којића (1848 – 1875). Рођен је у Бадовинцима код Шапца, завршио је гимназију и правни факултет, а медицину је студирао у Паризу, али му је стипендија одузета због симпатија према тамошњим политичким покретима. Живео је са Катарином у Крагујевцу, и умро је млад од туберкулозе 13. октобра 1875. године („убијен у борби са сиротињом и нуждом“ како је касније говорио његов таст).

³⁸ *Јавност*, радикални лист, број 3, 4. јун 1903. године, 2 – 3.

³⁹ У Летопису Саборне цркве записано је 1925. године да је прота Милоје Барјактаровић умро 23. јула 1903. године.

⁴⁰ „Некористољубив, покојни прота живећи вазда у скромној својој заради ипак је на самртном часу од своје сиротиње одвојио скромне легате: Јовановачкој основној школи, где се родио и школу учити почео оставио је 50 дин. Радничкој женској школи 40 дин.; Гимназији 50; и Вишој Женској Школи 40 дин.“ „Прота Милоје Барјактаровић“, *Јавност*, радикални лист 34 (14. Септембар 1903), 2 – 8.

⁴¹ „Прота Милоје Барјактаровић“, *Јавност*, радикални лист 34 (14. Септембар 1903), 2 – 8.

⁴² Извод из беседе ђакона Драг. Димитријевића на опелу протe Милоја Барјактаровића. „Прота Милоје Барјактаровић“, *Јавност*, радикални лист 34 (14. Септембар 1903), 2 – 8.

Архиепископ Јован Шаховској

ПУШКИН КОД ПРАГА ДРУГОГ ПОСТОЈАЊА

Пушкин је несумњиво био религиозан човек, ако се под религиозношћу подразумева свесна повезаност са вишњим светом. Пушкин је био религиозан и својом интуицијом генијалности. Међутим, дубина религиозне свести се открила песнику тек пред крај његовог живота.

Он је у Одеси 1824. године „узимао часове атеизма“ код некаквог глувог Енглеца „јединог умног атеја.“¹ Мисао Пушкинова о изванредној реткости умних атеиста унеколико противречи његовом тврђењу да узима часове атеизма. Однос према умном нивоу оних који су узапредовали у овој науци није могао мотивисати Пушкина на успех у учењу. Но писмо, у којем се песник шаљиво изразио о Светом Духу, представљало је очигледно почетак његовог страдања.

„Писмо, које је одиграло у животу Пушкина тако важну улогу², – каже В. Л. Моздалевски – послано у Москву, једном од Пушкинових пријатеља, било је отворено и прочитано у пошти. Ањенков тврди да је ово његово писмо постало познато московској полицији услед „не сасвим благоразумног разглашавања истог од стране његових пријатеља, а нарочито од стране пок. А. И. Тургењева, који га је читао својим познаницима“. Једва да би добродушни али умни Тургењев могао бити тако лакомислен, али ма како било, ипак је злосрећно писмо послужило као један од главних разлога или тачније, као повод за искључивање Пушкина из државне службе и његовог прогонства из Одесе у село Михајловско. Пушкину је ово било добро познато. „Ја сам прогнан због једног редка из глупог писма“, писао је он Жуковском 29. новембра 1824. године. Добивши помиловање после ступања на престо Николаја I, Пушкин је писао у јануару 1826. године: „Покојни цар ме је 1824. године прогнао у село због два нерелигиозна редка – а други моји изгреди нису ми познати.“ Он је 7. марта писао Жуковском: „Његово величанство, искључивши ме из службе, наредило је моје прогонство у село због писма које сам написао пре три године, у коме се налазило расуђивање о атеизму, расуђивање лакомислено, свакако достојно сваког одбацивања.“ Исто ће изрећи и у својој молби цару Николају I од 11. марта 1826. године и поновити у свом саставу „Разговор са Александром I“ убрзо по доласку у Михајловско.

Непосредни, срдачни, „искричави“, умни Пушкин је умео да придаје условностима (ковнеционалностима) исувише велики значај (који им не припада) и штити своја осећања различитим маскама, у стилу прве четвртине XIX века. Он је био напрасит и самољубив. Као сваки самољубиви човек, Пушкин је био „кажњаван“ и околностима спољашњег живота и необузданошћу оних његових осећања, која као „природна“ за повређену људску природу, изнад свега унижавају морално осетљивог човека у његовој свести.

Од лицејске скамије Пушкин живи животом неприличним за религиозно самопознање и умудривање. Међутим, све га, почевши од његовог нарастајућег стваралаштва, вуче у дубину, ка извору живота и вере.

Он ово схвата – и не схвата. Прогонство у провинцију и село, невољна усамљеност, близина природе, стални недостатак средстава и сви оживљени његове гордости били су у суштини за унутрашњи живот Пушкинов исто толико целебни као и најбољи тренуци његовог надахнућа.

Међу свим његовим тематски религиозним стиховима, песма „Пророк“ највише одговара својој теми, али ни она још не представља високу духовну реалност. Пушкинов пророк се тек припрема да изрекне своју пророчку реч, али је још не говори. Ово је симболично за читавог Пушкина, за читав његов живот.

У своме стваралаштву Пушкин је врло *правичан*, аскетичан, крајње захтеван према себи. Због тога је његово стваралаштво успешно. Међутим, у области литерарно-религиозној силом тог истог закона „унутрашње правичности“ код Пушкина није могло бити успеха. Несумњиво, он је ово осећао и стога се није много дотицао религиозних тема.

У својим религиозним темама поезија Пушкинова је више литерарна него духовно реална. И силом тог истог и поетска богохулства Пушкинова су такође *нереална*. И она су само поетска игра Пушкинова, игра, а не исповедање. Запажање фон Штајна да „ниједан од његових хероја није обдарен дубоком религиозношћу“³ несумњиво је оправдано. У свет религије Пушкин је

улазио даром свог (толико истицаног од Достојевског) генијалног саосећања (разумевања).

Пушкина привлачи све што је тајанствено, необјашњиво и загонетно. Он види магијску силу у стварима, верује у пророчанство речи, сујеверно следи за предзнамењима и предсказањима прорицатеља, повезује свој живот с њима. Истинска вера пажљиво чува човекову слободу од свега овога, посвећујући је само Богу. Верујући је кадар да одбацује до краја све ствари и силе земље, које му пред духовним очима могу замаглити вољу Оца Небеског за њега. Јер све зависи само од ње! Без ове воље „ни један врабац не може пасти на земљу“ (види: Мт 10, 29).

Верујући човек *не нагађа* на променљивој површини овог света, зато што је он у најбољем смислу и плану *већ све погодио* и зна *шта ће с њим бити*. Без благослова или допуштења Божијег ништа му се неће догодити! И потребно је само вољу Божију у Христу испуњавати и сазерцати је свагда.

„Око 1818. године, – приповеда Вулф – за време песниковог боравка у Петрограду, једна тада чувена престоночка гатара изрекла је злокбно предсказање Пушкину, када ју је овај посетио са једним од својих пријатеља. Гледајући у њихове дланове, врачара је предсказала обојици насилну смрт. Другог дана од ове посете, Пушкинов пријатељ, који је служио у једном од гардијских пукова као командир чете, заклан је од стране једног подофицира. Пушкин је у толикој мери веровао у злокбно пророчанство гатаре, да је, када се доцније припремао за двобој са познатим *Американцем* грофом Толстојем, пуцајући заједно са мном у циљ, десет пута поновио: Овај ме неће убити, већ ће ме убити плавокоси, тако је врачара прорекла...“ И заиста, Жорж Дантес је био плавокос.“⁴⁴

Једном је Пушкин дошао код кнегиње Зинаиде Александровне Волконске. Једној од њених статуа била је одваљена рука, због чега је домаћица очајавала. Неки од песникових пријатеља се прихватио да причврсти отпалу руку, а Пушкина су замолили да придржава лестве и свећу. „Не, не! – повикао је Пушкин – нећу да држим лестве, ти си плавокос, можеш пасти и убити ме на месту.“ Ово је испричала Нашћокина, која се сећа и другог сличног случаја. У једном дому „међу гостима Пушкин је приметио једног плавокосог официра, који је нетремице и са пажњом посматрао песника, тако да је овај и невољно сетивши се предсказања, пожурio да се удаљи из његовог видокруга у другу собу, плашећи се да се радозналац није намерио да га убије. Официр је пошао за њим, и тако су се они премештали из собе у собу током већег дела вечери. „Било ме је срамота, – каже песник – али сам морао бити опрезан, јер сам се врло уплашио.“⁴⁵

С. А. Собољевски приповеда: „По тврђењу покојног Н. В. Нашћокина, крајем 1830. године, живећи у Москви, разгневлен разним безначајним околностима, Пушкин је изразио жељу да иде за Пољску, да би тамо учествовао у рату, а у непријатељском табору налазио се извесни Вајскопф (бела глава), што је песник коментарисао свом пријатељу овако: Пази, обистиниће се реч Немице, и он ће ме неизоставно убити.“⁴⁶

У дневнику историчара М. П. Погодина видимо да је паралелно са Немцем Кирхгоф судбину песника одређивао и некакав одески Грк. „Веневитинов је – пише Погодин – причао о сујеверјима Пушкина. Њему су предсказивали судбину некаква Немица и Грк у Одеси. До сада се све обистинило: на пример, два прогонства. Сада би требало да започну срећнији дани...“

Познаће Израиљ, пророци су луди, каже пророк Осија (9, 7). Немојте да вас варају ваши пророци што су међу вама и ваши врачари, и не гледајте на сне своје што сањате... Ја их нијесам послао, говори Господ (Јерем 29, 8 – 9). Држи се сасвијем Господа Бога својега, јер ти народи, које ћеш наслиједити, слушају гатаре и врачаре, а теби то не допушта Господ Бог твој (Понз 18, 13-14). Да, то не, уопште, то не...“

После отацбинског рата 1812. године, руско друштво се „бацило“ на тражење нових хоризоната. Нови свет се откривао Русима на Западу. Нови хоризонти су се пре свега раскривали у духовној области, и то не само у једном правцу. Жозеф де Местр први је почео

да у петроградским салонима открива сву привлачност римокатолицизма. Библијско друштво и са њим повезан покрет показивало је руском друштву други духовни правац, у коме је гледао и цар. Трећи хоризонт, који је почео да са отвара у Русији од времена Новикова, било је масонство – после волтеријанства друго „просветитељство“; дакле, не пут вере, већ „пут знања“ земне „деистичке рационалности“, рационалне езотеричности. Овде се није откривао Отац, (свакако Оца открива само дубина и чистота срца), већ „Архитекта“, апстрактност... Тајна масонства је у томе што у њему заправо и нема никакве тајне, због тога је оно тајанствено. Окренувши леђа школско-схоластичком (оном који само уме да звечи) патриотизму и назиона-

лизму религиозних словеса, неки руски људи с краја XVIII и почетка XIX века у свом тражењу Божанских тајни преценили су поменуто тајанственост. Сувише штићена државом Црква их није задовољавала. Они је нису видели, нити схватили. Свештенство је било сословије, вештачки одвојено од водећих слојева друштва и локализовано само у једном углу живота, можда најпоштованијем, али истовремено и одаљеном. Људи нису видели Христову Цркву. Пушкин није знао, нити му је на ум падало, да „поред њега“ живи Серафим Саровски, да постоји Оптинска пустиња (Гогољ и Достојевски су знали своје оптинске савременике).

Војна и грађанска омладина је нагрнула после 1812. године у ложе, којих се поотварало много. Пушкин је такође ушао у масонство, чија је религиозност била слободна од било каквих моралних стешњавања. Разговор о Богу није повлачио за собом ничег морално тешког, и није принуђавао на нешто крсно и одговорно. Неометано се могло погружавати у чулност и сујету. Обред масонског ритуала је стварао утисак црквености, са чијом спољашњом страном је руски човек био јако повезан.

Пушкин 4. маја 1821. године у Кишињеву ступа у ложу „Овидија“. У писму Жуковском он пише: „Ја сам био масон у кишињевској ложи, после које су уништене у Русији све ложе.“ Пред ступањем у ложу Пуш-

кин усрдно чита масонске књиге у библиотеци И. Н. Инзова, намесника Бесарабијске области, политичког заштитника Пушкина и истовремено његовог пријатеља. У контакт с масонима Пушкин долази и у гнездо декабриста, на кијевском имању Давидових. У материјалима Собољевског постоји овакав запис: „Ја сам једном изразио своје дивљење Пушкину што је одступио од масонства, у које је био примљен, и што није припадао никаквом другом тајном друштву. Све то је последица предсказања о белој глави – одговорио ми је Пушкин и додао: 'Зар не знаш да су филантропска и хуманитарна тајна друштва, па чак и само масонство, задобили од Адама Вајсхаупта подозрив и непријатељски став према постојећим државним порецима? Како бих ја онда могао бити њихов члан? Вајскопф, Вајсхаупт – једно је исто.“

Пушкин се занима и магнетизмом. Необјашњиви „феномени“ привлаче њега, који је фином иронијом понекад прикривао своју наклоност према њима. Под 17. децембром 1833. године песник записује у свом дневнику: „У једној од кућа, које су припадале канцеларији придворске коњушнице, намштај се покретао и поскакивао. О овоме се чуло и у полицији, па је кнез Долгоруков наредио истрагу. Један од чиновника је позвао попа, али за време молебана столице и столови нису хтели да стоје мирно. О овоме се проносе разне гласине.“

Из писма супрузи од 29. маја 1834. године ми видимо да се песник занимао и за такозвано трбухозборство. Поред жудње за тајанственим код Пушкина, важно је приметити и његову крајњу пажљивост и чак радозналост, усмерену на нематеријалну страну човекову. „Ми смо лењи и нерадознали“ – говори он о Русима.

Сујеверје је не само привлачило Пушкина, већ га је и прогањало као демон. „Пушкинова свадба – пише А. П. Керн – била је 18. фебруара 1831. године. За време обреда, Пушкин је закачивши ненамерно налоњ, оборио крст. Кажу, да је и при размени прстенова један од њих пао на под. Песниково лице се изменило и при томе је он дошапнуо једноме од присутних: „Све сами рђави предзнаци.“

Уместо духовног вазношења – пад. Молитвом се може одвратити свако зло, - може се припремити за искушења која нас морају снаћи, и тако изићи из тих

искушења као победник. Такав је смисао указивања и опомена свише, које се догађају у човековом животу.

За време путовања Пушкин је био обузет страхом од зечева. Нарочито је његово непријатно осећање „пред зечевима“ нарасло после 1825. године, када (као некада гуске – Рим) је зец „спасао“ Пушкина (свакако, у његовим очима) од учешћа у устанку декабриста. Позната је приповест Собољевског о овоме. Мање је познато „циганско предсказање“, које је сачувао Б. Маркевич: „Тачно два дана до његове свадбе – записује он причу циганке Татјане Дементјевне – свратила сам код П. Нашћокина са Олгом. Само што смо се поздравили, а под трем је дошао Пушкин. Видевши ме, узвикнуо је: `Ах, радости моја, како се радујем што те видим! Здравно, бесцена моја!` Пољубио ме је у образ и сео на софу. `Певај ми – каже – Тања, нешто за срећу;

можда си чула да се женим?` Кажем: `Како да нисам чула? Дај Боже, Александре Сергејевичу` А он каже: `Онда, ми певај, певај...` Запевала сам Пушкину песму, мада нисам била расположена да сада певам, зато што она, кажу, није на добро... Одједном чујем како је Пушкин заридео на сав глас. Притрчао је до њега Павле Војнович: `Шта се догодило, шта је с тобом, Пушкине?` – пита. `Ах, – каже – њена песма је сву моју утробу преврнула. Она ми не предсказује радост, него велики губитак!`“

„Најважнији дани његовог живота, по сопственом признању, поклапали су се са празником Вазнесења“ – примећује П. В. Ањенков. Недуго пре своје смрти, Пушкин је замишљено причао о овоме једном од својих пријатеља и присећајући се тајанствене везе читавог свог живота са овим великим даном духовног торжества, додао је: „Ти схваташ да се ово не догађа без разлога и да не може бити производ пуке случајности.“ Како је блиска истини Пушкинова душа у овом тренутку! Свакако, све у животу бива „не без разлога“. У жи-

воту је присутна мудрост живог Божијег Промисла. Он открива човеку понекад не само неизбежно, већ и оно што још зависи од самог човека, од његових моралних путева. У Библији се упечатљиво представља овај закон (види: на пример: Понз 30, 16, 20). А Пушкину се чини да се може самовољно *завирити* у будућност и тиме обезбедити себе, својом силом и влашћу, од спољашњег зла (антропоцентрично, не теоцентрично мишљење).

Свакако, није било случајно то што су се „најважнији дани“ првог песника Русије подударали са даном Вазнесења. То је ка вазношењу духа и вере призивао Пушкина Божији Дух.

Последњи пут Пушкин се преварио са прстеном са тиркизом, који му је подарио 1836. године Нашћокин. Ово је у ствари био *талисман против насилне смрти*. Он је специјално израђен за Пушкина, који се у то време налазио у Москви и журио да путује за Петроград, али није желео да оде, док не добије прстен. Магични прстен је донешен ноћу, пред последњим одласком Пушкина у Петроград. Пушкин је ишао ка насилној смрти са талисманом против насилне смрти. *Јер два зла учини мој народ: оставише мене, извор живе воде, и ископаше себи студенце, студенце испроваљиване, који не могу да држе воде* (Јер 2, 13).

Пред крај свог недугог живота духовно сазревајући Пушкин се чешће удубљивао мишљу у највише вредности човека. Буквално, он је више осећао близину оног света, у који је требало ускоро и заувек да ступи.

Пушкин је 1836. године написао две завршене религиозне песме „Светска власт“ и „Оци – пустињаци“, као и невелики четверостих, у коме је упечатљиво изразио утицај зла, греха на људску природу, борбу греха против човека. Пушкин осећа човекову моралну подвојеност, чак и усред високих стремљења на земљи:

*Узалуд ја хитам ка сионским висинама
Грех похлепни трчи ми за петама...
Тако, ноздрве праињаве загнуривиши у песак сипући,
Гладни лав гони јелена у трку.*

У религиозној, хришћанској симболици јелен је слика душе људске, која стреми ка Богу. Као што чезне кошута за изворима вода, тако и људска душа жуди за Богом. *Једна је душа моја Бога силнога, живога; кад ћу доћи и показати се пред лицем Божијим* (Пс 41, 3). Грех је сила туђа и смртоносна по човека. Она долази из наше воље и слободе, који још нису дати или до краја (у потпуности) посвећени Богу. „Грех похлепни трчи ми за петама“, каже Пушкин. Но, овај „гладни лав“, који је загнурио своје „праињаве ноздрве“ у сипући песак страсти и сујете, не достиже увек „јелена“ – душу!

У стиховима своје песме „Светска власт“ Пушкин показује неприличност спољашњег поштовања старадања Христових. Негде је песник у ствари видео код крста у храму почасну војну стражу „са оружјем и шлемовима“ и пита:

*Чему, реците ми, стража?
Је ли распеће – државна каса,
И ви се бојите лопова и мишева?
Или мислите да тако укажете важност Цару царева?*

*Ил' обезбеђењем спасавате јаким
Владику, трњем крунисаног бодљикавим
Христа, предавшиг послушно плот Своју
Бичевима мучитеља, клиновима и копљу?*

И у овој истој предсмртној својој песми из 1836. године, Пушкин је усхтео да преведе у стихове (тзв. великопосну – прим. прев.) молитву Светог Јефрема Сирина:

*Оци пустињааци и жене непорочне,
Да би срцем узлетели у области недогледне,
Да би га укрепиле сред' земних бура и борби,
Смислише мноштво божаствених молитви.
Ал' ниједна од њих ме не блажи,
Као она, коју свештеник понавља
У дане печалне Великог поста;
Од свих она ми чешиће долази на усне
И палог крети несхватљивом силом...*

Последње „укрепљивање несхватљивом силом“ дошло је Пушкину пред расанком од овог света.

Мученички и храбро Пушкин је пришао вратима вечног живота. Исповедио се, како је могао, при својим мукама; опростио непријатељима, опростио и самом Дантесу и примио Свете Тајне. Сила Христових Тајни је велика, њихово спасоносно значење је одлучујуће, ако су оне примљене са вером и надом. Сама могућност помирења, опраштања непријатељима, примања Светих Тајни у последњим тренуцима земног живота представља већ знамење спасења.

Има људи који се свесно труде ради Бога читавог живота, као синови. Има радника тек „шестог часа“, који само своју последњу половину живота приносе Домаћину битија. Но, примају се и они који тек свој последњи минут приносе Њему. Облачић Духа их узима и божаствени понори вечности се отварају пред њима.

Ублажена загушљивим, олујним ваздухом свог живота, умудрена мукама последњих година и страдањима последњих часова, човечанска и људска душа Пушкинова је могла отрести сву прашину заблуда, страсти и празноверја, прелазећи у други свет.

Молитве многих су јој помагале, и ко зна, можда и оне многе молитве које су почела изливати за њу будућа поколења Русије. Пред Богом нема несавршене средине земног времена – све је пред Њим у тренутку вечности.

„Бура, која је неколико часова вртложила његову душу неумољивом муком, ишчезла је – пише Жуковски – не оставивши у њој трага.“

Догађа се, да лице умрлог човека одражава његову последњу мисао. Жуковски се загледао у лице Пушкина, који је престао да дише: *Никада ја на овом лицу нисам видео нешто слично томе што је било на њему у првој минути смрти... Некаква чудесна мисао се разливала преко њега, нешто слично виђењу, или потпуном, дубоко задовољавајућем знању.*

Овде је већ било причешће истинским Тајнама.

Наслов изворника: *Апокалипсис мелког греха*, изд. Сретенског манастира, Москва, 2009. г.
Превео са руског Небојша Ћосовић

напомене:

¹ Атеј је стари израз којим се некада у Русији означавао безбожник, атеиста. Види „Словарь редких и забытых слов русского языка“ – прим. прев.

² Л. Гросман у свом чланку: *Кто был умный афей?* Наводи инкриминисано место из Пушкиновог писма: Читајући Шекспира и Библију, Свети Дух је понекад код мене у срцу, али мени су ближи Гете и Шекспир. – Ти хоћеш да знаш, шта ја радим – пишем разноврсне строфе романтичне поеме (*Евгеније Оњегин* – прим. прев.) и узимам часове чистог атеизма. Овде је један Енглец, глупи философ, једини умни атеј кога сам до сада срео. Он је написао 1000 листова, да би доказао qu'il ne peut exister d'être intelligent Créateur et régulateur, узгред побијајући слабе доказе за бесмртност душе. Систем не толико утешан, као што се обично мисли, но на несрећу више од свега истинит...“ – прим. прев.

³ Фон Штейн С. *Пушкин мистик*. Рига, 1931; Ходасевич В. *О кощунствах Пушкина*. Современные записки. 1924.

⁴ Вулф А. Н. *Рассказ о Пушкине* // Русская старина, 1870. № 1. С. 582.

⁵ Нащокина В. А. *Воспоминания о Пушкине и Гоголе* // Прил. к „Новом времени“. 1898. № 8115, с. 6 – 8.

⁶ Русский архив, 1870, стр. 1382.

Небојша Ђокић, Оливера Думић

ЦРКВА У РОГАЧИ У XVIII И XIX ВЕКУ

Рогача се у османским дефтерима први пут помиње 1536. године. Том приликом је уз њу забележен и Глоговац. Пошто данас у атару села Рогаче постоји потез Глоговац можемо претпоставити да се на том месту 1536. године налазило село Глоговац. Попис региструје 39 домова. Становници су плаћали порез у износу од 3476 акчи. Примићур је био Јован.¹

Рогаче има на Епшвилцовој карти из 1718. године под именом Roganiz а ту су и Дрлупе (Terlupе) и Дучине (Tutezina).² Међутим, интересантно је да је нема у српским пописима из времена аустријске владавине Србијом након Пожаревачког мира. Као насељено место у изворима се поново јавља тек у време Кочине крајине крајем XVIII века. Тако, на пример, књижевник Милован Видаковић (родом из Неменикућа) у својој аутобиографији наводи како су у време Кочине крајине у збегу са Неменикућанима били Кораћичани и Рогачани.³ Почетком XIX века за Рогачу су везана имена војвода Јанка Катића и кнеза Николе Катића, истакнутих личности из времена Првог српског устанка и прве владе књаза Милоша. Рогача је била и главно место Туријског среза. Током XIX века насеље се стално развија: 1818. године имало је 41 дом, 1822. године 46 домова, 1846. године 59 кућа а 1921. године 230 домова.⁴

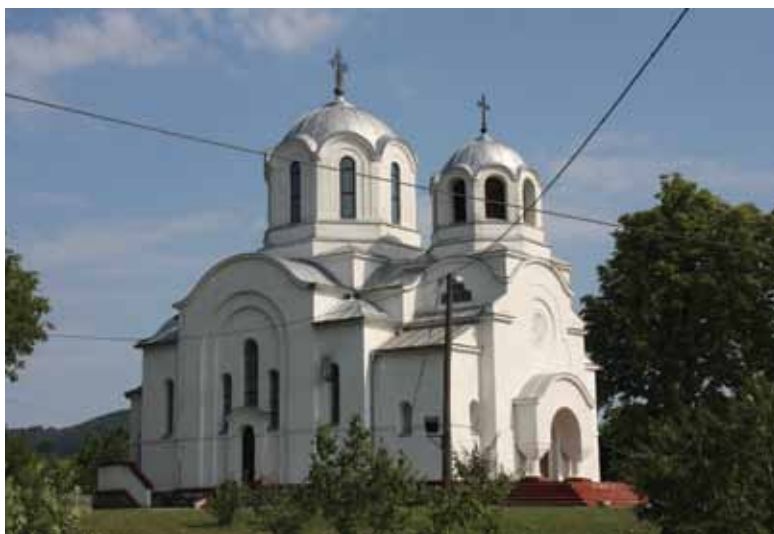
Први свештеник у Рогачи који се помиње је Павле Жујевић. Он је 1824. године носио писмо проте Илије из Сибнице књазу Милошу у вези са повраћајем ствари из сибничке цркве изгубљених 1813. године. Његов син је био јеромонах Методије који је био постриженик манастира Вољавче, али је прешао у манастир Благовештење коме је, као и народу, изузетно часно служио 21 годину. После седмодневног боловања умро је 18/30. децембра 1861. године и сахрањен поред звонаре црквене.⁵

Први из докумената познати парох рогачки био је Живота Лазаревић, кога је 23. септембра/5. октобра 1834. године рукоположио митрополит Петар у сибничкој цркви. Јереј Живота је крајем 1836. године пребивао у Рогачи и имао је синђелију на парохију.⁶ Живота је и јануара 1841. године био парох рогачки,⁷ а 1843. године придодато му је у парохију и село Дучина.⁸

Рогачки парох Никола Мандић је умро крајем 1858. године.⁹ Никола је 1852. године добио синђелију на парохију сибничку.

Интересантно је да Б. Вујовић тврди да је Рогача добила цркву тек тридесетих година XX века што није тачно. Пре цркве Светог Духа, подигнуте 1934. године, Рогача је имала старију цркву изграђену 1861. године, која је такође била посвећена Светом Духу. Интересантно да тај податак наводи и митрополит Михаило, који наглашава и да је била од слабог материјала.¹⁰ У пролеће 1861. године заузимањем свештеника Ивана Ранитовића општина села Рогаче је одлучила да купи стару цркву брвнару која се налазила у селу Барошевцу и и да је пренесе у Рогачу. За одобрење су замолили митрополита који је дао инструкције вранићком намеснику како да се то изведе. Иначе, црква барошевч-

ка је била брвнара саграђена 1817. године и још 1836. године је била у лошем стању. Није имала чак ни патоса. Барошевачка црква је била посвећена Преносу моштију Светог Николе. Током лета Рогачани су цркву раставили у Барошевцу и поново је саставили у Рогачи. Крајем августа су затражили одобрење да почну са службом у њој. Митрополит је овластио вранићког намесника да цркву освети. Црква је у Рогачи посвећена Светом Духу. Црква је пропевала у недељу 3/15. септембра 1861. године по Светом Симеону Столпнику и та се недеља свеке године славила.¹¹ Истовремено, крајем лета 1861. године парох рогачки Иван

Ранитовић је тражио синђелију на рогачку парохију.¹²

Иван Ранитовић парох Рогачки у округу београдском упокојио се 25. марта/6. априла 1868. године. Био је један од млађих свештеника.¹³

Петар Поповић свештеник поповићски у округу београдском премештен је, по молби, у пролеће 1868. године на парохију Рогачку у округу београдском.¹⁴ Петар је рођен, највероватније 1844. а рукоположен 1867. године.¹⁵ Од 1865. до 1867. године радио је као учитељ.¹⁶ Десетак година касније, почетком 1879. године, јереј Петар је из Рогаче премештен за пароху топоничког у округу пожаревачком.¹⁷ Њега је на парохији наследио Атанасије Вукосављевић, бивши учитељ иваначки. Он је рукоположен 8/20. јула 1879. године за ђакона а 9/21. јула за свештеника и одређен на парохију рогачку.¹⁸

Атанасије – Таса Вукосављевић је сигурно један од најзначајнијих свештеника са Космаја у другој половини XIX и почетком XX века. Атанасије је рођен 2/14. фебруара 1856. године у Рипњу од оца Милоша, свештеника и мајке Јелисавете. Основну школу је завршио у Рипњу а гимназију и богословију у Београду. Богословију је завршио са одличним успехом 1875. године и августа исте године постављен је за учитеља у Великој Иванчи где је остао четири године. Оженио се 1878. године Лепосавом кћерком свештеника из Влашке Милана Давидовића и Радојке. На Светог Прокопија 1879. године рукоположен је за ђакона а сутрадан и за свештеника. За заступника намесника среза космајког постављен је 1900. године.¹⁹ Таса Вукосављевић, свеш-

теник рогачки и заступник намесника среза космајског, постављен је у пролеће 1901. године за свештеника П паланачке парохије²⁰ али се после врло кратког времена вратио у Рогачу. Краљевим указом од 23. јула/4. августа 1901. године одликован је орденом Светог Саве IV реда свештеник из Рогаче Таса Вукосављевић.²¹ Свети Архијерејски Сабор је на својој седници од 31. октобра/13. новембра 1902. године решио СБр. 132 да се, између осталих, правом ношења протске камилавке одликује Таса Вукосављевић намесник космајски²² а крајем 1909. године произведен је и у протојереја.²³ У периоду од 1886. до 1893. године биран је 5 пута за народног посланика и за то време 4 године је био секретар скупштине. Важио је за једног од оснивача радикалне странке у срезу космајском.²⁴ На дан Све-

тог Прокопија 8/21. јула 1929. године Атанасије М. Вукосављевић, протојереј ставрофор, намесник среза космајског и парох рогачки прославио је 50 година службе.²⁵ Прота Атанасије је био дугогодишњи председник среског одбора Црвеног крста, среског одбора Друштва Светог Саве, први потпредседник главног одбора Свештеничког удружења и стални председник среског одбора истог удружења.²⁶

При цркви је 1874. године била једна парохија која се састојала из села: Рогаче (77 домова), Дрлупа (41 дом) и Дучине (52 дома), тј. укупно 170 домова.²⁷

При цркви је 1895. године била једна парохија која се састојала из села: Рогаче, Дрлупе и Дучине. У парохији је у 340 домова живело до 3000 становника. Свештеник је био Таса Вукосављевић.²⁸

Данашња црква Светог Духа је саграђена 1934. године, у време свештеника Душана Сурме родом из Моравске, у духу традиције српске средњовековне архитектуре.²⁹ Пројектант је био Виктор Лукомски.³⁰

У цркви у Рогачи налази се спомен костурница војводе Јанка Катића, који је прво био сахрањен код сибничке цркве али су његови посмртни остаци 1935. године пренети у цркву у Рогачи. Преко пута цркве на сеоском тргу подигнут је и споменик Јанку Катићу, рад вајара Миланка Мандића.

Надгробни споменик војводе Павла Цукића из 1817. године, лоциран је са леве стране сеоског пута који из центра села води у „Арнаутски крај“. Споменик је израђен од тврђег пешчара зеленкасте боје, који је коришћен за израду надгробника на широком подручју београдске околине. По облику и обради представља типски надгробни белег београдског подручја из периода два последња века. Челоглави споменик има облик издуженог квадрата са заобљеним

завршетком и испупчењем у средини, које иде целом дебљином каменог блока. Декоративна обрада изведена је уобичајеним поступком урезивања и плитке пластике, стилизованом представом људске фигуре која је такође типична за ово време и локалитет. Лепо отесана хоризонтална плоча нема никаквих украса. На појединим местима на горњој страни назире се урезана линија, која је ишла дуж бридова. Поред Цукићевог споменика пронађена су и два мања камена белега без натписа, дубоко утонула у земљу.³¹

напомене:

¹ Хасим Шабановић, Турски извори књ. I св. I, Катастарски пописи Београда и околине 1476 – 1566, Београд 1964, 330

² Д. Пантелић, Попис пограничних нахија Србије после Пожаревачког мира, Споменик САН ХСХVI, Београд 1948, 35; Б. Дробњаковић, н. д., 85 – 86

³ М. Видаковић, Автобиографија, Гласник СУД књ. 30, Београд 1871, 93 и 124

⁴ М. Петровић, Финансије и установе обновљене Србије, 479; Б. Дробњаковић, н. д., 85 – 86

⁵ Јеромонах Митрофан Матић, Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара, Духовна стража бр. 3 за 1933, 160

⁶ АС – Државни Совјет – РН^о 196/837, Списак свештенства монашког и мирског реда у целој Србији године 1836, ч. 37 лист 61.

⁷ АС – Митрополија – Е 18/1841, Списак свјаштенства Архиепископства Београдске

⁸ АС – Митрополија – ЕНо. 538/1843, Рогачком парохији јереју Животи дано село Рогача

⁹ АС – Митрополија – ЕНо. 867/1858, Вранићски намесник о смрти Рогачког пароха Николе Мандића.

¹⁰ Митрополит Михаил, Православна српска црква у княжеству Срби, Београд 1874, 9; Митрополит Михаило, Православна српска црква у Краљевини Србији, Београд 1895, 20

¹¹ АС-ДС-ШБФИН^о30/836, Списак Црквиј находџи се у Окружју Београдском, и описаније сваке Цркве понаособ у целом њеном састојанију, лист 148 – 149. Попис су вршили намесник баћевачки Илија Влаиковић и члан Исправничества Окр. Београдског Голуб Петровић; С – Митрополија – Е 504 и 532/1861, Рогачка општина моли да се стара барошевачка црква премести у њихово село; АС – Митрополија – Е 974 и 1117/1861, Рогачка општина иште благослов да се у њу одпочне служити; Српска православна епархија шумадијска 1947 – 1997, Шематизам, Крагујевац 1997, 73

¹² АС – Митрополија – Е 1049/1861, Рогачки парох моли да му се сингелија на исту парохију изда

¹³ Пастир бр. 16 од 21. априла 1868, 254

¹⁴ Пастир бр. 20 од 19. маја 1868, 318

¹⁵ Хришћански весник бр. 5/1882, 320

¹⁶ Хришћански весник бр. 5/1882, 320

¹⁷ Хришћански весник бр. 5 од 30. маја 1879, 118. Петар Поповић, парох топонички умро је 3/15. априла 1882. године у 39. години живота. Петар је провео 2 године као учитељ и 14 година као свештеник. Хришћански весник бр. 5/1882, 320

¹⁸ Хришћански весник бр. 12 од 15. септембра 1879, 288

¹⁹ Један редак јубилеј, Гласник СПП бр. 13/1929, 220

²⁰ Гласник Православне цркве у Краљевини Србији бр. 4/1901, 353

²¹ Гласник Православне цркве у Краљевини Србији бр. 7/1901, 681

²² Гласник Православне цркве у Краљевини Србији бр. 3-4/1903, 131

²³ Весник српске цркве св. 12/1909, 983; Један редак јубилеј, Гласник СПП бр. 13/1929, 220

²⁴ Један редак јубилеј, Гласник СПП бр. 13/1929, 220

²⁵ Један редак јубилеј, Гласник СПП бр. 13/1929, 220

²⁶ Један редак јубилеј, Гласник СПП бр. 13/1929, 220

²⁷ Митрополит Михаил, Православна српска црква у княжеству Срби, Београд 1874, 9.

²⁸ Митрополит Михаило, Православна српска црква у Краљевини Србији, Београд 1895, 20

²⁹ Детаљније о њој видети у Бранко Вујовић, Црквени споменици на подручју града Београда, Београд 1973, 297 – 298

³⁰ Српска православна епархија шумадијска 1947 – 1997, Шематизам, Крагујевац 1997, 73

³¹ Службени лист града Београда бр. 16/87

АРХИВСКИ МАТЕРИЈАЛ XVIII ВЕКА О ЦРКВЕНОМ ЖИВОТУ У ШУМАДИЈИ

Новооткривени и недавно објављени архивски документи из времена аустријске управе у северној Србији (1718 – 1739) допуњавају досадашња знања о црквеној организацији, храмовима и парохијама из тог времена у деловима данашње Шумадијске епархије

У више наврата у овом листу, као и у специјализованим издањима (шематизмима, споменицама) објављивани су написи који описују црквени живот, као и црквену организацију на територији данашње Шумадијске епархије у периоду пре њеног настанка 1947. године. Драгоцени су пре свега текстови које у последњих неколико година у *Каленићу* објављује Небојша Ђокић расветљавајући детаље из црквене историје поједних манастира, храмова и парохија на подручју које данас заузима Шумадијска епархија.

Како су се у научној периодици нашег времена појавили нови чланци који, уз уважавање старијих и већ објављених извора које су обелоданили Радослав Грујић, Димитрије Руварац, Душан Пантелић, Рајко Веселиновић, Душан Поповић и други, анализирају и неке неискоришћене историјске изворе, у могућности смо да на основу тих радова саопштим о неке нове појединости о црквеном животу у деловима Шумадијске епархије током XVIII века. Пре свега, прегледали смо више радова које је у часописима објавио Недељко Радосављевић (*Ваљевска епископија у „Извештенју“ из 1735. године /Гласник Историјског архива Ваљево 31, 1997/; Ваљевска епископија 1718-1739 /Гласник Историјског архива Ваљево 32, 1998/*), а затим и расправу Гордане Гарић Петровић *Демографске прилике и мрежа парохија у Београдској епархији од 1718. до 1739. године /Историјски часопис, књига LIX, Београд 2010/*.

Ови радови омогућавају нам да пренесемо нове податке из периода аустријске управе у северној Србији од 1718. до 1739. године о парохијама Шумадијске епархије које су се тада налазиле у Ваљевској и Београдској епархији. Највећи део северне и северозападне Србије, након Пожаревачког мира склопљеног 1718. године нашао се у оквиру аустријске „Краљевине Србије“, којом је управљала Београдска земаљска администрација. Ова територија подељена је на петнаест дистриката (провизората) на челу са провизорима, и непосредно потчињена двору као тековина освајања аустријског владарског двора. Под Београдском администрацијом били су Београдски, Грочански, Смедеревски, Пожаревачки, Рамски, Градиштански, Ресавски, Параћински, Јагодински, Крагујевачки, Руднички, Ваљевски, Шабачки, Јадарски и Палешки дистрикт. Североисточни део Србије (Кључ, Крајина, Кривина, Хомоље, Кучајна, Мајданпек и Голубац) припао је Темишварској земаљској администрацији.

„Православна црква у освојеним земљама није припојена Карловачкој митрополији, јер би, по мишљењу надлежних власти, ова архидијецеза била знатно увећана и, ослоњена на царске привилегије, постала ‘држава у Држави’. Православне у аустријској ‘Краљевини Србији’ и Тамишком Банату обједињавала је Београдска митрополија, чију је аутономију 1721. признао и патријарх Мојсије Рајовић. Њу су, поред Београдске, сачињавале Ваљевска, Темишварска и Вршачка епархија. Упркос отпору аустријских власти, Кар-

ловачка и Београдска митрополија спојене су у једну, Београдско-карловачку, 1726. године, пошто је након смрти митрополита карловачког Вићентија Поповића, митрополит београдски Мојсије Петровић изабран на његово место, задржавајући као администратор и области којима је до тада управљао“ (Н. Радосављевић, *Ваљевска епископија 1718-1739*).

Имајући у виду данашњу поделу Шумадијске епархије на архијерејска намесништва, може се рећи

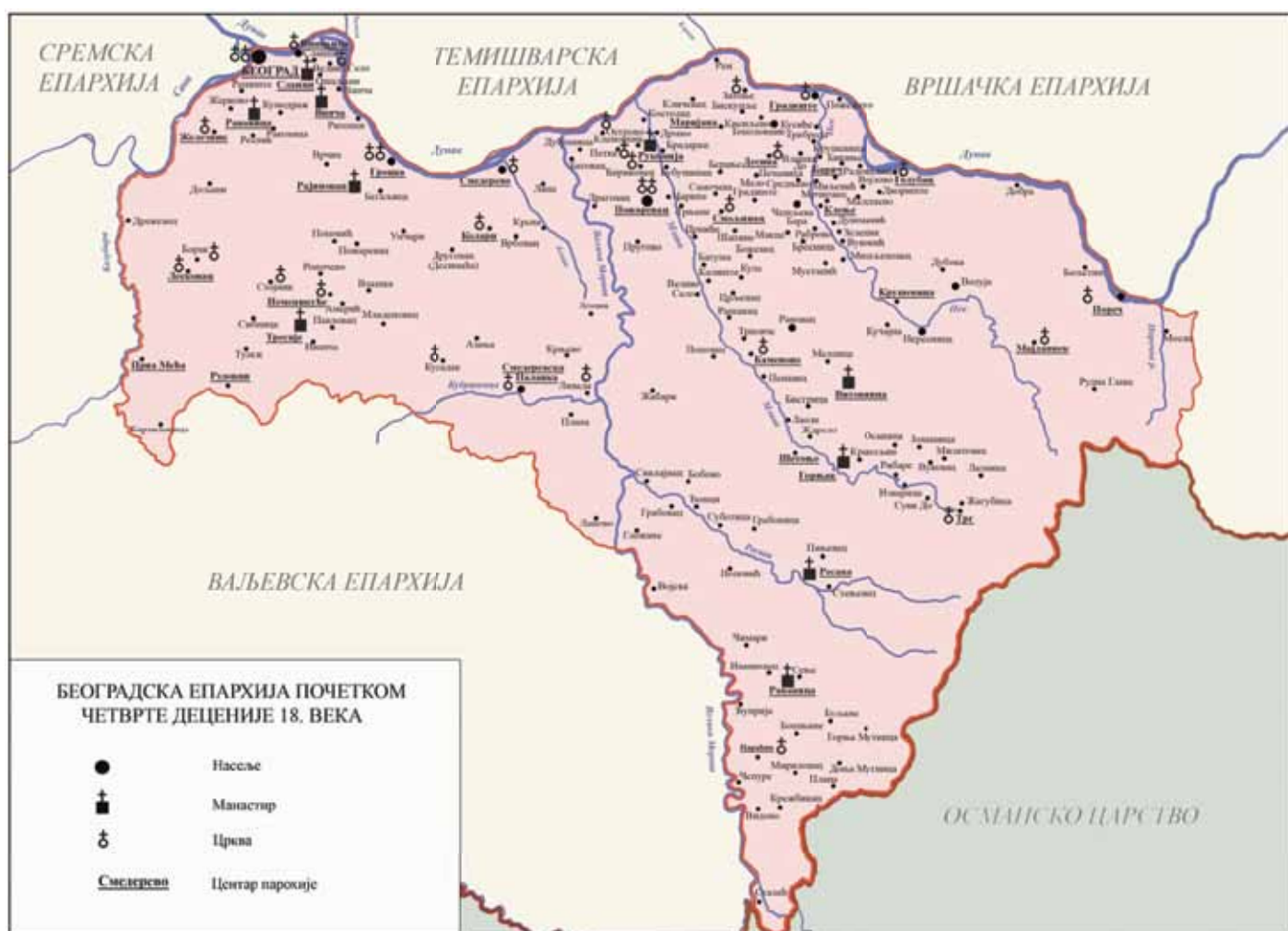
да су парохије из Орашачког, Опленачког, делимично Рачанског, Крагујевачког, Лепеничког, Левачког, Беличког и до надавно Темнићког намесништва (сада у Крушевачкој епархији) припадале Ваљевској епископији, а да су насеља дела Рачанског, Јасеничког, Младеновачког, Космајског, Колубарско-посавског и Бељаничког архијерејског намесништва била у Београдској епископији.

Као први податак, боље рећи процену, коју Гордана Гарић Петровић доноси, на основу извора (пре свега аустријских), али и литературе, у чланку *Демографске прилике и мрежа парохија...* вреди истаћи општу сагласност да је на територији такозване „Краљевине Србије“ живело не више од четири хиљаде породица. „Изразито тешка ситуација била је и у Крагујевачком и Рудничком дистрикту који су били под јурисдикцијом Ваљевске епископије. У Крагујевачком дистрикту,

који се простирао од Западне Мораве на југу до Велике Иванче на северу, забележено је само 38 насељених места и чак 164 селишта. У извештају који је маја 1719. године саставио аустријски комесар Билард, члан комисије која је обилазила новоосвојене области ради одређивања висине контрибуције, забележено је, на истом простору, само 29 насеља. Додуше, комисија није обилазила сва насеља, већ је извештаје састављала на основу изјава кнезова и свештеника, који су мењали праву слику стања на терену у циљу одређивања што мањег пореза. Ипак, неспоран је мали број насеља и домова, који је био последица ратних збивања с краја 17. и почетка 18. века. Комесар Билард је, између осталог, забележио да су му крагујевачки капетан и старији сељаци испричали да је на простору Крагујевачког дистрикта пре ратова било 360 насеља од којих је

међу њима је само један са подручја данашње Шумадијске епархије, у Кусатку. „Извештаји о свештенству, црквама и верницима, које су састављали митрополитови служитељи, говоре о великој разноликости парохија у Београдској епархији током прве половине 18. века. Основни услов за постојање парохије био је да у одређеној области или насељу живи бар један свештеник или јеромонах који има одобрење од стране митрополита за вршење службе. Остали предуслови, као што је постојање парохијске цркве или одређеног броја насеља и домова, нису били од пресудног значаја. Тако истовремено наилазимо на парохије без цркве, али и на оне са две цркве. Парохије које су се простирале на читавим микрорегијама...

Број домова у парохији био је различит и кретао се од 21 до 440. Велики број парохијана углавном су има-

већина претворена у пустаре“ (Г. Г. Петровић, *Демографске прилике*). Ова ауторка, указујући на политику Аустрије да у „своју“ Краљевину Србију насељава породице из Херцеговине, доноси процену да је после 1735. године у овој области било преко 7000 домова, односно најмање 29000 житеља.

У овом раду општи демографски токови почетком XVIII века базирају се на подацима о црквеној организацији. По завршетку аустро-турског рата 1718. године, на целом подручју Београдске епархије било је само седам парохијских храмова у којима је вршена служба. Међу њима су и цркве у Неменикућама, Лесковцу и Сибници (сада у Шумадијској епархији). А до 1739. године у варошима и шанчевима шест џамија је претворено у православне цркве, док је, претежно у пожаревачком крају, подигнуто 17 нових хра-

ле парохије са центром у важним насељима, варошима и шанчевима. У овим парохијама службу је вршило и по неколико свештеника. Међутим, они нису смели да врше поделу парохије и парохијана, већ су заједно обављали све дужности и делили приходе. За разлику од оваквих парохија, постојао је и значајан број оних које су имале мањи број домаћинстава, иако су обухватале и по десет насеља. Такве парохије су се, пре свега, налазиле у ређе насељеним областима у којима су насеља бројала по неколико домова и у којима се осећао велики недостатак свештеника и храмова“ (Г. Г. Петровић, *Демографске прилике*).

Недостатак свештеника била је прворазредна тешкоћа, што се види и из податка да је митрополит Мојсије Петровић допустио да се Велико Село прикључи парохији манастира Сланаца након што је

свештеник Стефан из њега отишао у Хасан-пашину (Смедеревску) Паланку. Размештај малобројног свештенства битно је утицао на црквену организацију. Добра илустрација је и следећа одлука митрополитовог егзарха: „Том приликом је извршена замена Стојника и Тулежа између парохија попа Арсенија и попа Планоја. Парохија попа Пантелејмона је укинута а насеља из ове парохије су ушла у Лесковачку. Поп Пантелејмон је добио заједничку синђелију са попом Арсенијем а одређено му је да врши службу у Тулежу и Рудовцу.“

У чланку о демографским приликама у Београдској епископији у првој половини XVIII века Гордана Гарић Петровић доноси преглед насеља са бројем домова према не увек потпуним црквеним подацима из 1724, 1732, 1733, 1734. и 1735. године. Издвајамо места која се данас налазе у Шумадијској епархији:

Паланка: 1724 (50 домова); 1732 (55 домова); 1735 (50 домова).

Азања: 1724 (9 домова).

Кусадак: 1724 (25 домова); 1732 (20 домова); 1735 (30 домова).

Лапово: 1724 (24 дома); 1732 (25 домова); 1735 (36 домова).

Дражевац: 1732 (38 домова); 1735 (49 домова).

Борак: 1732 (32 дома); 1735 (31 дом).

Лесковац: 1732 (33 дома); 1735 (32 дома).

Стојник: 1732 (31 дом); 1735 (30 домова).

Рудовци: 1732 (40 домова); 1735 (40 домова).

Тулеж: 1732 (23 дома); 1735 (28 домова).

Сибница: 1732 (24 дома); 1735 (14 домова).

Младеновац: 1732 (26 домова); 1735 (26 домова).

Павловац: 1732 (40 домова); 1735 (36 домова).

Неменикуће: 1724 (12 дома); 1732 (19 домова); 1735 (18 домова).

Поповић: 1724 (10 домова).

Амерић: 1724 (11 домова).

Влашка: 1724 (16 домова).

Иванча: 1724 (40 домова).

Ропчево: 1724 (19 домова); 1732 (25 домова); 1735 (20 домова).

Барзиловица: 1735 (15 домова).

Мада је већина извора које Недељко Радосављевић користи у својим текстовима *Ваљевска епископија у „Извештенију“ из 1735. године и Ваљевска епископија 1718-1739* већ била обрађивана у нашој историографији, њихова детаљна анализа и проналажење неких нових од стране овог аутора, омогућавају да се стекну нова сазнања о овој црквеној области у време аустријске управе у делу Србије од 1718. до 1739. године. Ово значи да има и драгоцених чињеница о храмовима, парохијама и свештеницима у насељима из Орашачког, Опленачког, Крагујевачког, Лепеничког, Беличког, Левачког и некадашњег Темнићког намесништва Шумадијске епархије.

Ваљевској епископији припадало је 218 насеља са укупно 3464 дома. Од тога, било је осам вароши и седам шанчева. Тада статус вароши из Шумадије имају само Крагујевац са 110 домова и Блазнава са 40 домова, а шанац је Врбица (данас Аранђеловац) са 50 домова.

Током аутријске окупације, према изворима које наводи Н. Радосављевић, подигнута је, на простору данашње Шумадијске епархије, црква у Грошници (1734) док су освећени храмови у Страгарима (1724) и Крагујевцу (1724). Када је реч о цркви у Крагујевцу, познато је да је она у доба османске владавине била

цамија, дакле саграђена је пре 1718. године. Поред ова три храма, једина парохијска црква у Шумадији постојала је још у Жабарима (накадашњи манастир у Горовичу). Мада манастири нису били предмет извештаја које Радосављевић користи, из њих се види да су парохије постојале при Никољу у Шаторњи, Благовештењу Рудничком, Вољавчи и Каленићу. На једном другом месту поменуто је да су живи манастири били и Грнчарица и Дивостин.

Познато је да је прота Димитрије Руварац још 1905. године (Споменик СКА XLII) објавио извештај администратора (јер је канонски епископ Доситеј Николић био у немилости митрополита Вићентија Јовановића) Ваљевске епархије сиђела Андреја Јоакимовића (који се помиње и под другим презименима) из 1735. године о местима са бројем домова ове дијецезе, који је у свој доцнијој литератури коришћен као врло поуздан. На основу података из ове „визитације“ писано је о црквеном животу, односно о броју домова у насељима данашње Шумадијске епархије у првој половини XVIII века. Међутим, Недељко Радосављевић крајем прошлог века у Архиву САНУ (АСАНУ 8903, историјска збирка) налази тај исти извештај (са неким додацима) који је нешто потпунији од оног којег је објавио Руварац, па верује да је Руварац извештај непотпун препис овог који се налази у Архиву.

Овом приликом, према поменутом необјављеном извештају администратора, доносимо попис места са бројем домова и именима познатих свештеника из тадашње Ваљевске епископије а која се данас налазе у Шумадијској епархији:

Шанац Врбица (Аранђеловац) – 50 домова;

Варош Блазнава – 40 домова;

Село Трешњевица – 13 домова;

Село Шаторња – 8 домова;

Село Страгари (поп Василије) – 50 домова;

Село Влакча – 6 домова;

Село Жабари (поп Филип) – 30 домова;

Село Чумић – 20 домова;

Село Сараново – 12 домова;

Село Лужнице (поп Крст...?) – 9 домова;

Село Драча – 12 домова;

Село Ресник (поп Стефан) – 12 домова;

Село Баточина – 11 домова;

Село Јагодина (поп Миат) – 36 домова;

Село Рашевица и Ховац (?) – 18 домова (Крушевачка епархија);

Село Катун – 5 домова (Крушевачка епархија);

Село Маскаре – 8 домова (Крушевачка епархија);

Село Бачина – 21 дом (Крушевачка епархија);

Село Карановац – 8 домова (Крушевачка епархија);

Село Лепојевић – 8 домова;

Сели Опарић – 9 домова;

Село Превешт – 4 дома;

Село Жупањевац – 7 домова;

Село Секурич – 4 дома;

Село Рековац – 28 домова;

Село Грошница (поп Остоја) – 20 домова;

Село Голочело – 12 домова;

Село Забојница – 23 дома;

Варош Крагујевац (поп Вуле) – 110 домова;

Н. Јованчевић

Милета Јакшић (1863 – 1935)

РАЗБИЈЕН КРЧАГ

Живео је на Истоку, у древна времена, један човек по имену Агатон.

Беше то човек прзница, љут, напрасит, склон пороку гнева.

С људима се рђаво слагао, често се свађао с њима. Много би пута плануо и долазио у јарост за ма какву ситницу и напослетку је дошло дотле да се завадио с целим светом тако, да му је живот у људском друштву постао немогућ.

Он је мислио да су људи криви што је он такав и да би он сасвим друкчији био кад не би било око њега људи.

Али, шта да ради? Знао је да се људи неће за његову љубав раселити да би он могао остати сам, него смисли да се уклони он од људи и да оде некуд где њих нема, па ће му се зла ћуд сасвим изменити.

Тако он, по примеру других, разда имање сиротињи а себи задржи само један крчаг па оде у неку велику, пуну планину, нађе тамо једну пећину и склони се у њу.

Поче да живи испоснички, као што су чинили многи у оно време. Хранио се зељем и шумским корењем.

Недалеко од његове пештере, у једној гудури, беше извор бистре воде. На тај би извор свако јутро силазио с крчагом по уској путањи коју је себи прокрчио, и, пошто се напио воде, налио би и крчаг и носио га у своју пећину да има воде за цео дан.

Тако је он живео у тој пустињи, где није било људи, осим што би понекад залутао какав пастир са својим стадом и зауставио се на неком пропланку, да напасе овце, па одлазио даље.

Свуд око њега беше тишина, велика, густа шума, у којој су у пролеће певале птице; доле испод њега жуборили су потоци, а он је то слушао, наслађивао се птичјим певањем, молио се Богу и мислио да никад бољег живота не може пожелети. Осети да му је на души лако и добро, крв му се умири и он, како му се чинило, постаде сасвим други човек.

Једнога јутра, рано у зору, кад се гора будила и птице почеле певати, устане као обично, помоли се Богу, узме свој крчаг па пође доле по воду.

На путу се спотакне о корен једног дебелог дрвета и падне. Крчаг му испаде из руку, лупи о камен и разбије се.

У њему плану гнев свом жестином. И он се опет љутио као и пре, док је био у свету, међу људима; псовао је крчаг, као да је крчаг био крив.

Није се љутио он што му се крчаг разбио, него је жалио што му је овај случај покварио оно добро, благо расположење душе, које је толиким напорима и жртвама стекао, и што му се стара зла ћуд, која се само била притајила, опет вратила да му загорчава живот. Учини му се да је, кад се сад тако разгневио, нечим опоганио душу па га обузе жалост.

Док је Агатон, чешкајући се по глави и вајкајући се, гледао у разбијене црепове свога крчага, чује за собом смех.

Осврне се и виде једног старца беле браде.

Старац је махао главом и добродушно се смејао.

— Ко си ти? — упита га Агатон — и зашто се смејеш?

— Ко сам ја, то ти нећу казати одговори старац — а смејем се зато што ти се крчаг разбио и што се ти због тога љутиш.

— Познајем ја тебе, Агатоне, одавно — настави старац и уозбиљи се. — Док си био у свету, љутио си се због људи па си побегао од њих у пустињу, а сад се, ето, и у пустињи љутиш, због чега? Због разбијеног крчага!... Но видим да те је гнев мало прошао, јер се, ваљда, тешеш тиме да је можда и добро што ти се крчаг разбио, те сад нећеш имати више ништа што би ти могло дати повода да се једиш. — Али, пријатељу, ваља да знаш да у свету, па и у овој пустој гори, има много ствари које те могу наљутити. Ако нема људи, ту су комарци, ту мушице, а оне су кад доведи љута човека, као што си ти, у велику јарост... Наљутићеш се и на миша који ће доћи да ти прогризе торбицу у којој држиш хлеб... Него чуј синко — настави старац — ја ћу ти казати једну причу па је добро упамти и размишљај о њој.

Један човек имао је њиву коју је немарно и рђаво радио. Земљу је обузела зубача и коров. А како је он радио? Он је мислио да је доста да се човек само љути на зубачу и коров, а ништа није радио да их утамани.

Њиву је рђаво орао, прљкао само по површини, остављао оплазине и зубача се и даље ширила и земља остајала неплодна.

Дође му један човек па му каже: „Пријатељу, не ваља ти радња. Немој само кресати лишће и сећи стабљику од погане биљке а корен јој остављати, него чупај биљку из корена. Заоравај, каже, дубље земљу ако хоћеш да ти буде чиста и да ти племените биљке не угуше штир и коровина.“

Старац заврши говор, а кад Агатон хтеде још нешто да га запита, њега нестане.

Агатон се врати у ћелију, седе и стаде да размишља о том што му је говорио старац.

„Истину је говорио он“ — мишљаше Агатон. — „Ја сам тај човек што је имао њиву и рђаво је радио. Ја сам само кидао лишће и ломлио стабљику погане биљке кад сам побегао од људи, а требало је из корена да је чупам. Ни људи ни мој крчаг нису криви што сам ја гневљив и напрасит, него је крива моја погана ћуд од које нисам могао утећи, него сам је собом понео и у ову пустињу. Него, да се ја вратим у свет па да дубље орем њиву, као што ми каза старац.“

И Агатон остави пустињу и врати се у своје место. Али то сада беше сасвим други човек. Дружећи се с људима, он постаде толико благ, тих, добар и свет да су се сви дивили који су га пре познавали.

Негова доброта прочула се надалеко. И многи, који су патили од истих или сличних недуга, долазили су к њему да их научи како да и они постану онакви какав је постао он.

А он им исприча доживљај свој, казујући им и објашњавајући причу коју је чуо од оног старца у пустињи.

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвеиштво Епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. децембра 2013. до 31. јануара 2014. године:

Рукоположити:

Ђакон Владу Бранисављевића у чин презвитера 1. септембра 2013. године у храму Светог Саве у Крагујевцу;

Ђакон Марка Стевановића у чин презвитера 30. новембра 2013. године у храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу;

Монаха Филотеја (Јовановића), сабрата Светогеоргијевског манастира Ђелија, у чин јерођаконa 20. новембра 2013. године у храму Светог великомученика Георгија манастира Ђелија, а у чин јеромонаха 7. децембра 2013. године у храму Светог Николе у Миросаљцима;

Монаха Јосифа (Арсеновића), сабрата Светогеоргијевског манастира Ђелија, у чин јерођаконa 15. децембра 2013. године у храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу;

Ивана Ненадовића, дипломираног теолога, у чин ђаконa 15. октобра 2013. године у храму Свете Петке у Лапову, а у чин презвитера 17. децембра 2013. године у храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу;

Ђакон Ивицу Камберовића у чин презвитера 19. децембра 2013. године у Светониколајевском храму манастира Грчарице;

Александар Ђорђевића, дипломираног теолога, у чин ђаконa 30. новембра 2013. године у храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, а у чин презвитера 22. децембра 2013. године у храму Светог Саве у Крагујевцу.

Рукопривести у чин ттеца:

Марка Лазовића.

Одликвати:

Чином протојереја:

Јереја Жељка Ивковића, привременог пароха Пете парохије у Младеновцу и архијерејског намесника младеновачког.

Архијерејском граматом признања:

Милорада Грчића из Обреновца;

Миодрага Ранковића из Миросаљаца;

Милету Радојевића из Лазаревца;

Витомира Димитријевића из Миросаљаца;

Месну заједницу Миросаљци.

Поделити благослов за искушеништво:

Милошу Бјелићу у обитељи Светоуспенског манастира Денковца.

Преместити:

Јереја Дејана Марјановића, досадашњег привременог пароха у Рогојевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко, на дужност привременог пароха Друге парохије у Корићанима, Архијерејско намесништво лепеничко;

Протонмесника Александра Јовановића, досадашњег привременог пароха Друге парохије у Корићанима, Архијерејско намесништво лепеничко, на дужност привременог пароха Друге сушичке парохије у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко.

Поставити:

Новорукоположеног јереја Марка Стевановића на дужност привременог пароха Друге парохије у Рајковцу, Архијерејско намесништво младеновачко;

Новорукоположеног јеромонаха Филотеја (Јовановића) на дужност настојатеља Светогеоргијевског манастира Ђелија;

Новорукоположеног јерођаконa Јосифа (Арсеновића) на дужност намесника Светогеоргијевског манастира Ђелија;

Новорукоположеног јереја Милоша Марковића на дужност привременог пароха у Бањи, Архијерејско намесништво орашачко;

Новорукоположеног јереја Александра Ђорђевића на дужност пароха у Рогојевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко;

Новорукоположеног јереја Ивана Ненадовића на дужност привременог пароха у Великој Иванчи, Архијерејско намесништво младеновачко;

Новорукоположеног јереја Марка Аћимовића на дужност привременог пароха Друге парохије у Селевцу, Архијерејско намесништво јасеничко;

Новорукоположеног јереја Ивицу Камберовића на дужност привременог пароха у Сипићу, Архијерејско намесништво рачанско;

Протојереја ставрофора Велибора Ранђића, привременог пароха Друге парохије у Смедеревској Паланци при храму Свете Петке на дужност старешине храма Свете Петке у Смедеревској Паланци.

Поверити у опслуживање:

Јереју Милошу Марковић, привременом пароху у Бањи, упражњену парохију у Брезовцу, Архијерејско намесништво орашачко;

Јереју Мирославу Исаиловићу, пензионисаном пароху у Дубони, упражњену парохију у Дубони, Архијерејско намесништво младеновачко;

Јереју Ивицу Камберовићу, привременом пароху у Сипићу, упражњену парохију у Малим Крчмарима, Архијерејско намесништво рачанско;

Протојереју Александру Станковићу, пензионисаном пароху шумаричке парохије у Крагујевцу, упражњену парохију шумаричку у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко.

Разрешити:

Протојереја Александра Марковића, привременог пароха Прве парохије у Рајковцу, даље дужности опслуживања упражњене Друге парохије у Рајковцу, Архијерејско намесништво младеновачко;

Протојереја Милана Беговића, пензионисаног пароха Друге сушичке парохије у Крагујевцу, даље дужности опслуживања упражњене Друге сушичке парохије у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко;

Протонамесника Александра Јовановића, привременог пароха Друге парохије у Корићанима, даље дужности привременог пароха Друге парохије у Корићанима, Архијерејско намесништво лепеничко;

Јереја Дејана Марјановића, привременог пароха у Рогојевцу, даље дужности привременог пароха парохије у Рогојевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко;

Протојереја ставрофора Милију Живанчевића, пензионисаног пароха у Бањи, даље дужности опслуживања упражњених парохија у Бањи и у Брезовцу, Архијерејско намесништво орашачко;

Јереја Владана Марића, привременог пароха Прве парохије у Међулузју и јереја Зорана Алексића, привременог пароха Друге парохије у Међулузју, даље дужности опслуживања парохије у Великој Иванчи, Архијерејско намесништво младеновачко;

Јереја Ненада Петровића, привременог пароха Прве парохије у Селевцу, даље дужности опслуживања упражњене Друге парохије у Селевцу, Архијерејско намесништво јасничко;

Протонамесника Ненада Савића, привременог пароха Друге парохије у Рачи, даље дужности опслуживања упражњених парохија у Сипићу и у Малим Крчмарима, Архијерејско намесништво рачанско.

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНІСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. децембра 2013. године до 31. јануара 2014. године

ДЕЦЕМБАР 2013:

1. децембар 2013:

Служио Литургију у храму Силаска Светог Духа у Селевцу;

Отпутовао у Загреб, као члан Светог архијерејског синода СПЦ, у посету Митрополији загребачко-љубљанској.

2. децембар 2013:

Посетио Црквену општину љубљанску ради провере финансијског пословања.

3. децембар 2013:

Посета Црквеној општини љубљанској.

4. децембар 2013 – Ваведење:

Служио Литургију у манастиру Каленићу и пререзао славски колач поводом славе манастирског храма.

5. децембар 2013:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Рад у Епархијској канцеларији у Краљеву.

6. децембар 2013:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу.

7. децембар 2013:

Служио Литургију у храму Светог Николаја Мирликијског у Миросалцима; рукоположио у чин јеромонаха јерођакон Филотеја (Јовановића), сабрата Светогеоргијевског манастира Ћелија.

8. децембар 2013:

Служио Литургију у Светониколајевском манастиру Драчи.

9. децембар 2013:

Служио Литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу – Аеродором;

Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу;

Посетио протојереја ставрофора проф. др Зорана Крстића поводом крсне славе;

Рад у Патријаршији СПЦ у Београду.

Поделити канонски отпуст:

Јеромонаху Јакову (Стејићу) за свезу клира Епархије сремске;

Ђакону Милошу Ждралићу за свез клира Епархије аустријско-швајцарске.

Пензионисати:

Јереја Мирослава Исаиловића, привременог пароха у Дубони, Архијерејско намесништво младеновачко;

Протојереја Александра Станковића, привременог пароха шумаричког у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко,

Упокојили се у Господу:

Монахиња Јустина (Вилотић), сестра Светониколајевског манастира Драче.

10. децембар 2013:

Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора, Светог архијерејског синода СПЦ и Великог Црквеног суда.

11. децембар 2013:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу.

12. децембар 2013:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Рад у Епархијској канцеларији у Краљеву;

13. децембар 2013:

Рад у Патријаршији СПЦ у Београду – припрема пленарне седнице Патријаршијског управног одбора.

14. децембар 2013:

Учествовао у раду пленарне седнице Патријаршијског управног одбора.

15. децембар 2013:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу; рукоположио у чин јерођакон монаха Јосифа (Арсеновића), сабрата Светогеоргијевског манастира Ћелија; служио помен борцима Колубарске битке у костурници лазаревачке цркве.

16. децембар 2013:

Служио Литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу – Аеродором;

Служио у храму Светог Ђорђа на Опленцу парастос краљу Александру Карађорђевићу, поводом годишњице рођења;

Служио у Рабровцу парастос Мирку Јовановићу, стрицу Карађорђа Петровића и Милинку, Карађорђевог брату од стрица.

17. децембар 2013:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица; рукоположио у чин презвитера ђакон Ивана Ненадовића;

Рад у Епархијској канцеларији у Краљеву.

18. децембар 2013:

Саслуживао у манастиру Рујну на Литургији коју је служио Господин др Игнатије, епископ браничевски; рукоположио у чин ђакон Новицу Благојевића из Краљева; служио годишњи парастос блаженопочившем епископу жичком Хрисостому;

Посетио цркву Светог Ђорђа у Ужицу;
Рад у Епархијској канцеларији у Краљеву.

19. децембар 2013 – Никољдан:

Служио Литургију у Светониколајевском манастиру Грнчарици и пререзао славски колач поводом славе манастирског храма; рукоположио у чин презвитера ђакон Ивицу Камберића из Јагодине;

Посетио Господина др Давида, епископа крушевачког, поводом крсне славе;

Посетио Микицу и Горана Арсенијевића из Винче поводом крсне славе.

20. децембар 2013:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Рад у Епархијској канцеларији.

21. децембар 2013:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Примио Верољуба Стевановића, градоначелника Крагујевца, са сарадницима;

Посетио у Београду Зорана Томића поводом крсне славе.

22. децембар 2013:

Служио Литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу – Аеродором; рукоположио у чин презвитера ђакон Александра Ђорђевића.

23. децембар 2013:

Служио Литургију у Заједници *Земља живих* у Брајковцу; крстио Јеврема Филиповића из Оџака, Милоша Павловића из Београда и Зорана Валентића из Младеновца, штићенике ове Заједнице;

Рад у Патријаршији СПЦ.

24. децембар 2013:

Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора и Светог архијерејског синода СПЦ.

25. децембар 2013:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији у Краљеву.

26. децембар 2013:

Служио Литургију у манастиру Ковиљу код Ивањице и пререзао славски колач поводом прослављања Светог патријарха Гаврила Рајића, ктитора овог манастира; рукоположио у чин ђакон Владимира Јовановића, дипломираног теолога из Краљева;

Посетио цркве у Ивањици и Приликама.

27. децембар 2013:

Служио Литургију у храму Успења Пресвете Богородице у Младеновцу; рукоположио у чин ђакон Милована Вучковића из Мрчајеваца, а у чин презвитера ђакон Владимира Јовановића; одликовао јереја Жељка Ивковића, архијерејског намесника младеновачког, протојерејским чином;

Председавао седници архијерејских намесника Шумадијске епархије.

28. децембар 2013:

Служио Литургију у Светогеоргијевском манастиру Липару код Крагујевца;

Рад у Епархијској канцеларији.

29. децембар 2013 – Материце:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви, рукоположио у чин ђакон Милутина Балтића из Матарушке Бање, а у чин презвитера ђакон Милована Вучковића.

30. децембар 2013:

Служио Литургију у Благовештенском манастиру Трнави код Чачка и пререзао славски колач поводом прослављања Светих игумана Пајсија и ђакон Авакума, сабраће овог манастира; рукоположио у чин ђакон Драгана Милованчевића, дипломираног теолога из Горњег Милановца, а у чин презвитера ђакон Радишу Сеочанца;

Учествовао на годишњем пријему градоначелника Крагујевца Верољуба Стевановића.

31. децембар 2013:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;

Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу.

ЈАНУАР 2014:

1. јануар 2014:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу.

2. јануар 2014:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Посетио Господина Пахомија, епископа врањског, поводом крсне славе.

3. јануар 2014:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Рад у Епархијској канцеларији у Краљеву.

4. јануар 2014:

Служио Литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу – Аеродором;

Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу;

Посетио у болници архимандрита Саву;

Примио архимандрита Тихона, игумана студеничког.

5. јануар 2014 – Оци:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Поделио, поводом празника Оци, дарове деци.

6. јануар 2014 – Бадњи дан:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;

Прочитао Божићну посланицу представницима медија;

Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

7. јануар 2014 – Божић:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;

Посетио у болници архимандрита Саву.

8. јануар 2014 – Сабор Пресвете Богородице:

Служио Литургију у Вазнесенском храму у Чачку; у чин ђакон рукоположио дипломираног теолога Владимира Вулету, а у чин презвитера ђакон Мирка Мандића; протојереја Драгомира Љубичића одликовао правом ношења напрсног крста.

9. јануар 2014 – Свети архијакон Стефан:

Служио Литургију у храму Свете Тројице у Краљеву и пререзао славски колач хору ове цркве;

Крстио у Старој крагујевачкој цркви малу Теодору, кћерку протојереја Милића Марковића;

Пререзао славски колач архимандриту Георгију, сабрату манастира Брезовца.

10. јануар 2014:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу.

11. јануар 2014:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви; рукоположио у чин ђакон Ненада Рогоћа из Бајине Баште;

Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу;

Посетио овчарско-кабларске манастире Успење и Вазнесење.

12. јануар 2014:

Служио Литургију у манастиру Жичи; рукоположио у чин презвитера ђакон Ненада Рогоћа.

13. јануар 2014:

Служио Литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу – Аеродором;

Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу;

Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

14. јануар 2014 – Обрезање Господње, Свети Василије Велики:

Служио Литургију у храму Светог Василија Великог у Маршићу и пререзао славски колач поводом храмовне славе.

15. јануар 2014:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији у Краљеву.

16. јануар 2014:

Служио Литургију у параклису Светог владике Николаја Жичког у Краљеву;

Присуствовао свечаности у Градској библиотеци у Београду;

Рад у Патријаршији СПЦ у Београду.

17. јануар 2014:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу;

Председавао седници архијерејских намесника Шумадијске епархије у Заједници *Земља живих* у Брајковцу.

18. јануар 2014:

Служио у манастиру Згодачици Литургију и опело архимандриту Серафиму, настојатељу овог манастира;

Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

19. јануар 2014 – Богојављење:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;

Благословио пливање за богојављенски крст на Шумаричком језеру у Крагујевцу.

20. јануар 2014 – Сабор Светог Јована Крститеља;

Саслуживао у Саборној новосадској цркви на Литургији коју је служио Господин др Иринеј, епископ бачки; пререзао славски колач Епископу Господину Иринеју.

Посетио протојереја ставрофора Зарију Божовића поводом крсне славе.

21. јануар 2014:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица;

Рад у Епархијској канцеларији;

Посетио Епархијску кућу у селу Бабама;

Посетио др Рада Николића поводом крсне славе.

22. јануар 2014:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу;

Рад у Патријаршији СПЦ у Београду.

23. јануар 2014:

Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора и Светог архијерејског синода СПЦ;

Учествовао у Чачку на предавању Господина др Атанасија, умировљеног епископа захумско-херцеговачког.

24. јануар 2014:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Примио архимандрита студеничког Тихона;

Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу;

Учествовао у манифестацији *Традицијом у сусрет Светом Сави* у младеновачкој предшколској установи Јелица Обрадовић и пререзао славски колач;

Посетио цркву Светих Јоакима и Ане у Међулужју ради надгледања текућих радова.

25. јануар 2014:

Служио Литургију у манастиру Каленићу и пререзао славски колач поводом празника Чудотворне иконе Богородице Млекопитатељнице;

Учествовао у манифестацији *Светосавска свита* у Аранђеловачкој Основној школи Свети Сава.

26. јануар 2014:

Служио Литургију у храму Светог Георгија у Ужицу;

Служио бденије у храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини;

Учествовао у Светосавској академији у Јагодини;

Говорио за Телевизију Јагодине поводом прослављања Светог Саве.

27. јануар 2014 – Свети Сава:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;

Пререзао славске колаче у Првој крагујевачкој гимназији, Основној школи Ђура Јакшић, Техничкој и Политехничкој школи, Основној школи Свети Сава и Другој крагујевачкој гимназији;

Учествовао у прослави Светог Саве у Народном позоришту у Београду.

28. јануар 2014:

Служио Литургију у параклису Владичанског двора у Крагујевцу;

Председавао седници Епархијског управног одбора Жичке епархије у Краљеву;

29. јануар 2014:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу.

30. јануар 2014:

Служио Литургију у параклису Владичанског двора у Крагујевцу;

Председавао седници Епархијског управног савета Епархије жичке у Краљеву.

31. јануар 2014:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Рад у Епархијској канцеларији у Крагујевцу.

ДЕЧИЈА СТРАНА

«КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕГЕ СМО СЪБИТИ»

СВЕТИ САВО

Помилуј нас Свети Саво
творитељу српског рода,
знам да имаш тако право,
капетану српског брода.

Узвишени светли оче,
духовни нам пут покажи,
не дај да нас други коче
ослабљени дух оснажи.

Знам да можеш, знам да имаш
много снаге, много наде,
да духовну моћ ти примаш
од свевишњег Бога нашег.

Опрости нам Свети Саво,
знај да нисмо тол'ко грешни,
кад следили нисмо право
испали смо мало смешни.

Удаљени ми смо пуно
од твог гласа, твоје руке
ти пресјајна Српска круно,
одагнај нам јад и муке.

Одавно смо на твојем путу,
одавно смо ту и стали,
одавно смо ми у чуду
што смо доведе догурали.

Огњен Радоњић, Паланачка гимназија

Јован Јовановић, Паланачка Гимназија

Јована Богдановић, Паланачка Гимназија

БАЧКИ РАДОВИ - ПРВА КРАГУЈЕВАЧКА ГИМНАЗИЈА

Ученици Прве крагујевачке гимназије показали су своја размишљања на теме *Смрт ближњег, Ти, Зашто?, Зашто смо толико незахвални?* и *Зашто понекад заборављамо да будемо људи?* За те теме их је заинтересовао њихов вероучитељ Драган Степковић. Дечија страна Каленића доноси неколико, по нашем мишљењу, најуспешнијих радова

СМРТ БЛИЖЊЕГ

Живот. Може бити леп, може бити предиван, али исто тако може бити суморан и тужан, бездушан или окрутан. Једног дана се осећате предивно, следећег живите са породицом у слози и љубави. Али, живот је као теразија, где је једна страна добра, а друга лоша. Потребно је само мало да теразија претегне на лошу страну. Ни то није страшно за вас, и даље живите у неускраћеној љубави. Али, често се нађе нешто да све поквари. А то је смрт ближњег.

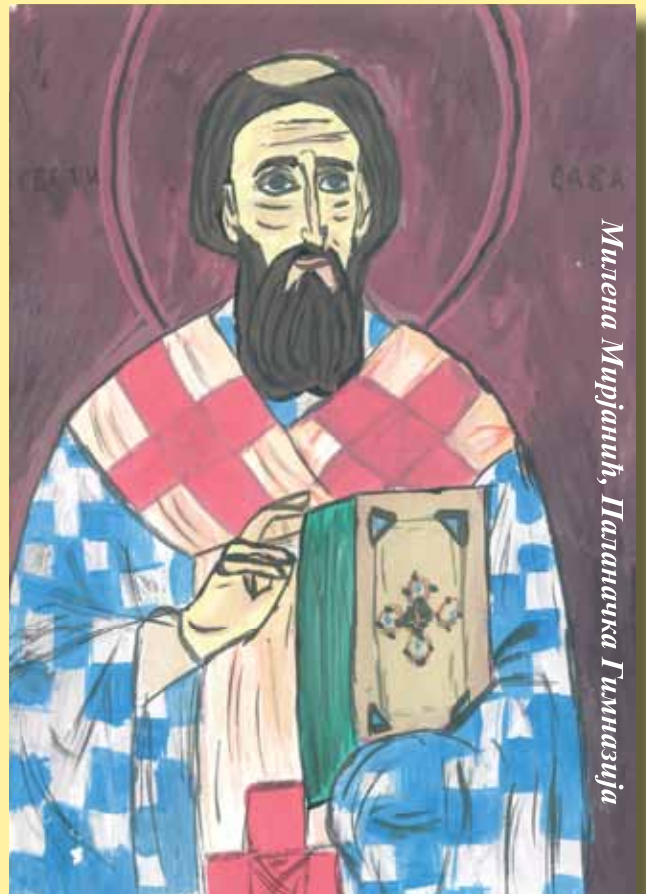
Тада вам све изгледа тужно, све боје изгледају бледо. Схватате да нисте успели да покажете тој особи колико је волите. Нема разлога плакати и туговати, тиме се ништа не постиже. Вољену особу не можете тек тако васкрснути. Нема разлога окривити некога са стране, тиме се ништа не постиже. Само навлачите лажну кривицу, и терате га/је да тугује. Нема разлога окривљавати Бога за то. „Физичка смрт се не може спречити, може се само одложити вештачким процесима и операцијама“ (речи Алберта Ајнштајна пред смрт). Једино што можете урадити, јесте да се потрудите да његова/њена сахрана буде пристојна.

Да га/је сви памте и да им заувек остане у срцима. Да се молите да је добро и да ћете га/је једном срести у Рају. Да га човечанство упамти, не да буде заборављен. Да га Господ Бог помене у царству своме. Да не нестане, да живи вечно, чекајући Вас.

Борђе Антонијевић, VII разред

ТИ

Ти... Ко си ти? Шта радиш у мени, у мојој глави? Твој глас је увек са мном. Јеси ли ти ја? Ниси. Знам да ниси. Ти си јачи и паметнији од мене, ти си савест; ти си мудрост... Ти си мој учитељ и суштина мог живота. Добар си, учитељу, и племенит, јер ме учиш да волим и праштам, али ја ти нисам достојна ученица. Не слушавам увек твој глас. Покушала сам да се сакријем од тебе у мрак у којем ме никада нећеш пронаћи. Безуспешно, наравно, јер ти си у мени и увек ћеш бити ту, утиснут као печат на души, ожиљак који носим где га нико не види. Строг си, учитељу; ти кажњаваш. Кажњаваш ме сваки пут у вртлогу нејасних осећања док схватам да је требало да те послушам, али нисам. Никада те нисам видела и никада те нећу сасвим спознати, али хвала ти што постојиш. Ти ме подигнеш сваки пут кад паднем уплакана у блато своје немоћи, вучеш ме кроз олују искушења и грешака и чуваш ме. Чуваш праву мене, једину. Чуваш оно што стварно јесам, моју идеју несхваћену... Мој идентитет и личност... Чуваш мој баланс, не даш ми да идем

Милена Мирјанић, Патањачка Гимназија

ДЕЧИЈА СТРАНА

у крајности било чега и тиме обесмислим нас обоје. Хвала ти, још једном! Знам да је то најтеже од свега, да сачуваш ону истинску мене и у мојој слободи и у мом ропству. Али ти без мене ниси ти, као што ни ја без тебе нисам ја, зато ко год да си – не остављај ме!

Нина Бусарац, 1см разред

ЗАШТО?

Зашто људи постоје? Због чега се рађају, расту, развијају се? То су лака питања. Људи нису ствари па да после употребе буду одбачени негде да иструну, већ зато да би волели и имали шансу да буду вољени. Сваки човек у себи има ту малу искру која се стално умножава. Та мала искра је љубав. Она у свима нама расте и сви могу да је деле али да ли то желе на њима је да одлуче. Када волимо некога диван је осећај, али и веома опасан, зато што смо у стању да дамо све за љубав и некада радимо и глупе ствари због љубави. Најлепша је прва права љубав. То је она љубав која нас држи буднима до касно у ноћ, то је она љубав која долази као плима и осека. Када сретнемо ту особу којој поклањамо љубав осећања само навиду, тресемо се, завеже нам се језик у машиницу и срце нам лупа као лудо, али ипак то је осећање због ког смо ту и због кога имамо наду у боље сутра и имамо жељу за животом. Због љубави чак и најхладнији дан проведен на најмрачнијем месту на свету можемо да проведемо са топлином у срцу.

Јелена Маринковић, 1 разред

ЗАШТО СМО ТОЛИКО НЕЗАХВАЛНИ?

Један од одговора би могао бити: јер смо увек незадовољни. Увек хоћемо још и још. И када би могло још. Толико смо заслепљени неким беспотребним материјалним стварима које готово да немају никакву вредност. Често се питам зашто смо овакви? Шта је то што нас је толико искварило?

Зашто нико не схвата да је овај живот пролазан и да кратко траје? Зашто нико не схвата да нам прави живот тек следи, али да би живели у Царству Небеском потребно је да га заслужимо на овом.

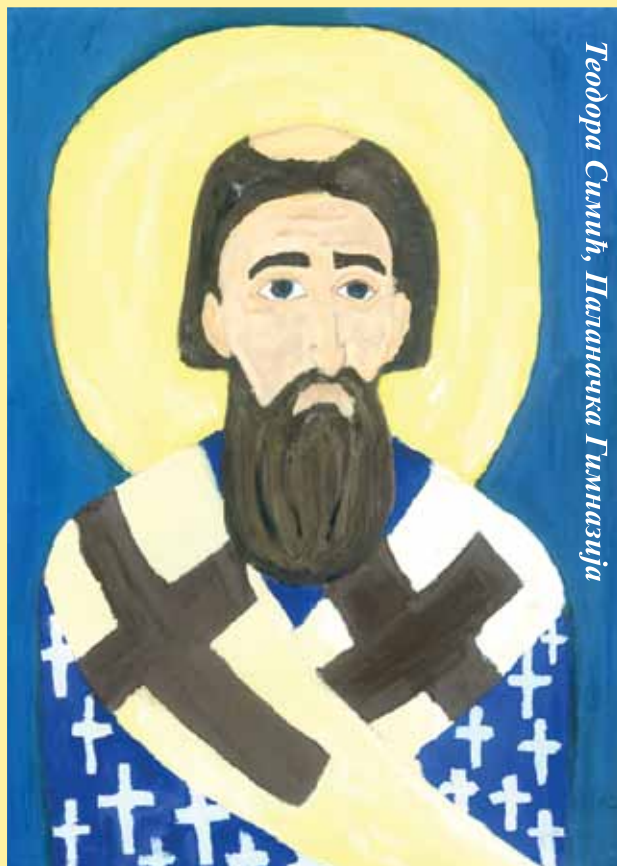
Не схватам како неки људи могу бити толико заслепљени стварима које не чине наш душевни мир. Како не схватају колико је заправо мало потребно да човек буде срећан? Највише захваљујем Богу на томе што ми је подарио живот и пружио ми могућност да све видим око себе, и добро и лоше, што је подарио здравље мени и мојој породици.

Најгоре од свега јесте то што се нико и не труди да створи свој мир. Сви јуре за новцем, послем, каријером. Вечна трка човека са временом.

Када смо здрави и када све имамо у животу, ми нисмо свесни колико смо заправо срећни. Тек када изгубимо нешто, онда схватимо. Али зашто нешто прво морамо да изгубимо па тек онда да схватимо?

Зашто је људима тешко да посте? „Зато што не могу да не једем нешто слатко“ каже мени моја комшиница. Навикла је да има све што пожели...

Ивона Стојановић, 1 разред

БАДЊИ ДАН

Сваки јануар шести донесе право славље, сви се помало веселе, неко више, а неко мање.

Отац уноси бадњак, мајка чесницу меси, и лепи пролазе сати, све док не дође тренутак, тај, дошао је Божић знај.

Краљевић Душица 4/5
ОШ „Момчило Живојиновић“, Младеновац

Немања Чокић, ОШ „Момчило Живојиновић“, Младеновац

Новак Бркић, ОШ „Момчило Живојиновић“, Младеновац

ИЗЛОЖБА УЧЕНИЧКИХ РАДОВА У МЛАДЕНОВЦУ ПОВОДОМ 1700 ГОДИНА МИЛАНСКОГ ЕДИКТА

С обзиром на то да се налазимо у години у којој славио 17 векова од доношења знаменитог Миланског едикта, ученици ОШ „Момчило Живојиновић“ из Младеновца су желели да овај јубилеј обележе пригодном изложбом. Ђаци који похађају Верску наставу (њих око 760 од 1. до 8. разреда) предвођени вероучитељима јерејем Иваном Ненадовићем, ђаконом Марком Јефтићем и Бојаном Вићовцем, као и наставником Ликовне културе Славицом Вишњић изабрали су међу више стотина радова оне најбоље, тј. оне ликовне приказе који на најбољи начин осликавају лик Светог равноапостолног цара Константина Великог и чувени догађај код Милвијског моста.

На отварању изложбе, 26. децембра, јереј Иван Ненадовић је присутне подсетио на важност овог великог јубилеја и истакао чињеницу да је Свети цар Константин Миланским едиктом даровао слободу вероисповести још у 4. веку. Што само по себи показује да овај догађај није значајан само за Цркву, већ и за читаву цивилизацију.

Марко Јефтић, ђакон

Лазаревац

Младеновац

Аранђеловац

фото репортажа

Крагујевац

Јагодина

Прослава Светог Саве у Епархији шумадјској

Крагујевац, Саборни храм

35 ГОДИНА ИЗДАВАШТВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ Каленик

www.eparhija.rs

Каленик